

Азия/Еуропа



Ақпараттық сараптама журналы

Басылымның 3-ші жылы, №36, Қаңтар 2019

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜNÜN AYLIK YAYINIDIR

ЕУРАЗІЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ АЙ САЙЫН ШЫҒАТЫН БАСЫЛЫМЫ

ACTIVE EDUCATIONAL SPACE

АКТИВНОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО

RÖPORTAJ СҰХБАТ

PROF. DR. SABRİ HİZMETLİ, YABANCI DİLLER VE MESLEKİ KARİYER ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ

ШЕТ ТІЛДЕР ЖӘНЕ ІСКЕРЛІК КАРЬЕРА
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ РЕКТОРЫ ПРОФЕССОР,
ДОКТОР САБРИ ХИЗМЕТЛИ

2018'DE SUÖB'NİN DIŞ TİCARET DİNAMİKLERİ

ШЫҢЖАҢНЫҢ 2018
ЖЫЛҒЫ СЫРТҚЫ САУДА
ДИНАМИКАСЫ

OMIRBEK HANAYI

MAIN TRENDS IN KAZAKHSTAN'S FOREIGN POLICY IN 2018

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ
ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ
КАЗАХСТАНА В 2018 ГОДУ

ASSET ORDABAYEV

Asya Avrupa / Азия Еуропа
(Haber – Yorum) / (Ақпараттық сараптама)

Avrasya Araştırma Enstitüsü Yayınıdır
Еуразия ғылыми-зерттеу институты басылымы

Sahibi / Меншік иесі
Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü /
Ахмет Ясауи университеті Еуразия ғылыми-зерттеу институты директоры
Doç. Dr. Vakur Sümer

Genel Yayın Yönetmeni / Бас редактор
Zhengizkhan Zhanaltay

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Жауапты редактор
Dr. Zhandos Ranov

Haber Müdürü / Жаңалықтарға жауапты редактор
Zhengizkhan Zhanaltay

Tercüme Ekibi / Аудармашылар тобы
Omurbek Hanayi
Aigerim Manatkızı
Kanat Makhanov

Sekretarya / Хатшылық
Saltanat Suleymen

Teknik Redaksiyon / Техникалық редактор
Kanat Makhanov

Yayın Kurulu / Редакция алқасы
Doç. Dr. Vakur Sümer
Zhengizkhan Zhanaltay
Dr. Zhandos Ranov
Dr. Gulnar Nadirova
Dauren Aben

Yönetim Merkezi / Басқару орталығы

Almalı Audanı, Mametova 48, 050004
Almaty, Kazakhstan
Tel. +7 (727) 279 97 94
Fax. +7 (727) 279 97 94
E-mail: info@eurasian-research.org

Mülakat, haber-yorum ve analizlerde ifade edilen görüşler yazarların kendi görüşleri olup
Enstitü'nün yayın politikasını yansıtmamaktadır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

"Сұхбат", "Ақпараттық сараптама" және "Өзекті пікір" айдарларымен шыққан мақала авторларының
пікірлері институт көзқарасын білдірмейді. Журналда жарияланған материалдарды
институттың рұқсатынсыз көшіріп басуға болмайды.

DOÇ. DR. VAKUR SÜMER

Kıymetli okuyucularımız,

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi'ne bağlı Avrasya Araştırma Enstitüsü tarafından çıkarılan Asya Avrupa Dergisi, elinizdeki sayı ile birlikte üçüncü yılını geride bırakıyor. Bu süre içinde Dergimiz giderek daha fazla tanınan, dünya sathında takip edilen bir yayın niteliği kazandı. Her sayısında Kazakça, Türkçe, İngilizce ve Rusça içeriklerin bulunduğu Dergimizin tüm sayılarına eurasian-research.org adresindeki web sitemizden ulaşılabilirdiğini bir kez daha hatırlatmak istiyoruz.

Avrasya bölgesine ilgili duyan öğrenciler, araştırmacılar ve bölgedeki karar alıcılara bir bilgi dağarcığı sağlama amacındaki Dergimizin sizlerin de desteğiyle daha iyi noktalara geleceğine inanıyoruz. Üniversite yönetimlerimiz başta olmak üzere, Derginin kuruluş aşamalarından bugüne değin tüm emeği geçenlere kalbî şükranlarımızı sunuyoruz.

Değerli takipçilerimiz,

Bu sayımızda da, artık klasikleşen röportaj ve infografik gibi bölümlerimizin yanında, pek çok önemli olduğuna inandığımız konulardaki analizlerimizi sizlerin dikkatine sunuyoruz.

Analizlerimizin biri, Kazakistan'ın dünya siyasetinde artan önemini örneklerle tartışıyor. Yine Kazakistan ile ilgili bir diğer değerlendirme yazımızda, ülkenin dış politikasındaki 2018 yılında gerçekleşen önemli gelişmeleri konu ediniyoruz. 2018 yılı Kazakistan'ın, başta Suriye barış süreci olmak üzere, dünyadaki istikrara katkıda bulunma konusunda öne çıktığı bir yıl oldu. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi dönem başkanlığını da 2018 yılı başında üstlenen Kazakistan, kısa sürede önemli inisiyatifleri hayata geçirerek gerek bölgesi, gerekse tüm dünya için önemli bir "barış inşacısı" görevi icra etti. Bunu hayata geçirmesinde, Kazakistan'ın tüm ülkeler ve uluslararası örgütler tarafından tarafsız ve adil bir devlet olarak görülmesi önemli rol oynadı. Devlet Başkanı Sayın Nursultan Nazarbayev'in vizyonu sayesinde bu rolün devam edeceğini beklemekteyiz.

Dergimizdeki bir diğer değerlendirme, küresel düzlemdeki silahlanma sürecini analiz ediyor ve 2019 yılı için olası senaryoları tartışıyor. Ayrıca dergimizin bu sayısında, Çin hakkında, ve eğitim konusunda analiz yazılarımızı da bulabileceksiniz.

Dördüncü yılımızın ilk sayısında yeniden buluşabilmek dileğiyle,

Қадірлі де құрметті оқырман қауым!

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетіне қарасты Еуразия ғылыми-зерттеу институты тарапынан шығарылатын «Азия Еуропа» журналына үш жыл толды. Осы уақыт ішінде журналымыз одан әрі танылып, әлем бойынша көпшілік қауым оқитын басылымға айналды. Әр санында қазақ, түрік, ағылшын және орыс тілдерінде материалдар жарияланатын журналымыздың бүкіл сандарына eurasian-research.org веб-сайтымыздан қол жеткізуге болатынын тағы да еске салғымыз келеді.

Еуразия аймағына қызығушылық танытатын студенттерді, зерттеушілерді және аймақтағы шешім қабылдаушы тұлғаларды ақпаратпен қамтамасыз етуге бағытталған журналымыз Сіздердің қолдауыңызбен бұдан да жақсы жетістіктерге жетеді деп сенеміз. Журналдың құрылуынан бастап осы уақытқа дейін өз үлестерін қосып келе жатқан барлық адамдарға, әсіресе, университет әкімшілігіне шын жүректен алғыс айтамыз.

Құрметті оқырмандар!

Бұл санымызда да дәстүрге айналған сұхбат және инфографика секілді бөлімдерімізбен қатар, көптеген маңызды тақырыптарды қозғаған талдауларды назарларыңызға ұсынамыз.

Талдауларымыздың бірінде Қазақстанның әлемдік саясатта артып келе жатқан маңызы талқыланады. Қазақстан туралы басқа мақалада 2018 жылы елдің сыртқы саясатындағы маңызды оқиғаларды қарастырамыз. 2018 жылы Қазақстан әлемдегі тұрақтылыққа өз үлесін қосып, әсіресе, Сириядағы бейбітшілік үдерісінде үлкен рөл атқарды. 2018 жылдың басында Біріккен ұлттар ұйымы Қауіпсіздік кеңесінің төрағалығын қабылдағаннан кейін Қазақстан қысқа мерзім ішінде маңызды бастамаларды жүзеге асырып, аймақ пен бүкіл әлем үшін маңызды «бейбітшілік орнатушы» міндетін орындады. Оны жүзеге асыруда Қазақстанның барлық елдер мен халықаралық ұйымдар тарапынан бейтарап және әділ мемлекет ретінде қарастырылуы маңызды рөл атқарды. Президент Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың көреген саясаты арқасында Қазақстан бұл рөлін жалғастыра береді деген үміттеміз.

Журналымыздағы тағы бір талдауда жаһандық қарулану үдерісі зерделеніп, 2019 жылға арналған ықтимал сценарийлер талқыланады. Бұған қоса, журналдың осы санынан Қытай туралы, сондай-ақ білім беру саласы туралы мақалаларды таба аласыз.

Төртінші жылымыздың бірінші санында қайтадан кездесеміз деген үміттемін.

ÖNSÖZ АЛҒЫСӨЗ

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ ДИРЕКТОРЫ DOÇ. DR. VAKUR SÜMER.....	1
--	---

RÖPORTAJ СҰХБАТ

PROF. DR. SABRİ HİZMETLİ, YABANCI DİLLER VE MESLEKİ KARIYER ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ ШЕТ ТІЛДЕР ЖӘНЕ ІСКЕРЛІК КАРЬЕРА УНИВЕРСИТЕТІНІҢ РЕКТОРЫ ПРОФЕССОР, ДОКТОР САБРИ ХИЗМЕТЛИ.....	4
--	---

GÜNCEL ӨЗЕКТІ ПІКІР

ACTIVE EDUCATIONAL SPACE АКТИВНОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО GÜLNAR NADIROVA.....	18
2018'DE SUÖB'NİN DIŞ TİCARET DİNAMİKLERİ ШЫҒЖАҢНЫҢ 2018 ЖЫЛҒЫ СЫРТҚЫ САУДА ДИНАМИКАСЫ OMIRBEK HANAYI.....	27
MAIN TRENDS IN KAZAKHSTAN'S FOREIGN POLICY IN 2018 ОСНОВНЫЕ ТРЕНДЫ ВО ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ КАЗАХСТАНА В 2018 ГОДУ ASSET ORDABAYEV.....	37
AN ANALYSIS OF INCREASING ROLE OF KAZAKHSTAN IN WORLD POLITICS АНАЛИТИЧЕСКИЙ ОБЗОР ПО ВОЗРАСТАЮЩЕЙ РОЛИ КАЗАХСТАНА В МИРОВОЙ ПОЛИТИКЕ BURAK ÇALIŞKAN.....	46
GLOBAL ARMS RACE: FORECAST FOR 2019 ГЛОБАЛЬНАЯ ГОНКА ВООРУЖЕНИЙ: ПРОГНОЗ НА 2019 ГОД DAUREN ABEN.....	54
CHINA FACTOR IN RECENT SOUTH ASIAN POLITICS ФАКТОР КИТАЯ В НЫНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ ЮЖНОЙ АЗИИ ALBINA MURATBEKOVA.....	61

HABER-YORUM

АҚПАРАТТЫҚ САРАПТАМА

NEW ROUND OF SYRIA TALKS HELD IN ASTANA AMID DISAGREEMENT ON CONSTITUTIONAL COMMITTEE.....	70
RUSSIA BECOMES WORLD'S SECOND LARGEST ARMS PRODUCER.....	72
ASTANA AND WASHINGTON CONTINUE ENHANCED STRATEGIC PARTNERSHIP DIALOGUE	74
KAZAKİSTAN CUMHURBAŞKANI NURSULTAN NAZARBAYEV'İN "BÜYÜK BOZKIRIN YEDİ YÖNÜ" MAKALESİNDE TÜRK DÜNYASINA MESAJI.....	76
İRAN İLE RUSYA ARASINDA ASKERİ İŞBİRLİĞİNİN ARKA PLANI	78
CRITICAL THINKING: WHAT AND HOW TO TEACH?.....	80
HOW ARE YOU, YOUNG PEOPLE?.....	82
ORTA ASYA'LI İŞÇİ GÖÇMENLER TÜRKİYE'Yİ TERCİH EDİYOR	84
RUSSIAN BUDGET IS PROJECTED TO HAVE THREE YEARS OF SURPLUS.....	86
YEAR 2018 ENDS WITH A VAST BEAR MARKET	88
KIRGIZİSTAN'DA ÇİN'İN SUÖB POLİTİKASI PROTESTO EDİLDİ	90
GEORGIA'S FIRST WOMEN PRESIDENT INAUGURATED	92
ALMANYA'DAKİ SON TAŞKÖMÜRÜ MADENİ KAPANDI.....	94
ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНАЯ ДИПЛОМАТИЯ НА КОРЕЙСКОМ ПОЛУОСТРОВЕ.....	96
MULTILATERALISM ON THE MARGINS OF THE G20 SUMMIT	98
KAZAKİSTAN, ÇİN'E ET ÜRÜNLERİNİ İHRAÇ ETMEYE BAŞLADI	100

ETKİNLİKLER

ІС-ШАРАЛАР

.....	102
-------	-----

İNFOGRAFİK

ИНФОГРАФИКА

.....	126
-------	-----



PROF. DR. SABRİ HİZMETLİ
YABANCI DİLLER VE MESLEKİ
KARİYER ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ

ШЕТ ТІЛДЕР ЖӘНЕ ІСКЕРЛІК КАРЬЕРА
 УНИВЕРСИТЕТІНІҢ РЕКТОРЫ ПРОФЕССОР,
 ДОКТОР САБРИ ХИЗМЕТЛИ

Kendinizi tanıtır mısınız?

Ben 1952 Sivas doğumluyum. İlköğretimimi köyümde, ortaokul ve liseyi Konya ve Sivas'ta tamamladım. Hem Konya Karatay Erkek Lisesi mezunuyum, hem de Sivas İmam Hatip lisesi mezunuyum. Yükseköğrenimimi Türkiye'de Konya'da Selçuk Üniversitesi'nde yaptım ve 1974 yılında Haziran ayında mezun oldum. Burslu olarak Fransa'nın Sorbonne Üniversitesi Dekart (Descartes) Felsefe Fakültesi'nde tekrar lisans okudum. Sonra 1974-1980 yılları Fransa'da Paris Sorbonne 4 Üniversitesi'nde de yüksek lisans ve Sorbonne Üniversitesi Sorbonne 3'te doktoramı tamamladım.

Ayrıca lisans çerçevesinde 1977 yılında Tunus'ta Burgiba Yaşayan Diller Yüksekokulunda dördüncü sınıfa kadar Arapça okudum ama vaktim olmadığı için dördüncü sınıfta bıraktım, diploma alamadım. Aynı şekilde Fransa, Paris'te Yüksek İlimler Enstitüsü Şarkiyat bölümünde 3 yıl Arapça okudum ve diploma alamadım. Böylece birkaç alanda lisans eğitimi yapmış oldum. 1981 yılında Türkiye'ye döndüm ve Ankara Üniversitesi'nde göreve başladım. Ancak ondan önce mecburi hizmetim olduğu için Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Dairesinde, Denklik bölümünde 4 ay kadar görev yaptım. Sonra 1981'den 2005'e kadar



Өзіңіз жайлы біраз айтып өтсеңіз.

Мен 1952 жылы Сивас қаласында дүниеге келдім. Бастауыш мектепті ауылда оқып, орта және жоғары мектепті Конья және Сивас қалаларында бітірдім. Коньядағы Каратай ұлдар лицейі мен Сивастағы Имам Хатип лицейінің түлегімін. Кейін Түркияның Конья қаласында орналасқан Сельчук университетіне түсіп, оны 1974 жылы маусым айында тәмамдадым. Францияның Сорбонна Париж 5 Декарт университеті Философия факультетінде стипендия бойынша қайтадан бакалавриатта оқыдым. Кейінірек, 1974-1980 жылдары Париждегі Сорбонна университетінің магистратурасында және докторантурасында оқып, докторлық диссертация қорғадым.

Сонымен қатар, 1977 жылы Тунис Республикасының Бургиба атындағы Заманауи тілдер институтында 4-курсқа дейін араб тілін оқыдым. Бірақ уақыт тапшылығына байланысты 4-курста оқуды тастағандықтан диплом ала алмадым. Сол сияқты Париждегі Жоғары ғылымдар институты Шығыстану бөлімінде 3 жыл бойы араб тілін оқыдым, бірақ диплом алмадым. Осылайша, бірнеше салада бакалавриатта білім алдым. Кейінірек Сорбоннада философия

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde bölüm başkanı olarak görev yaptım. 1983 yılında yardımcı doçent, 1985 yılında doçent, 1989 yılında profesör unvanlarını aldım. Bu arada Avustralya, Kırgızistan ve Kuzey Afrika'da 6 yıl kadar misafir öğretim üyesi olarak görev yaptım. Fransızca, Arapça dersler verdim. Tabi oralarda bunları yaparken Ankara Üniversitesi'nden görevli olarak, izinli olarak gittim. Kitaplarım Arapça ve Fransızca oralarda basıldı. Misal, bir tanesi, Cezayir'de Yüksek Öğretim Bakanlığı tarafından üniversitede ders kitabı olarak okutulmaktadır.

Uzun yıllardır Kazakistan'da yaşamaktasınız, bize Kazakistan'a geliş hikâyenizin ne zaman ve nasıl başladığından bahsedebilir misiniz?

1998 yılında Kırgızistan'a geldikten sonra, biliyorsunuz 98'li yıllar Orta Asya'da Türk Cumhuriyetlerinin yeni bağımsızlık kazandıkları yıllar. O zamanlar Türkiye'de bir partinin milletvekilinin teklifiyle Orta Asya Türk cumhuriyetlerinde görev yapacak öğretim üyelerine 3 yıla kadar izin veriliyordu. Oysa Türkiye'de başka ülkelerde çalışanlara 1 yıl veriliyor. Fakat Giresun milletvekilinin teklifi üzerine Orta Asya ülkeleri kalkınsın, kardeş ülkelere ve ata

мамандығы бойынша докторантурада оқып, 1981 жылы Түркияға оралдым. Анкара университетінде жұмыс істей бастадым. Дегенмен, оған дейін міндетті қызметім болғандықтан, Ұлттық білім беру министрлігі Тәлім-тәрбие департаментінің Аккредиттеу бөлімінде 4 ай жұмыс істедім. 1981 жылдан бастап Анкара университетінің дінтану факультетінде кафедра меңгерушісі болдым. 1983 жылы доцент міндетін атқарушы, 1985 жылы доцент, 1989 жылы профессор ғылыми атағын алдым. Сондай-ақ, Австралия, Қырғызстан және Солтүстік Африкада 6 жыл бойы ұсыныс етілген оқытушы ретінде жұмыс жасадым. Французша, арабша дәріс бердім. Әрине, ол елдерге Анкара университетінің қызметкері ретінде келісім бойынша бардым. Қызмет бабымен барған елдерде араб және француз тілдерінде кітаптарым басылды. Солардың бірі Алжирдің Жоғары білім министрлігі шешімімен университеттерде оқулық ретінде оқытылуда.

Сіз Қазақстанда ұзақ жылдар бойы өмір сүріп келесіз, бізге Қазақстанға қашан және қалай келгеніңіз туралы айтып бересіз бе?



yardumuza bizim adamlarımız maaşlı ve izinli olarak hizmet etsinler diyerek görevlendiriyorlardı. Ben de bir dönem Kırgızistan Oş Devlet Üniversitesi'nde görev yaptığım dönemlerde oradaki insanların durumuna baktım, gerçekten, özellikle sosyal ve ekonomik bakımından çok iyi olmayan bir durumdaydılar.

Ben Türkiye'ye döndüğüm zaman dilekçe verdim, "Ben Kırgızistan'da Manas Üniversitesi'nde görev yapmak istiyorum" diye. Onun sebebi de şuydu: "Benim dedelerim, atalarım Orta Asya'dan 14. asırda göç etmişlerdir. Bugünkü Sayran, Otrar bölgesinde yaşıyorlar. Biliyorsunuz 12-14. asırlarda Selçuklular'dan sonra Anadolu'ya yerleşmeler, göçler olmuştur. Benim atalarım da o göçlerle oradan çıkmışlar, önce Erzincan-Ovacık bölgesine yerleşmişler daha sonra Sivas ağaları onları obalarıyla beraber Sivas'a davet etmişler, bugünkü köyümüzü kurmuşlar, orada yaşamışlar. Dolayısıyla ben de bu toprakların bir evladı olarak dedim ki kendi kendime; bir torunun görevi nedir? Dedesi yaşlandığı zaman, yürümekte zorlandığı zaman, onun yürümesine yardım eder, koluna girer. "Dedeciğim seni buradan geçireyim, koluna girip beraber yürüyelim" der. Bu Türk Cumhuriyetleri de yeni bağımsız oldu. Henüz kendi ayaklarında du-

Orталық Азиядағы түркі республикалары тәуелсіздігін алғаннан кейін, атап айтқанда 1998 жылы Қырғызстанға жол тарттым. Ол кездері Түркияда бір партия депутатының ұсынысы бойынша оқытушыларға Орталық Азиядағы түркі республикаларында 3 жылға дейін келісім бойынша қызмет атқаруға рұқсат етілетін еді. Басқа елдерде қызмет ететіндерге бір жыл берілетін. Алайда, Гиресун депутатының ұсынысы бойынша Орталық Азия елдерінің дамып, өркендеуі үшін біздің адамдар жалақылы түрде келісім бойынша қызмет ету мақсатында атажұрттағы бауырлас елдерге жіберілетін еді. Қырғызстандағы Ош мемлекеттік университетінде бір семестрге жұмыс істеуге барған кезде ол жақтағы адамдардың әлеуметтік-экономикалық жағдайы нашар екеніне куә болдым.

Түркияға оралған соң Қырғызстандағы Манас университетінде жұмыс істегім келетіні жайында өтініш жаздым. Себебі XIV ғасырда менің арғы аталарым Орталық Азиядан Түркияға көшіп барған. Олар бүгінгі Сайрам, Отырар аймағында тұрған. XII-XIV ғасырларда селжұқтардан кейін Анадолыға қоныс аудару басталды. Менің аталарым



racak durumda değiller. Bunlar kendi ayaklarında durup da kendi kendilerine yeterli hala gelinceye kadar, gidip orada hizmet etsem iyi olur, dedim. O anlayış ve düşünceyle dilekçe yazdım, buraya gelmek için.

O zamanlar Türkistan'daki Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak-Türk Üniversitesi'nin Mütevelli Heyet Başkanı Sayın Namık Kemal Zeybek Bey'di. O zaman YÖK Başkan Vekili de Uygur Tazabey diye bir hocamızdı. Benim dilekçe verdiğimi Uygur Tazabey ona söylemiş. Beni aramış: "Sabri Hocam, siz neden Kırgızistan'a gitmek istiyorsunuz da büyük atamız Ahmet Yesevi'nin yurduna, toprağına gidip hizmet etmek istemiyorsunuz?" dedi. Beni çağırdı, görüştü. O dilekçemizi yırttık. Ahmet Yesevi üniversitesine gelmek üzere dilekçe verdik ve 1999 yılı 24 Ağustos tarihinde ben Türkistan'a gelip göreve başladım. O zamanlar 1 yıllığına izin almıştım. Ama kadere bakın ki 20 yıl oldu. Dolayısıyla Türkiye'den maaşlı iznim 2003 yılında bitti, o zaman dönmek istedim fakat Mütevelli Heyet Başkanı bana; dönmememi, demirbaş olduğumu ve rektör olarak devam etmem gerektiğini; kendisi de eğer ben yerleşirsem, ailemi getirirsem kendisinin de yerleşeceğini söyledi. Ben de onun üzerine emekliliğe ayrıldım Türkiye'den. Geldim buraya yerleştim ama 1 sene sonra Ahmet Yesevi Üniversitesi'nden ayrılıp, buraya gelmek durumunda kaldım ve 2005 yılında orada idarecilik yaptıktan sonra Çimkent'te Türkiye'nin yöneticisi olduk. Biliyorsunuz, Ahmet Yesevi'nin (Üniversitenin) kanununa göre; Mütevelli Heyet Başkanı Türkiye'den, yardımcısı Kazakistan'dan olur. Rektör Kazak ve onun birinci yardımcısı da Türk olur. Ama görevi itibarıyla Türkiye'nin rektörü durumundadır. Biz de o çerçevede 5 yıl hizmet ettik. Sonra bizi buraya çağırdılar.

Türkiye ve Kazakistan'ın birlikte kurduğu Uluslararası Kazak-Türk Hoca Ahmet Yesevi Üniversite'sin-



NURSULTAN NAZARBAYEV BU ÜNİVERSİTEYİ TÜRKİSTAN'DA AÇARAK, TÜRK DÜNYASINA BİR MESAJ VERİYORDU. DİYOR Kİ, "TÜRK DÜNYASININ MANEVİ BAŞKENTİ TÜRKİSTAN'DIR, BURASIDIR"

НҰРСҰЛТАН НАЗАРБАЕВ БҰЛ УНИВЕРСИТЕТТИ СОЛ ҚАЛАДА АШУ АРҚЫЛЫ ТҮРКІ ӘЛЕМІНІҢ РУХАНИ АСТАНАСЫ ТҮРКІСТАН ЕКЕНІН КҮЛЛІ ТҮРКІ ЖҰРТЫНА ЖАРИЯЛАДЫ



да сол кезде көшіп барған болатын. Олар әуелі Эрзинджан-Оваджыкқа келіп қоныстанған болатын, кейінірек Сивастағы ақсақалдар оларды Сивас өлкесіне шақырды. Сөйтіп ата-бабаларым бүгінгі біздің ауылымызды құрып, сонда өмір сүрді. Осы жердің ұрпағы ретінде «немеренің міндеті қандай?» деп өз-өзімнен сұрадым. Атасы қартайып, жүре алмай қалған кезде немересі оған жүруге көмектесіп, қолтығына демеу болады. Дәл сол сияқты тәуелсіздікке енді қол жеткізген түркі республикалары аяққа нық тұрып кеткенше, сол жерде қызмет еткенім дұрыс болар деп шештім. Сол мақсатпен атажұртқа келу үшін өтініш жаздым.

Ол кездері Түркістандағы Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті Өкілетті кеңесінің төрағасы Намыс Кемаль Зейбек мырза, ал Жоғары білім кеңесі (ҮӨК) төрағасының орынбасары Уйгур Тазабей мырза еді. Уйгур Тазабей өтініш бергенімді Зейбек мырзаға айтқан екен. Мені шақырып: «Сабри мырза, неліктен сіз Қырғызстанға барғыңыз келеді де, ұлы атамыз Ахмет Ясауидың отаны Түркістанда қызмет еткіңіз келмейді?», – деп сұрады. Сөйтіп ол кісімен кездесіп, сөйлескен соң өтініштен бас тарттым. Ахмет Ясауи университетінде қызмет ету үшін өтініш жазған соң, 1999 жылы 24 тамызда Түркістанға келіп, жұмысқа кірістім. Келісім бойынша бір жылға келіп, тағдырдың жазғаны бойынша 20 жылға қалдым. 2003 жылы Түркияда жалақыны сақтау шартының мерзімі аяқталғандықтан елге оралғым келді, бірақ Өкілетті кеңес төрағасы қайтпауымды сұрады. Сол жерде тұрақты түрде ректор болып жұмыс істей беруім керектігін айтты. Егер отбасымды сонда алып келіп қоныстансам, өзі де сол жақта қалатынын айтты. Осылайша Түркиядан зейнетке шығып, Түркістанға келіп қоныстандым.

de çeşitli pozisyonlarda bir dönem çalıştınız bize üniversitedeki yıllarınızı anlatabilir misiniz?

Ben Ahmet Yesevi Üniversitesi'nde 1999-2005 yılları arasında çalıştım. Tabi Ahmet Yesevi Üniversitesi her ne kadar 1992 yılının sonu 1993'ün başında kurulsun da henüz kuruluşunu tamamlamamış durumdaydı, biz oradayken. Birkaç ay Türkistan'da görev yaptıktan sonra, Çimkent'e geldim. O zamanki Çimkent'teki öğrenci sayısı Türkistan'ın 3 katından fazlaydı. Biliyorsunuz, Kazakistan'daki ikinci yükseköğretim kurumu en eski - Çimkent'teki Pedagoji Enstitüsü'dür. 1937 yılında açılmış. Biz onun olduğu binada Türkiye Cumhuriyeti, o zamanlar Kazakistan yeni bağımsızlık kazandı-ğı için biraz maddi, sosyal, ekonomik imkânları yeterli olmadığından Türkiye oradan birkaç tane bina satın alarak veya Kazakistan'a bağış yaptırarak bütün üniversitenin maddi gelirlerini, giderlerini karşılayarak; Çimkent'te, tabi Çimkent bizim için çok önemli, Güney Kazakistan'ın başkenti, altı Kazak'tan birisinin yaşadığı bir yer, dolayısıyla orada bir yükseköğretim kurumu açalım dedik. Ben orada 5 yıl Rektör yardımcısı olarak görev yaptım. Biz oradayken, tabi benim Türkistan'la doğrudan ilişkim vardı, oradaki her işte de, daha sonra ben Türkistan'da 1,5 yıl Başkan yardımcısı olarak çalıştım. Yani 2003'ün ortasından 2005'in sonuna kadar orada idareci oldum, rektör yardımcısı görevini yaptım.

Bizim maksadımız bu üniversiteyi, Ahmet Yesevi Üniversitesi'ni, kuruluş amacına ve misyonuna uygun düzeye getirmek. Yani ne demek bu; akademik alanda, ekonomik mali alanda ve idari alan da ortak yapmak. Diyelim ki, 12 tane fakülte var onun 6 dekanı Türkiyeli olsun, 6 dekanı Kazakistanlı olsun. Yine, bizim, Ahmet Yesevi Üniversitesi Yargısının 10. maddesinde "Bu üniversitenin öğrencilerinin yarısı Kazakistanlı, yarısı Türk Dünyası ve Türkiye'den oluşur" diyor. Öğre-



**AHMET YESEVİ
ÜNİVERSİTESİ'NİN
ÖZELLİĞİ, HEM
KAZAKİSTAN'IN HEM
DE TÜRKİYE'NİN
İLK ULUSLARARASI
DEVLET ÜNİVERSİTESİ
OLMA ÖZELLİĞİ
TAŞIMASIDIR**

**AHMET ЯСАУИ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ЕРЕКШЕЛІГІ –
ҚАЗАҚСТАННЫҢ,
ӘРІ ТҮРКІЯНЫҢ
АЛҒАШҚЫ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
МЕМЛЕКЕТТІК
УНИВЕРСИТЕТІ
БОЛУЫНДА**



Бірақ бір жылдан кейін Ахмет Ясауи университетінен кетіп, Алматыға келуге тура келді. 2005 жылы онда басқарушылық қызмет атқарған соң, Шымкент қаласында Түркия тарапынан басшы болдық. Ахмет Ясауи университетінің заңына сәйкес, Өкілетті кеңес төрағасы Түркиядан, ал орынбасары Қазақстаннан болу қажет. Ректор қазақ, ал оның бірінші орынбасары түрік болады. Бірақ міндеті жағынан Түркиядағы ректормен бірдей. Бұл қызметте 5 жыл бойы жұмыс істедік. Кейін бізді Алматыға шақырды.

Түркия мен Қазақстан бірлесіп құрған Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінде әртүрлі лауазымдарда қызмет атқардыңыз. Университетте жұмыс істеген жылдарыңыз туралы баяндап берсеңіз.

1999-2005 жылдары Ахмет Ясауи университетінде жұмыс істедім. Түркістанда бірнеше ай жұмыс істегеннен кейін Шымкентке жол тарттым. Сол кезде Шымкент қаласында білім алып жатқан студенттер саны Түркістандағы студенттерден 3 есе көп еді. Қазақстанның екінші ең ескі жоғары оқу орны 1937 жылы Шымкентте ашылған педагогикалық институт екені өздеріңізге белгілі. Ол кездері тәуелсіздікке енді қол жеткізген Қазақстанның қаржылық, әлеуметтік, экономикалық мүмкіндіктері жеткіліксіз болғандықтан, сол институт орналасқан ғимаратта біз Түркия Республикасы ретінде бірнеше ғимаратты сатып алып, Қазақстанға игі істер жасау мақсатында университеттің бүкіл шығындарын өзімізге алдық. Әрбір алтыншы қазақ өмір сүретін Оңтүстік Қазақстан облысының орталығы Шымкент қаласында жоғары оқу орнын ашқымыз келді. Шымкент институтында 5 жыл бойы вице-президент ретінде қызмет еттім. Сонда болған кезде Түркістанмен тікелей қарым-қаты-

tim üyeleri de öyle diyor. Dolayısıyla bu Türk Dünyasının ortak üniversitesi olduğuna göre gerek öğrenci kontenjanı, gerekse öğretim elemanı kontenjanı bakımından bu tanıma uygun olması lazım. Dolayısıyla biz de bunu yapmaya çalıştık. Yani yatakhanelerde olsun, yurtlarda olsun, eğitim-öğretim de olsun, idarecilikte olsun ortaklık ilkesini yerleştirmeye çalıştık. Fakat bu, o kadar da kolay bir şey değil.

İkinci yaptığımız orada, kaliteyi yükseltmek olacaktı. Kaliteyi yükseltmek için de öğretim üyelerini seçerek almak gerekiyordu. Gerek Türkiye'den, gerekse Kazakistan'dan onları seçerek almaya gayret gösterdik. Üçüncüsü de, Türk Dünyasından öğrenci getirmek için özel yaz mevsiminde memurları görevlendiriyorduk. Orada bir ay, 1 buçuk ay dolaşıyorlar, öğrencilere üniversitemizi tanıtıyorlar, Ahmet Yesevi'ye öğrencileri getiriyorlardı. Tabi Ahmet Yesevi, Türkiye Cumhuriyeti'nin Kazakistan'daki uluslararası devlet üniversitesidir. Aynı şekilde Ahmet Yesevi Üniversitesi Kazakistan Cumhuriyeti'nin de Türkistan'daki uluslararası devlet üniversitesidir. Yani, Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin özelliği, hem Kazakistan'ın hem de Türkiye'nin ilk uluslararası devlet üniversitesi olma özelliği taşımasıdır. Biz de onu bu özelliğine uygun olarak yapılandır-

наста болдым. Кейін 2003 жылдың ортасынан бастап 2005 жылдың аяғына дейін 1,5 жыл бойы Түркістанда вице-президент болып жұмыс істедім.

Мақсатымыз Ахмет Ясауи университетінің құрылғандағы мақсаты мен миссиясына сәйкес деңгейге жетуіне өз үлесімізді болды. Яғни, ғылыми, экономикалық және басқару саласындағы жұмыстарды бірге атқару. Мысалы, 12 факультет бар делік, оның 6 деканы Түркия азаматы, ал қалған 6 деканы Қазақстан азаматы болсын. Ахмет Ясауи университеті Жарғысының 10-бабында «Осы университет студенттерінің жартысы қазақстандық, жартысы түркі әлемі мен Түркиядан келген студенттер» делінген. Оқытушылар да солай. Бұл түркі әлемінің ортақ университеті болғандықтан, студент құрамы жағынан да, оқытушы құрамы жағынан да осы бапқа сәйкес келуі қажет. Сондықтан біз мұны жүзеге асыруға тырыстық. Жатақханаларда болсын, білім беру саласында болсын, әкімшілікте болсын серіктестік қағидасын қалыптастыруға тырыстық. Бірақ бұны іске асыру оңай емес.

Екіншіден, біз университеттің сапасын көтергіміз келді. Сапаны жақсарту үшін



maya, özellikle öğrencilerimizin derse devamını, kaliteli bir eğitim-öğretim almasını sağlamaya yönelik gerçekten çok hizmetler yaptık diyebiliriz. Fakültelerimizi, akademik bölümlerimizi yapılandırdık. Mali kaynaklarını geliştirmeye çalıştık.

Sonra bu üniversiteyi hem Kazakistan'da hem de Türk Dünyası'nda tanıtmaya gayret ettik. Mesela onun girişine bakarsanız 29 tane bayrak vardır. Benim zamanımda yapmıştık. Çünkü üniversitede Türk dünyasından, 29 Türk ülkelerinden öğrenciler bulunmaktadır. Burada bir soru olabilir: "Neden Türkistan? Neden Türkistan'da üniversite açıldı da Çimkent gibi, Almatı gibi ya da nüfusu Karaganda gibi kalabalık olan bir yerde açılmadı, yani bir ilçede açıldı, ilde açılmadı? Malumunuz, biliyorsunuz, Yesi'nin, bugünkü Türkistan'ın, eski adı Yesi idi. Ama ondan önceki adı da Türkistan'dı. Şimdi bir zaman geldi, Türkistan adını; Türkistan adı bu coğrafyanın genel adıdır, bu Türkistan adını, bir şehre vererek yola devam edildi. Nursultan Nazarbayev bu üniversiteyi Türkistan'da açarak, Türk dünyasına bir mesaj veriyordu. Diyor ki, "Türk dünyasının manevi başkenti Türkistan'dır, burasıdır." Dolayısıyla orada okuyan Türk Dünyasının öğrencileri yarın ülkelerine döndükleri zaman Kazakistan'ın kültür elçileri olacaklardır. Türk dünyasına bu dünyanın Türk Dünyası'nın birliğinin, beraberliğinin, gücünün; mali, idari, eğitim ve başka alanlardaki birlikteliğinin nedenlerini, temellerini anlatacaklar. Dolayısıyla bu da Türk dünyasının birlik ve beraberliğine önemli katkıda bulunacaktır, diye düşünerek üniversiteyi orada açmıştır.

Türkiye de bu siyaseti onaylamış, dolayısıyla elinden geldiği kadar 1992 yılında Ahmet Yesevi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi'nin öncülüğünde ve örnekliğinde kurulmuştur. Ahmet Yesevi Üniversitesi'ni kuran Hacettepe Üniversitesi'dir. Onun elemanları, yöneticilerinden gerek plan ve pro-



1992 YILINDA AHMET YESEVİ ÜNİVERSİTESİ, HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ'NİN ÖNCÜLÜĞÜNDE VE ÖRNEKLİĞİNDE KURULMUŞTUR

ОСЫЛАЙША, 1992 ЖЫЛЫ АХМЕТ ЯСАУИ УНИВЕРСИТЕТІ ХАДЖЕТТЕПЕ УНИВЕРСИТЕТІ ҮЛГІСІ НЕГІЗІНДЕ ҚҰРЫЛДЫ



оқытушыларды іріктеп алу керек болды. Түркия мен Қазақстанның ең жақсы оқытушыларын таңдап алуға тырыстық. Үшіншіден, жаз мезгілінде қызметкерлерімізге түркі әлемінен студенттерді алып келу міндетін жүктейтін едік. Біздің қызметкерлер 1-1,5 ай бойы сол түркі елдеріндегі студенттерге жоғары оқу орнымызды таныстырып, оларды Ахмет Ясауи университетіне әкелетін. Ахмет Ясауи университеті Түркия Республикасының Қазақстандағы халықаралық мемлекеттік университеті болып табылады. Дәл сол сияқты, Ахмет Ясауи университеті Қазақстан Республикасының Түркістандағы халықаралық мемлекеттік университеті болып табылады. Яғни, Ахмет Ясауи университетінің ерекшелігі – Қазақстанның, әрі Түркияның алғашқы халықаралық мемлекеттік университеті болуында. Біз университеттің осы ерекшелікке сәйкес болуын, әсіресе студенттеріміздің сапалы білім алуын қамтамасыз ету үшін көп еңбек еттік деп айта аламыз. Факультеттер мен кафедраларымыздың құрылымын қалыптастырып, қаржы ресурстарын жақсартуға тырыстық.

Университетімізді Қазақстанға да, түркі әлеміне де танытуға тырыстық. Мысалы, университет кіреберісінде 29 ту желбіреп тұрғанын байқауға болады. Кезінде оларды өзім жасатқан едім. Себебі ол жақта білім алып жатқан студенттер түркі әлемінің 29 елінен келген. Мұнда бір сұрақ туындайды: «Неліктен Түркістан? Университет неге Шымкент, Алматы, Қарағанды сияқты ірі қалаларда ашылмай Түркістанда ашылды?» Өздеріңіз білетіндей, бүгінгі Түркістанның ескі атауы – Ясы. Алайда бұрындары ол аймақ Түркістан деп аталды. Бәрімізге мәлім, Түркістан бір кездері Яссы деп те аталды, алайда Түркістан атауы тұтас осы ай-



je temelinde gerekse uygulanma temelinde yararlanılmıştır. Daha sonra Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin yapılanmasında ikinci bize örnek olan, yapılanmamızda katkıda bulunan Ankara Gazi Üniversitesi'dir. Dikkat ederseniz Ahmet Yesevi'de çalışan öğretim elemanlarının büyük bir kısmı ya Gazi Üniversitesi'ndendir ya da Ankara Hacettepe'dendir. Daha sonra bizim Ahmet Yesevi Üniversitesi teknik alanları bırakıp da, sosyal ve iktisadi alanlara kayınca, yani beşerî ilimler alanlarına kayınca Hacettepe ile olan ilişkileri biraz zayıflamış, başka alanlara geçmiştir.

1 Haziran 2005 tarihinden itibaren Kazakistan Cumhuriyeti Bilim ve İlim Bakanlığı'na bağlı Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi'ne Rektör olarak atandınız ve 13 yıldır bu görevi yürütmektesiniz. Bizlere üniversiteniz ve buradaki çalışmalarınız hakkında bilgi verebilir misiniz?

2005 yılında Çimkent'te annem vefat etmişti. Onun cenazesini götürürken havaalanında bu üniversitenin kurucusu Prof. Dr. Ali Özek bey-le karşılaştım. Bana teklifte bulundu. Ben de "hocam, cenaze götürüyorum, görüşmem şimdi, konuşamam" dedim. Döndükten sonra uçak bileti gönderdiler, beni çağırdılar. Şu

мақтың жалпы атауы еді, кейін тек Түркістан қаласының атауы ретінде ғана қолданылып келді.. Нұрсұлтан Назарбаев бұл университетті сол қалада ашу арқылы түркі әлемінің рухани астанасы Түркістан екенін күллі түркі жұртына жариялады. Сондықтан, ол жақта білім алып жатқан түркі әлемінің студенттері болашақта өз елдеріне қайтып барғанда Қазақстанның мәдени елшілері болады. Түркі әлемінің бірлігі, ынтымақтастығы мен күші; қаржылық, әкімшілік, білім беру және басқа салалардағы серіктестігінің себептерін түсіндіреді, түркі әлемінің бірлігі мен ынтымағына үлкен үлес қосады деген оймен университет Түркістан қаласында ашылған болатын.

Түркия да осы саясатты мақұлдады. Осылайша, 1992 жылы Ахмет Ясауи университеті Хаджеттепе университеті үлгісі негізінде құрылды. Ахмет Ясауи университетінің негізін қалаған Хаджеттепе университеті. Оның басқарушылары мен қызметкерлері жоспар құру, жоба әзірлеу, сондай-ақ практикалық мәселелер бойынша көмек берді. Ахмет Ясауи университетінің құрылымын қалыптастыруда үлгі болған тағы бір университет – Анкарадағы Гази университеті. Байқасаңыз, Ахмет Ясауи университетінде

анки университетімізін бинасын көрсетті, “не олабилір” diye, hiç kimse yoktu. Ben de onlara anlattım bu binada ne olur diye. Bir ay sonra beni tekrar çağırdılar. Biz, sizinle anlaşma yapmak istiyoruz, çalışmak istiyoruz, gelir misin diyerek bana tekliflerde bulundular, ben de pekâlâ dedim, geldim. 2005 yılı Haziran ayında resmi olarak Çimkent’ten ayrıldım. Burada imza atmaya başladım ve bu üniversite o zamanlar bir enstitüydü. O dönem 8 tane ana bilim dalı vardı. Enstitü konumundan, 2005 yılının 24 Aralık tarihinde üniversite kategorisine yükselttim ve Kazakistan Cumhuriyeti Bilim ve İlim Bakanlığı’ndan biz üniversite unvanını aldık. Bundan sonra tabi, bu kurumu yapılandırmaya çalıştık. Bir üniversite kurmak kolay değil. Yönetmeliği, tüzüğü, yönergesi, yargısı ve öğrencisi yoktu. Bunları zaman içerisinde getirdik ve geliştirdik. Şu anda bizim üniversitemizde 5 fakülte var, 6 tane akademik bölüm var, 2 tane enstitü var, 1 kolej var, 1 de lisemiz var. Bunların hepsini ben geldikten sonra açtım.

Bu üniversite Orta Asya Medeniyet Vakfı’nın maliki olduğu bir yükseköğretim kurumudur. Orta Asya Medeniyet Vakfı’nın kurucuları da Türkiyeli Kazakistan’daki iş adamları ve öğretim üyeleriyle Kazakistan aydınlarıdır, öğretim üyeleridir. Dolayısıyla 17 kişi bir araya gelmiş, eğitim hizmetini ata yurtta eğitim-öğretimin gelişmesini sağlayacak bir yükseköğretim kurumu kurma kararı almışlar. O zamanlar, 1998’den itibaren Kazakistan’da üniversite açmak yasaklandı. Dolayısıyla biz üniversite açamayacağımız için, mevcut olan bir enstitüyü satın aldık, kendi bünyemize geçirdik. Ondan sonra bu enstitüyü geliştirdik, üniversite konumuna yükselttik. Dolayısıyla, bu Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer üniversitesini biz bu şekilde kurmuş olduk, 2004-2005 itibarıyla de lise-kolej temelinde öğrenci almaya başladık. İlk defa 285 öğrenci aldık. Şu an da buradaki fakültelerimiz içinde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi var, İlahiyat Fakültesi var, Tarih ve Uluslararası ilişkiler Fakültesi var, Yabancı Diller Fakültesi var, Pedagoji İlimleri fakültesi var, bir de Uzaktan Eğitim Fakültesi var. Tabi bunların bünyesinde akademik bölümler var. Her fakültenin içerisinde bir veya iki tane akademik bölümler var ve onların da bünyesinde 23 ana bilim dalı var. Bunlardan 6 tanesi yüksek lisans, kalanı lisans düzeyinde. Bütün iktisat

жұмыс жасайтын оқытушылардың көпшілігі Гази университетінен немесе Анкара Хаджеттепе университетінен келген. Ахмет Ясауи университеті техникалық бағыттан әлеуметтік-экономикалық бағытқа, яғни гуманитарлық білімдер саласына ауысқан соң, Хаджеттепе университетімен қарым-қатынастар біраз әлсіреді.

2005 жылдың 1 маусымынан бастап Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігіне қарасты Шет тілдер және іскерлік карьера университетінің ректоры болып тағайындалдыңыз және осы қызметті 13 жыл бойы атқарып келесіз. Университетіңіз бен осындағы жұмысыңыз туралы мағлұмат беріп өтсеңіз.

2005 жылы Шымкентте анам қайтыс болды. Анамның жаназасына бара жатқанда әуежайда бұл университеттің негізін қалаушы профессор, доктор Али Өзек мырзамен кездестім. Ол маған ұсыныс жасады. Жаназаға бара жатқандықтан сөйлесе алмайтынымды айттым. Елге оралғаннан кейін ұшақ билетін жіберіп, мені шақырып алды. Осы ғимаратты көрсетіп, одан не жасауға болатынын сұрады. Мен айтып бердім. Бір айдан кейін мені қайта шақырып, келісім негізінде менімен бірге жұмыс істегілері келетінін айтты, ұсыныстарын қабыл алдым. 2005 жылдың маусым айында Түркістаннан ресми түрде кетіп, Алматыдағы жұмысыма кірістім. Ол кездері бұл институт ғимараты болатын. 8 мамандық қана болды. 2005 жылдың 24 желтоқсанында университет деңгейіне дейін көтеріп, Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігінен университет мәртебесін алдық. Құрылымын қалыптастыруға тырыстық. Университетті құру оңай шаруа емес. Оның не нұсқаулығы, не жарғысы, не ережесі, не студенттері болмады. Біраз уақыттан соң осының бәрін жүзеге асырып, университетті дамыттық. Жасаған еңбегіміздің нәтижесін қысқаша атап өтейін. Қазіргі таңда университетімізде 5 факультет, 6 кафедра, 2 институт, 1 колледж және 1 лицей бар. Мұның бәрі мен келгеннен кейін ашылды.

Біздің университет Орталық Азия мәдениет қорына тиесілі. Орталық Азия мәдениет қорының құрылтайшылары да Қазақстан-

ile ilgili ana bilim dalları var: Ekonomi, Maliye, Pazarlama, İşletme, Muhasebe, Turizm; bunların hepsi var. Ondan sonra Uluslararası İlişkiler, Tarih, İlahiyat, Psikoloji, Pedagoji, Çevirmenlik, Yabancı Dil. Mesela yabancı dil deyince biz burada 11 tane yabancı dil okutuyoruz. Bunun 4 tanesi Batı dili, kalanı Doğu dilleridir. Bunların birisi asıl dil oluyor, kalanı ikinci dil oluyor. Mesela İngilizce-Türkçe, Türkçe-Arapça, Arapça-Çince veya Japonca-Çince, Çince-Japonca, öyle iki dil anlamında burada bu diller okutuluyor. Bizim burada Kazakistan'daki iki yabancı dil üniversitesinden birisi biziz. Birisi Abılay Han Adındaki Kazakistan Uluslararası İlişkiler ve Dünya Dilleri Üniversitesi olsa, ikincisi de biziz. Şu anda bizim üniversitemizde 2200 dolayında öğrenci, 130 dolayında öğretim elemanı, 63 dolayında ise idari personel görev yapmaktadır. Yani biz, buna bağlı olarak bizim enstitülerimiz, liseyi, koleji hesaba katarsanız bizim Almatı Kazak-Türk Mesleki Yüksekokulumuz var. Yine Almatı Beşeri İlimler ve Teknoloji Koleji var. Ondan sonra Uluslararası Kazakistan-Türkiye Lisesi var. Bir de Gültekin İlmi Araştırmalar Enstitümüz var. Ayrıca dil öğretim merkezimiz de var. Buralarda çalışanları da hesaba katarsanız, biz sürekli 350 kişiye işveren eğitim

да жұмыс істейтін Түркия кәсіпкерлері мен оқытушылары және Қазақстан зиялылары мен оқытушылары болып табылады. Осылайша, 17 адам кездесіп, атажұртта білім беру жүйесін дамыту мақсатында жоғары оқу орнын құру туралы шешім қабылданды. 1998 жылдан бастап Қазақстанда университет ашуға тыйым салынған болатын. Сондықтан, университет ашып, құра алмайтындықтан, бар институтты сатып алып, өз құрылымымызға айналдырдық. Институтты дамытып, оны университет мәртебесіне көтердік. Осылайша, Шет тілдер және іскерлік карьера университетін құрдық, 2004-2005 жылдары лицей мен колледже оқушылар мен студенттерді қабылдай бастадық. Алғаш рет 285 студент қабылдадық. Қазіргі уақытта экономика және басқару факультеті, дінтану факультеті, тарих және халықаралық қатынастар факультеті, шет тілдері факультеті, педагогика ғылымдары факультеті және қашықтықтан оқыту факультеті бар. Әрине, олардың ішінде кафедралар бар. Әр факультет құрамында бір немесе екі кафедра бар және олардың ішінде 23 мамандық бар. Олардың алтауы магистратура, ал қалғандары бакалавриат деңгейінде. Бұған қоса, халықа-



sahasındaki bir özel sektörüz. Küçük de değil. Eğitim hizmetleri verdiğimiz, talim terbiye hizmetleri verdiğimiz bu mekânlar da kendimizin mülkleridir. Dolayısıyla bizim 5 tane binamız var. Üç tanesi burada, birisi 8 katlı, birisi 4 katlı, diğeri 5 katlı. Makatayev cad-desinde de iki binamız var, 4 katlı olarak. İnşallah gelecek yıl da lisemizi ve kolejimizi oraya taşımak düşüncesindeyiz. Biz burada sadece eğitim-öğretimle ilgilenmiyoruz, ilim düzeyinde de, uluslararası ilişkiler düzeyinde de, ayrıca, uluslararası ve ulusal düzeyde ilmi plan ve proje yapmaktayız.

Bilindiği üzere Türkiye’de yurtdışında okumak isteyen öğrencilerin çoğunluğu Avrupa ülkelerini tercih ederken Kazakistan’dan yurtdışına okumaya giden öğrencilerin çoğunluğu ise Rusya, Çin, ABD ve Avrupa ülkelerini seçmektedir. Bu konuda iki ülkenin hem birbirlerinden hem de uluslararası alanda öğrenci çekebilmeleri için bahsi geçen ülkelerle rekabet gücünün artırılması konusunda sizce nasıl adımlar atılabilir?

Şimdi ben burada bir iki hususa daha temas etmek istiyorum. O da Türkiye’den buraya gelen öğrenci ve öğretim elemanları ile ilgili. Bunlardan birincisi, biliyorsunuz YÖK’ün üniversiteler kılavuzunda Ahmet Yesevi Üniversitesi bulunmaktadır. Çünkü Ahmet Yesevi Üniversitesi Türkiye’nin Kazakistan’daki bir üniversitesidir. Yani Hacettepe Türkiye’de ne ise, Türkistan’daki Ahmet Yesevi Üniversitesi de odur. Bunun diplomasının denkliği yok. Yani siz Türkiye’ye gittiğiniz zaman nasıl Hacettepe mezunu bir adam bir dilekçe yazıyor da arkasına diplomasını ilştiriyor, iş istiyorsa Ahmet Yesevi’yi bitiren bir Türkiyeli öğrenci de dilekçesinin arkasına diplomasını ilştirir, işine girer.

Burada bahsetmek istediğim bir konu var. Buraya gelecek Türkiyeli öğrencilerin başka üniversitelere giremeyenler içinden değil de, bu üniversitenin



TÜRKİYE MESELA, YÜKSEK LİSANS VE DOKTORA İÇİN HER YIL KAZAKİSTAN’A 150 BURLU KADRO VERİYOR

TYRKIA ЖЫЛ САЙЫН МАГИСТРАТУРА МЕН ДОКТОРАНТУРА YШІН ҚАЗАҚСТАНҒА 150 ГРАНТ БӨЛЕДІ. БҰЛ АЗ ЕМЕС



ралық қатынастар, тарих, дінтану, психология, педагогика, аударма ісі, шет тілі мамандықтары бар. Мысалы, университетімізде 11 шет тілі оқытылады. Олардың төртеуі батыс тілдері, қалғаны шығыс тілдері. Бірі негізгі тіл болса, қалғаны екінші тіл ретінде үйретіледі. Мысалы, ағылшын-түрік, түрік-араб, араб-қытай немесе жапон-қытай, қытай-жапон тілдері оқытылады. Қазақстандағы екі шет тілдер университетінің бірі – біздің университет. Біреуі Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ, екіншісі – біз. Қазіргі таңда университетімізде шамамен 2200 студент, 130-ға жуық оқытушы және 63 әкімшілік қызметкер бар. Университетімізге қарасты институттар, лицей және колледж бар. Мысалы, Алматы қазақ-түрік кәсіптік лицейі, Алматы қазақ-түрік гуманитарлық-технологиялық колледжі, Халықаралық қазақ-түрік лицейі, Гүлтекин ғылыми-зерттеу институты және Тіл оқыту орталығы бар. Аталған мекемелердегі қызметкерлерді есепке алғанда барлығы 350 адамды жұмыспен қамтамасыз етеміз. Бұл аз емес. Білім және тәлім-тәрбие беретін бұл жерлер өзіміздің меншігімізде. Біздің бес ғимаратымыз бар. Олардың үшеуі осында, біреуі 8 қабатты, екіншісі 4 қабатты, тағы біреуі 5 қабатты. Мақатаев көшесінде 4 қабатты екі ғимаратымыз орналасқан. Келесі жылы лицей мен колледжі сол жаққа көшіреміз деген ойымыз бар. Біз мұнда білім берумен айналысып қана қоймай, сонымен қатар ғылым деңгейінде, әрі халықаралық қатынастар деңгейінде, сондай-ақ халықаралық және ұлттық деңгейде ғылыми жобаны жүзеге асыру арқылы олармен қарым-қатынастарымызды жалғастырып келеміз.

Түркия мен Қазақстан арасындағы қарым-қатынастар түрлі салаларда дамып, барған сайын нығаю үстінде. Қазақстан-

onlara cazip olarak görüldüğü; gerçekten ben Ahmet Yesevi Üniversitesi'nde okuyacağım diye, nasıl Boğaziçi Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi yada Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ni tercih ediyorsa, öyle bir tercihle gelmesini ben arzu ederim. İkincisi, Türkiye'den gelen öğrencilerin de burada öncelikle Rusça ve Kazakça'yı, en azından bir dili çok iyi öğrenerek, ülkelerine dönmelerini istiyorum. Üçüncüsü misafir olarak gelen öğretim üyelerinin bence sayısı önemli değil. Onlar gelip burada ders verdikleri zaman kime ne kadar yararlı oluyorlar, onu önemsemek gerekiyor. Türkiye'den buraya gelen öğretim üyeleri her ne kadar teoride Kazakça bilme şartı konulmuş ise de uygulamada böyle bir şey yoktur. Dolayısıyla Türkistan'a ders vermeye gelen profesör, doktor, doçent doktor, kim olursa olsun ünvanı, bunların belli bir düzeyde ancak katkısı olabilir. Daha önceleri Türkçe dersi haftada 6 saatti, şimdi 3 saate düştü. Haftada 3 saat Türkçe öğrenen öğrenci de öğretmenlerin derslerinden istenilen düzeyde yararlanamayabiliyor. Bu bakımdan buraya gelecek öğretmenlerin en azından buradaki dillerden birini çok iyi bilmesi şart konulsa, istenilen amaca daha güçlü bir şekilde yaklaşılr diye düşünüyorum. Dolayısıyla Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin de kalitesini yükseltebilir. Ben Ahmet Yesevi'de gözümü açtım. O benim buradaki ilk göz ağrım. Benim gönlüm ister ki, Ahmet Yesevi Üniversitesi reytinglerde daha da yükselsin ve 1. derecede, 2. derecede durabilsin.

Bu Türkiye'den, yurtdışında okumak isteyen öğrencilerle alakalı olarak bir mesajım olacak, son olarak. Bir de buradaki Kazak öğrencilerin yurt dışında okumasıyla ilgili. Mesela çok yakın zamanlara kadar Kazakistanlı öğrenciler Türkiye'yi tercih etmiyorlardı. Ne zaman tercih ettiler, ne zaman tercih etmediler diye bir soru gelirse; Kazakistan bağımsızlığını ilan etmesinin ardından Türkiye'de okuma imkânlarının ortaya çıkmasının ardından diyebiliriz. Türkiye'de okumak için Kazakistan'dan 1992 yılından itibaren ortalama 1000-2000 genç öğrenci eğitim ve öğrenim görmesi adına gönderiliyordu. Mesela 1992-1993 yıllarında Orta Asya'dan 10 bine yakın öğrenci Türkiye'ye gelmiştir. Daha sonra bu sayı azaldı, çünkü Kazakistan'da eğitim hizmetinin kalitesi artmaya başladı. Dolayısıyla buradaki Kazak gençlerin önemli bir bölümü hangi alanda olursa olsun;

да болған мерзім ішінде жинақтаған тәжірибеңізге сүйене отырып, екі ел арасындағы қарым-қатынастардың даму тарихы жайлы айтып берсеңіз.

Осы орайда тағы екі мәселеге назар аударғым келеді. Ол Түркиядан Қазақстанға келетін студенттер мен оқытушыларға қатысты. Біріншіден, өздеріңіз білетіндей, Жоғары білім кеңесінің университеттер туралы нұсқаулығында Ахмет Ясауи университеті бар. Себебі Ахмет Ясауи университеті Түркияның Қазақстандағы университеті болып табылады. Яғни Хаджеттепе университеті Түркияда қандай болса, Түркістандағы Ахмет Ясауи университеті де сондай. Ахмет Ясауи университетінің дипломы нострификациялау рәсімін жүргізуді қажет етпейді. Басқаша айтқанда, Хаджеттепе университетінің түлегі өтінішке дипломын тіркеп, Түркияда қалай жұмысқа қабылданса, дәл солай Ахмет Ясауи университетін бітірген Түркия азаматы да елімізде жұмысқа тұра алады.

Мұнда айта кететін бір жайт бар. Осында келіп оқитын Түркияның студенттері басқа жоғары оқу орындарына түсе алмағандықтан емес, бұл университетке шын қызығушылық танытып, Босфор, Йылдыз, Таяу Шығыс техникалық университеттеріне қалай түскісі келсе, дәл солай Ахмет Ясауи университетінде де оқығысы келетін адамдар саны артса екен деп тілеймін. Екіншіден, Түркиядан келген студенттер алдымен орыс және қазақ тілдерін, ең болмағанда бір тілді үйреніп алса екен деймін. Менің ойымша, қонақ ретінде келетін оқытушылардың саны маңызды емес, олардың кімге қандай пайда тигізетіні маңызды. Түркиядан келген оқытушыларға қазақ тілін білу талабы қойылғанмен, іс жүзінде оны ешкім орындап жатқан жоқ. Сондықтан Түркістанда сабақ беруге келген профессорлар, докторлар, доценттердің ғылыми атағы қандай болса да, олардың қосқан үлесі шамалы болуы мүмкін. Себебі студенттер олардың айтқанын түсінбейді. Бұрында түрік тілі сабағы аптасына 6 сағат болса, енді ол 3 сағатқа дейін қысқарды. Түрік тілін аптасына 3 сағат қана оқитын студент оқытушының дәрістерін қажетті деңгейде түсіне алмайды. Сондықтан Қазақстанға келетін оқытушыларға

yükseköğrenim alanı, askeri alan veya mesleki alanda Türkiye'de eğitim görmüş insanlardır; bir dönem, bir yıl veya yükseköğretiminin tamamını Türkiye'de tamamlamış insanlardır.

Dolayısıyla buradan oraya gidenler çok, fakat ne kadar ne öğreniyorlar, Türkiye bunlara nasıl bir eğitim-öğretim veriyor, buraya döndükleri zaman bunların Türkiye ile ilgili bakışları nedir ne değildir? Bunların ayrı ayrı anketlerle sorgulanması gerekir. Yani gerçekten amacına ulaşıyor mu, ulaşmıyor mu? Buna bakmak gerekiyor. Yani emeklerin boşa gitmemesi bakımından Türkiye'de okutulan veya okumaya çağırılan ki, Türkiye mesela, yüksek lisans ve doktora için her yıl Kazakistan'a 150 burslu kadro veriyor ki bu az bir kadro değil. Dolayısıyla bu konuyu çok iyi ve rasyonel bir şekilde değerlendirmek gerekmektedir. Üniversitemiz 2010 yılında Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın talimatıyla yurtdışından öğrenci getirmeye önem verdiler, buralarla anlaşmalar yaptılar.

Biz de mesela, Türkiye'de 70 üniversiteyle anlaşması olan bir kurumuz. Her sene 100'e yakın öğrenci gönderiyoruz. Şimdi bunlar geliyorlar, buralardan öğrenci götürüyorlar. Ama Kazakistan'ın yurtdışına öğrenci gönderme bir programı var, onun adı Bolaşak. Erasmus programı ve Bologna prosedürü de bulunmaktadır. Şimdi Bolaşak'ta Türkiye yer almadı. Amerika ve Avrupa ülkeleri ile bazen de Japonya oldu. Hatta son zamanlarda Sovyet sonrası ülkelere de gönderdiler ama Türkiye'ye gelmediler. Oysa Türkiye'de teknik ilimler çok gelişmiş, tıp ilimleri fevkalade, Avrupa'dan da üstün düzeyde olduğu halde nedense oraya gidilmiyordu. Dolayısıyla Türkiye'ye öğrenci göçü çok daha azaldı. Daha sonra Yurtdışı Türkleri Başkanlığı (YTB) ve üniversitelerin gayretiyle şimdi belli ölçüde bu coğrafyanın gençleri Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitim almaya gidiyorlar. Ama Türkiye'den bu tarafa gelenlerin sayısı fevkalade az.

Mesela bizde Mevlana programı var, bu Mevlana programı çerçevesinde Türkiye'den bize her sene 3 veya 5 tane bizim Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi'ne öğrenci geliyor. Ama buna karşılık biz oraya 100'e yakın öğrenci gönderiyoruz. Bunun bir başka nedeni de henüz Türkiye ile Kazakistan arasında güçlü bir eğitim anlaşmasının bulunmaması.

кем дегенде бір тілді жетік меңгеру шарты қойылса, мақсатқа әлдеқайда тез жетуге болар еді. Осының нәтижесінде Ахмет Ясауи университеті білім сапасын жақсартуы мүмкін. Ахмет Ясауи университетінде менің көзім ашылды. Бұл менің осындағы көз қарашығым іспетті. Сондықтан да, Ахмет Ясауи университетінің алдыңғы қатардан көрінуін шын жүректен қалаймын.

Сонымен қатар, Түркиядан шетелде білім алғысы келетін студенттер мен шетелде оқитын қазақстандық студенттерге қатысты айтарым бар. Мысалы, осы уақытқа дейін қазақстандық студенттер Түркияда оқуға аса көп бара бермейтін. Десе де, тәуелсіздікке қол жеткізген соң студенттер Түркияда білім алуға бара бастады. 1992 жылдан бері Қазақстанның кем дегенде 1000-2000 студенті Түркияда білім алуға баратын. Мысалы, 1992-1993 жылдары Орталық Азиядан 10 мыңға жуық студент баратын. Кейін мұнда білім беру саласы біраз жетілдірілген соң бұл көрсеткіш төмендеді. Жоғары білім беру жүйесі, әскери сала немесе кәсіби салада еңбек етіп жүрген қазақ жастарының көбісі Түркияда білім алған. 1 семестр, 1 жыл немесе жоғары білімін толығымен Түркияда оқып келген заматтар.

Қазақстаннан Түркияға баратындар өте көп. Бірақ ол жақта не үйренеді, Түркия оларға қандай білім береді, елге оралған соң олардың Түркияға көзқарасы қандай болады деген сияқты сұрақтар төңірегінде зерттеу жүргізу қажет. Олар шынымен өз мақсаттарына жете ме, жоқ па? Түркияда білім алғандардың еңбегі босқа кеткен жоқ па? деген мәселелерді қарастырған жөн. Мысалы, Түркия жыл сайын магистратура мен докторантура үшін Қазақстанға 150 грант бөледі. Бұл аз емес. Сондықтан, бұл мәселені мұқият қарастыру қажет. Соңғы жылдары бұл көрсеткіш азайды, себебі 2010 жылы біздің университеттер Президент Режеп Тайып Ердоғанның тапсырысы бойынша шетелден студенттерді қабылдауға көңіл бөліп, осындағы жоғары оқу орындарымен келісімдер жасасты.

Біз де Түркияның 70 университетімен келісім жасадық. Жыл сайын 100-ге жуық студент жібереміз. Қазақстанда студенттерді шетелде білім алуға жіберетін «Бо-

дан kaynaklanmaktadır. Şimdi burada okuyan bir öğrenci 3. sınıftan Türkiye'deki bir yükseköğretim kurumuna yatay geçiş yapamamaktadır. Türkiye'de 3 yıl okumuş bir Kazak genci 2 yıl okumuş, 3. yılı burada okumak istese bize müracaat etse, biz onu o sınıflara alamıyoruz. Çünkü anlaşma yok, geçiş anlaşması yok, yatay geçiş anlaşması yok. Bu da iki ülke arasında gençlerin değişimini, yani bu akademik öğrenci değişimine, öğretim elemanı değişimine etki ediyor. Ben sayın eski Milli Eğitim Bakanı Prof. Dr. Hüseyin Çelik Bey buraya geldiği zaman, bu konunun ele alınmasını, çözülmesini kendilerine özel olarak istirham ettim ama bu anlaşma henüz Kazakistan'ın bağımsızlığı 27 yıl olmasına rağmen, henüz çözülmüş değil. Bu da bizim iki ülke arasında eğitim-öğretimin özellikle yükseköğretim düzeyinde sınırlı kalmasında veya çok alt düzeyde kalmasında önemli bir faktör diye düşünüyorum. Tabi, Çin'e veya Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmesi, devletin bursu ile gidiyorlar ve devlet gönderiyor, oysa Türkiye'ye gidenlerin %90'ını Türkiye çağırıyor. Yani onların bursunu veren, her türlü masraflarını, öğrenim harcını karşılayan Türkiye Cumhuriyeti bu bakımdan, bu işi biraz daha ciddi olarak, programlı olarak, sistemli olarak ele alıp çözmek belki bu öğrenci değişimini, öğretim elemanı değişimini, dolayısıyla ilim ve kültür değişimini istenilen düzeye götürecektir. Bu da bizim birlik ve beraberliğimize önemli katkıda bulunacaktır diye düşünüyorum. Dinlediğiniz için çok teşekkür ederim, Avrasya Araştırma Enstitüsü'ne ve Sayın Doç. Dr. Vakur Sümer beyefendiye bize zaman ayırdığı için zat-ı âlinize de teşekkürlerimi sunuyorum. □

лашақ» секілді бағдарлама бар. Кейін Erasmus бағдарламасы, Болонья процесі қосылды. Қазір «Болашақ» бағдарламасы бойынша шетелде оқуға болатын елдер тізімінде Түркияға аз орын берілген. АҚШ, Еуропа елдері мен Жапонияның университеттері бар. Тіпті соңғы кездері бұрынғы кеңестік елдерге де жіберетін болды, бірақ Түркияға жібермейді. Түркияда техникалық ғылымдар мен медицина ғылымдары жақсы дамыған. Кейде тіпті Еуропадан да озық дәрежеде. Осыған байланысты Түркияға баратын студенттер азайды. Кейінірек, Шет елдегі түріктер және туыс халықтар жөнін-

↑

дегі басқарма мен университеттердің еңбегі нәтижесінде осы аймақтың жастары Түркия Республикасында білім алуға баратын болды. Бірақ Қазақстанға білім алуға келетін түркиялық студенттер өте аз.

Мысалы, «Мәулана» бағдарламасы аясында біздің Шет тілдер және іскерлік карьера университетіне Түркиядан жыл сайын 3 немесе 5 студент келеді. Бірақ біз ол жаққа 100-ге жуық студент жібереміз. Рұқсат етсеңіз, мұның да себебін түсіндіріп өтейін. Ол Түркия мен Қазақстан арасында әлі білім беру жүйесі туралы күшті келісімнің болмауы. Мысалы, осында оқитын студенттер 3-ші курстан кейін Түркиядағы жоғары оқу орындарына ауыса алмайды. Немесе Түркияда 3 жыл оқыған қазақ студенттері 4-курсты осында оқығысы келсе немесе 2 жылдан кейін 3-курсты осында жалғастырығысы келсе, ол курстарға қабылдай алмаймыз. Себебі жоғары оқу орнына ауысу туралы келісім жасалмаған. Бұл екі ел арасындағы студенттермен алмасуға, яғни академиялық мобильділікке, оқытушылармен алмасуға әсер етеді. Түркияның бұрынғы Ұлттық білім министрі профессор, доктор Хусейн Челик мырза Қазақстанға сапармен келгенде бұл мәселені шешуін сұрадым. Бірақ Қазақстан тәуелсіздігіне биыл 27 жыл толғанымен, бұл келісім әлі күнге дейін жасалмады. Бұл екі ел арасында білім беру саласындағы өзара ынтымақтастықтың, әсіресе жоғары білім деңгейінде шектеулі немесе өте төмен деңгейде қалуының маңызды факторы болып табылады. Әрине, Қытайға немесе АҚШ-қа баратын студенттер мемлекеттік стипендиямен барады не мемлекет тарапынан жіберіледі, ал Түркияға баратындардың 90%-ын Түркия шақырады. Оларға стипендия беріп, оқу ақысы мен басқа да шығындарды өзіне алатын Түркия бұл мәселені қолға алып, жүйелі түрде шешсе, студенттермен, оқытушылармен алмасуды, білім және мәдени алмасуды қажетті деңгейге көтеретін еді. Бұл біздің бірлігіміз бен ынтымағымызға айтарлықтай үлес қосады деген ойдамын. Көңіл қойып тыңдағаныңыз үшін Сізге және институтқа алғыс айтамын. Доцент, доктор Вакур Сумер мырзаға бізге уақыт бөлгені үшін алғысымды білдіргім келеді.

Көп рақмет, Сабри мырза! □

ACTIVE EDUCATIONAL SPACE



PROF. GULNAR NADIROVA

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE
SENIOR RESEARCH FELLOW

ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ,
СТАРШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК

АКТИВНОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО

The idea of smart cities, smart campuses, and smart homes is continued in the creation of smart spaces to enhance learning in educational institutions in many countries around the world. Active learning methods (ALM) have been discussed and used in school and university education a long time ago, since the second half of the 20th century many studies, textbooks have been written, hundreds of conferences and seminars on this topic have been held, both of a general nature and with an emphasis on certain specialties and disciplines (Mullina, 2016). It should be mentioned that these methods develop and become more complex under the influence of new technologies appear, this is a very interesting and creative process, primarily for teachers, who have to quickly and efficiently master new approaches, skills, and strategies. The flow of information and technologizing into educational systems is so rapid that it makes teachers have a difficult choice - either to meet the requirements growing from day to day or to make room for more advanced specialists.

However, active learning includes not only the improvement of teacher's professionalism and skills but also the



THE IDEA OF SMART CITIES, SMART CAMPUSES, AND SMART HOMES IS CONTINUED IN THE CREATION OF SMART SPACES TO ENHANCE LEARNING IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN MANY COUNTRIES AROUND THE WORLD

ИДЕЯ УМНЫХ ГОРОДОВ, УМНЫХ КАМПУСОВ, УМНЫХ ДОМОВ НАХОДИТ СВОЕ ПРОДОЛЖЕНИЕ И В СОЗДАНИИ УМНЫХ ПРОСТРАНСТВ ДЛЯ АКТИВИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ МНОГИХ СТРАН МИРА



Идея умных городов, умных кампусов, умных домов находит свое продолжение и в создании умных пространств для активизации обучения в образовательных учреждениях многих стран мира. Активные методы обучения обсуждаются и используются в школьном и университетском образовании достаточно давно, со второй половины 20 века написано много исследований, учебников, проведены сотни конференций и семинаров на эту тему, как общего характера, так и с упором на определенные специальности и дисциплины (Муллина, 2016). Следует упомянуть, что эти методы развиваются и усложняются под воздействием и по мере появления новых технологий – это очень интересный и творческий процесс, в первую очередь для педагогов, которым приходится быстро и эффективно овладевать новыми подходами, навыками, стратегиями. Поток внедряемой информации и технологизации в образовательные системы так стремителен, что ставит преподавателей перед тяжелым выбором - либо соответствовать возрастающим день ото дня требованиям, либо освободить место более продвинутому специалисту.

Однако активное обучение включает не только повышение профес-

active involvement of students in the learning process through discussions, problem solving, studying specific situations, projects, and other methods. With its help, students study a number of educational processes, choose which of them can be more effective and interesting, and take greater responsibility for their education. At the same time, the use of active learning strategies does not imply a complete abandonment of the lecture format, but rather, it adds active strategies for effectively mastering the latest materials. These exercises can test understanding or practice skills (Study Guides and Strategies Website, 2018). The main component of many forms of conducting classes with ALM is collective activity and a discussion form of creative thinking. Experiments in a number of universities have shown that the use of collective forms of education had a great influence on the development of students' intellectual abilities. (Korneeva, 2009).

However, in this battle for progress, much depends not only on flexibility, mobility, ability to adapt, learn for a short time of teacher and

сионализма и мастерства преподавателя, но и активное вовлечение студентов в учебный процесс посредством дискуссий, решения проблем, изучения конкретных ситуаций, проектов и других методов. С его помощью студенты изучают ряд учебных процессов, выбирают из них те, которые могут быть более эффективными и интересными, а также берут на себя большую ответственность за свое образование. При этом использование активных стратегий обучения не подразумевает полного отказа от формата лекции, но, скорее, добавляет активных возможностей для эффективного освоения последних материалов. Эти упражнения могут способствовать в проверке понимания или отработке навыка (Study Guides and Strategies Website, 2018). Основным компонентом многих форм проведения занятий с помощью активных методов обучения является коллективная деятельность и дискуссионная форма обсуждения. Эксперименты в ряде университетов показали, что использование коллективных форм обучения оказывало большое влияние на развитие интеллекту-



student, but also on the responsibilities that educational institutions should undertake. On the one hand, they should make every effort to promote professional growth and improvement of teachers; on the other hand, they must provide all the organizational, material and technical conditions for classes and training students.

One of the new concepts in modern education has been the creation of a learning space that is fully focused on active learning. For example, the Anteater Learning UC Pavilion at the American University of California, Irvine, which has been functioning since the beginning of the current academic year, is intended for the education of the 21st century. It added two large lecture rooms, six large auditoriums, four 30-person auditoriums, three computer classes, staff offices and meeting rooms to the existing learning space of the fast-growing campus. There are special training rooms, which students can book for independent work, as well as lounges. 15

альных возможностей учащихся (Корнева, 2009).

Однако в этой битве за прогресс очень многое зависит от гибкости, мобильности, умения адаптироваться, обучиться за короткие сроки не только педагога и студента, но и от роли, которую должны взять на себя учебные заведения. С одной стороны, они должны всячески содействовать профессиональному росту и совершенствованию педагогов, с другой стороны, они должны предоставить все организационные, материальные и технические условия для обеспечения классов и подготовки студентов.

Одной из новых концепций в современном образовании стало создание учебного пространства, полностью ориентированного на активное обучение. Например, учебный корпус Anteater Learning UC в американском Калифорнийском университете в Ирвине, введенный в действие с начала текущего академического года,



smart classes and classrooms of the Pavilion are equipped with flexible furniture, several written surfaces, and wireless projection to optimize active learning. Outdated audiovisual equipment was replaced with sleek computer screens on each wall and desk. Each of them can be associated with a laptop or mobile devices. Teachers can switch devices between presentation mode (where students see what is on the teacher's screen), group mode (where display control is transferred to students), and student sharing mode (information from any student's display can be shared with the entire class).

The seats rotate easily and move around the class for group exercises. With the help of screens, it is possible to visualize to the smallest detail in the structure of the human brain, the historical landscape of the city of the 19th century, or raise the sea level, submerging the calculated number of various objects there as a comic task, but with quite real calculations.

Research conducted by experts shows that such active learning can help students better preserve knowledge, earn higher grades and acquire long-term skills. To get the opportunity to teach in the new building, teachers master the eight-week certification program on active learning methods and technologies. This program consists of eight seminars, after which the teachers conduct training in their class before receiving a certificate. Hundreds of applicants are already on the waiting list. (UCI Ant-eater Learning Pavilion, 2018)

To find out the degree of effectiveness of this expensive project, over the next year the university will conduct research in a new building. This study will include a combination of



ACTIVE LEARNING INCLUDES NOT ONLY THE IMPROVEMENT OF TEACHER'S PROFESSIONALISM AND SKILLS, BUT ALSO THE ACTIVE INVOLVEMENT OF STUDENTS IN THE LEARNING PROCESS THROUGH DISCUSSIONS, PROBLEM SOLVING, STUDYING SPECIFIC SITUATIONS, PROJECTS, AND OTHER METHODS

АКТИВНОЕ ОБУЧЕНИЕ ВКЛЮЧАЕТ НЕ ТОЛЬКО ПОВЫШЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛИЗМА И МАСТЕРСТВА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ, НО И АКТИВНОЕ ВОВЛЕЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС ПОСРЕДСТВОМ ДИСКУССИЙ, РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМ, ИЗУЧЕНИЯ КОНКРЕТНЫХ СИТУАЦИЙ, ПРОЕКТОВ И ДРУГИХ МЕТОДОВ



предназначен для образования 21-го века. К уже имеющемуся учебному пространству быстрорастущего кампуса добавились два больших лекционных зала, шесть больших аудиторий, четыре аудитории на 30 мест каждая, три компьютерных класса, офисы для персонала и залы для совещаний. Имеются специальные учебные комнаты, которые студенты могут забронировать для самостоятельных занятий, а также комнаты для отдыха. 15 умных классов и аудиторий нового учебного корпуса оснащены гибкой мебелью, несколькими письменными поверхностями и беспроводными проекторами для оптимизации активного обучения. Старое аудиовизуальное оборудование было заменено компьютерными экранами на каждой стене и столе. Каждый из них может быть связан с ноутбуком или мобильными устройствами. Преподаватели могут переключать устройства на режим презентации (учащиеся видят то, что находится на экране преподавателя), групповой режим (управление дисплеями передается студентам) и режим совместного использования учащимся (информацией с дисплея любого учащегося можно поделиться со всем классом).

Сиденья легко вращаются и перемещаются по классу для организации работы в группах. С помощью экранов можно, например, визуализировать до мельчайших деталей человеческий мозг, исторический ландшафт города 19 века, или поднять уровень моря, погрузив туда рассчитанное количество различных объектов в качестве шуточного задания, требующего однако вполне реальных расчетов.

Исследования, проведенные экспертами, показывают, что такое активное обучение помогает сту-

classroom observations, student and teacher surveys, interviews and focus groups, and course results. Much of the research will focus on studying the effectiveness of various active learning strategies in various learning environments. The project involves research students who will collect data using a network research system and special equipment developed at the University of California.

Another large-scale project at North Carolina State University is to create interactive learning with extensive collaboration opportunities for major courses. A study showed that this environment improves problem solving and conceptual understanding, generates a more positive attitude to the learning process, and the frequency of failures is sharply

дентам лучше сохранять знания, зарабатывать более высокие оценки и приобретать долгосрочные навыки. Чтобы получить возможность для преподавания в новом здании, преподаватели осваивают восьминедельную сертификационную программу по методам и технологиям активного обучения. Эта программа состоит из восьми семинаров, после завершения которых преподаватели проводят тренинг в своем классе, прежде чем получить сертификат. Сотни желающих пройти эту программу зарегистрировались и ждут своей очереди (UCI Anteater Learning Pavilion, 2018).

Чтобы выяснить степень эффективности данного дорогостоящего проекта, в течение следующего года университет прове-



reduced (North Carolina State University, 2011).

Experts from the University of Minnesota also monitored the work of active learning classes (ALC) over the past 5 years of their use and found that the ALC gave a completely different dynamic, with much more discussion and less time spent on the podium. Thanks to these classes, students showed results higher than expected. More than 85 % of the students surveyed recommend this place to other classes. In general, in the US, more than 200 universities and colleges in recent years have been developing Active Learning Spaces, giving stu-



mibrightfuture.org



**RESEARCH
CONDUCTED BY
EXPERTS SHOWS
THAT SUCH ACTIVE
LEARNING CAN
HELP STUDENTS
BETTER PRESERVE
KNOWLEDGE, EARN
HIGHER GRADES AND
ACQUIRE LONG-TERM
SKILLS**

**ИССЛЕДОВАНИЯ,
ПРОВЕДЕННЫЕ
ЭКСПЕРТАМИ,
ПОКАЗЫВАЮТ, ЧТО
ТАКОЕ АКТИВНОЕ
ОБУЧЕНИЕ ПОМО-
ГАЕТ СТУДЕНТАМ
ЛУЧШЕ СОХРАНЯТЬ
ЗНАНИЯ, ЗАРА-
БАТЫВАТЬ БОЛЕЕ
ВЫСОКИЕ ОЦЕНКИ
И ПРИОБРЕТАТЬ
ДОЛГОСРОЧНЫЕ
НАВЫКИ**



дёт специальное исследование в новом здании. Оно будет включать в себя наблюдения в аудиториях, опросы студентов и преподавателей, интервью фокус-групп, а также анализ данных об итогах курса. Исследование будет сосредоточено на изучении эффективности различных стратегий активного обучения в различных учебных средах. В проекте задействованы студенты-исследователи, которые будут собирать данные с помощью сетевой исследовательской системы и специального оборудования, разработанного в Калифорнийском университете.

Другой масштабный проект в Университете штата Северная Каролина заключается в создании интерактивного обучения с широкими возможностями сотрудничества для основных курсов. Проведенное исследование показало, что эта среда позитивно влияет на процесс решения проблем и концептуальное понимание, генерирует положительное отношение к учебному процессу, количество отрицательных оценок резко сокращается (North Carolina State University, 2011). Эксперты Университета Миннесоты провели мониторинг работы классов активного обучения (КАО) за последние 5 лет их использования и обнаружили, что КАО создали совершенно другую динамику с гораздо большим количеством обсуждений и меньшим временем пребывания лектора за кафедрой. Благодаря этим занятиям студенты показали результаты выше прогнозируемых. Более 85% опрошенных студентов рекомендуют эти классы для других дисциплин. В целом, в США более 200 университетов и колледжей в последние годы развивают активные учебные пространства, предоставляя студентам возможность ра-

dents the opportunity to work together, in groups with different numbers of students, in the same space (Center for Educational Innovation, 2013).

Most of the classes used today in educational institutions of Kazakhstan were built for traditional pedagogy under conditions of passive education. Inflexible layouts and furniture with limited mobility, incomplete projection equipment, outdated devices, and equipment make it difficult for students and teachers to interact, so the environment is often not an auxiliary factor, but a barrier to the learning process. In addition, some teachers do not always have enough technical competence or equipment to act as a consultant, to whom trainees can seek advice. Due to the lack of special training, courses for enhancing teaching competence, many new techniques, and technological innovations have

ботать вместе, в группах с разным количеством студентов, в едином пространстве. (Center for Educational Innovation, 2013).

Большинство используемых сегодня классов в учебных заведениях Казахстана были построены для традиционной педагогики в условиях пассивного обучения. Негибкая планировка, мебель с ограниченной подвижностью, неукомплектованное проекционное оборудование, устаревшие приборы и техника затрудняют взаимодействие между студентами и преподавателями, таким образом, среда часто является не столько вспомогательным фактором, сколько барьером для процесса обучения. Кроме того, некоторые преподаватели не обладают в полной мере технической компетенцией или техническими возможностями, чтобы консультировать студентов. По причине отсутствия



to be mastered empirically through trials and errors.

However, even in the absence of an effective learning space, educators try to maintain a modern rhythm of learning, use available resources, including the classroom, in such a way as to support different styles of learning and teaching for different classes and courses and adapt to the changing needs of students.

When using ALM, the role of the teacher changes, he ceases to be a central figure of the educational process, but at the same time regulates the process and deals with its overall organization, prepares the necessary tasks, case studies, formulates questions or topics for discussion in groups, consults, controls time and the order of implementation of the plan for the development of the discipline program, prescribed in the teaching and methodical complexes and curriculum. Gradually, lectures by professors from the rostrum are receding into the past. Students in classes can and even must communicate with each other, check their mobile phones or take e-notes. ALM help to establish emotional contacts between students, teach them to work in a team, listen to the opinions of their comrades, provide high motivation, a strength of knowledge, creativity, and imagination. The use of ALM and the reorganization of space allows us to solve several tasks simultaneously, where one of the main aims is to improve the development of modern skills. As the experience of many modern educational institutions shows, the best space leads to the improvement of processes and learning outcomes.

The 21st century academic community witnesses how architectural and



THE 21ST CENTURY ACADEMIC COMMUNITY WITNESSES HOW ARCHITECTURAL AND ENGINEERING IDEAS CHANGE THE LANDSCAPE OF MODERN SCHOOLS AND CAMPUSES IMPROVE THE LEARNING PROCESS, INCREASE ITS EFFICIENCY AND PRACTICAL EFFECTIVENESS

АКАДЕМИЧЕСКОЕ СООБЩЕСТВО 21 ВЕКА ЯВЛЯЕТСЯ СВИДЕТЕЛЕМ ТОГО, КАК АРХИТЕКТУРНО-ИНЖЕНЕРНЫЕ ИДЕИ НА НАШИХ ГЛАЗАХ МЕНЯЮТ ЛАНДШАФТ СОВРЕМЕННЫХ ШКОЛ И КАМПУСОВ, ИСПОЛЬЗУЮТСЯ ДЛЯ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА, ПОВЫШЕНИЯ ЕГО ЭФФЕКТИВНОСТИ



специальной подготовки многие новые приемы и технологические инновации им приходится осваивать эмпирическим путем методом проб и ошибок.

Тем не менее, даже в отсутствие эффективного учебного пространства педагоги пытаются поддерживать современный формат обучения, использовать доступные ресурсы, в том числе учебные аудитории таким образом, чтобы поддерживать различные стили обучения и преподавания для разных дисциплин и курсов, адаптироваться к меняющимся потребностям студентов. При использовании активных методов обучения роль преподавателя меняется, он перестаёт быть центральной фигурой учебного процесса, но при этом регулирует процесс и занимается его общей организацией, готовит необходимые задания, ситуационные задачи, формулирует вопросы или темы для обсуждения в группах, проводит консультации, контролирует время и порядок выполнения намеченного плана по освоению программы дисциплины, прописанной в учебно-методических комплексах и рабочих программах. Постепенно уходят в прошлое лекции профессоров с трибуны. Учащиеся на уроках могут и даже должны общаться друг с другом, проверять свои мобильные телефоны или делать электронные заметки.

Активные методы обучения помогают установить эмоциональные контакты между студентами, научить их работать в команде, прислушиваться к мнению своих товарищей, обеспечивают высокую мотивацию, укрепляют знания, творчество и воображение. Использование активных методов и реорганизация пространства позволяют нам решать несколько за-

engineering ideas change the landscape of modern schools and campuses improve the learning process, increase its efficiency and practical effectiveness. Students who have been educated through active methods and learning environments begin to think deeper and more critically, communicate openly and more productively, build their activities rationally and independently. Of course, not every school, or even every university, can afford such innovative design and technical projects. However, the quality of education is an integral part of the quality of life. Finally, isn't this process the essence of "Rouhani Zhangyru" program for the modernization of national consciousness? □

References:

1. Mullina E.R. (2016). Technologies of Active and Interactive Training in The System of Professional Training of Bachelor Students // International Journal of Applied and Fundamental Research. - № 12. - pp. 1057-1061. Retrieved from <https://applied-research.ru/ru/article/view?id=10985>. Accessed on 13.12.2018.
2. Study Guides and Strategies Website. (2018). Retrieved from <http://www.studygs.net/activelearn.htm>. Accessed on 13.12.2018.
3. Korneeva E.N. (2009). Active methods of social and psychological learning. Retrieved from <http://cito-web.yspu.org/link1/metod/met110/node3.html>. Accessed on 12.13.2018.
4. UCI Anteater Learning Pavilion. (2018). Retrieved from <http://alp.uci.edu/>. Accessed on 09.12.2018.
5. North Carolina State University. (2011). Retrieved from <http://www.ncsu.edu/per/scaleup.html>. Accessed on 14.12.2018.
6. Center for Educational Innovation. University of Minnesota. (2013). Retrieved from <https://cei.umn.edu/active-learning>. Accessed on 09.12.2018.

дач одновременно, и одной из основных целей является улучшение развития современных навыков. Как показывает опыт многих современных учебных заведений, улучшенное пространство ведет к улучшению процессов и результатов обучения.

Академическое сообщество 21 века является свидетелем того, как архитектурно-инженерные идеи на наших глазах меняют ландшафт современных школ и кампусов, используются для усовершенствования учебного процесса, повышения его эффективности.

Учащиеся, получившие образование с помощью активных методов и условий обучения, начинают мыслить глубже и более критически, открыто и продуктивно общаться, строить свою деятельность рационально и независимо. Конечно, не каждая школа и даже не каждый университет могут позволить себе такой инновационный дизайн и технические проекты. Однако качество образования является неотъемлемой частью качества жизни. И, наконец, разве не этот процесс является сущностью программы «Рухани жаңғыру» по модернизации национального самосознания? □

Источники:

1. Муллина Э.Р. (2016) Технологии активного и интерактивного обучения в системе профессиональной подготовки студентов бакалавриата // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – № 12-6. – С. 1057-1061. Получено с адреса <https://applied-research.ru/ru/article/view?id=10985> Дата обращения: 13.12.2018.
2. Study Guides and Strategies Website. (2018). Получено с адреса <http://www.studygs.net/activelearn.htm>. Дата обращения: 12.09.2018.
3. Корнеева Е.Н. (2009). Активные методы социально-психологического обучения. Получено с адреса <http://cito-web.yspu.org/link1/metod/met110/node3.html>. Дата обращения: 13.12.2018.
4. UCI Anteater Learning Pavilion. (2018). Получено с адреса <http://alp.uci.edu/>. Дата обращения: 09.12.2018.
5. North Carolina State University. (2011). Получено с адреса <http://www.ncsu.edu/per/scaleup.html>. Дата обращения: 14.12.2018.
6. Center for Educational Innovation. University of Minnesota. (2013). Получено с адреса <https://cei.umn.edu/active-learning>. Дата обращения: 09.12.2018.

2018'DE SUÖB'NİN DIŞ TİCARET DİNAMİKLERİ



OMIRBEK HANAYEV

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ,
UZMAN ARAŞTIRMACI

ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ
ИНСТИТУТЫ, АҒА ҒЫЛЫМИ ҚЫЗМЕТКЕР

ШЫҢЖАҢНЫҢ 2018 ЖЫЛҒЫ СЫРТҚЫ САУДА ДИНАМИКАСЫ

Чін'ін en geniş idari bölgesi olan Sin-can Uygur Özerk Bölgesi (SUÖB), ülkenin Batı'ya açılan kapısı konumunda bulunarak Чін'ін Orta Asya ve Orta Doğu ülkeleriyle enerji ve ticari-ekonomik ilişkilerini geliştirmesi ve Чін mallarının Orta Asya ve Orta Doğu hatta Avrasya pazarına ulaşması bakımından büyük önem teşkil etmektedir. Özellikle Чін'ін 2000'de başlattığı Batı Чін Kalkınma Planı ve 2013'de gündeme getirdiği Tek Kuşak-Tek Yol girişimi çerçevesinde Pekin yönetiminin SUÖB'nin altyapı, ulaşım ve ticari-ekonomik koşullarının geliştirilmesine önem vermesi, SUÖB'ni artık daha önemli bir kilit nokta potansiyeline erdirmiştir. Bu bağlamda, SUÖB topraklarından başlayan veya geçen Batı Чін-Batı Avrupa Transit Koridoru, Orta Asya-Чін Doğalgaz Boru Hattı, Kazakistan-Чін Petrol Boru Hattı, Kazakistan-Чін Horgos Uluslararası Sınır Ötesi İşbirliği Merkezi, Чін-Orta Asya-Avrupa Demiryolu Hattı ve Чін-Pakistan Ekonomik Koridoru (CPEC) projeleri büyük rol oynamaktadır. Dolayısıyla SUÖB'nin ekonomik olarak kalkınmasının olumlu sonuçlarıyla bölgede ihracata dayalı bir ekonomik büyüme modeli gelişmektedir. Fakat son yıllarda Чін'ін ekonomik büyümesini yavaşlamasına paralel olarak SUÖB'nin ekonomik büyümesi



**SON YILLARDA
ЧІН'İN EKONOMİK
BÜYÜMESİNİN
YAVAŞLAMASINA
PARALEL OLARAK
SUÖB'NİN EKONOMİK
BÜYÜMESİ DE
YAVAŞLARKEN,
BÖLGENİN DİŞ
TİCARET HACMİNDE
İSE BİR İSTİKRARSIZLIK
UNSURU SÖZ
KONUSUDUR**

**СОҢҒЫ ЖЫЛДАРЫ
ҚЫТАЙДЫҢ
ЭКОНОМИКАЛЫҚ
ӨСУІНІҢ
БАЯУЛАУЫМЕН
ҚАТАР, ШЫҢ-
ЖАҢНЫҢ
ЭКОНОМИКАЛЫҚ
ӨСІМІ ДЕ БАЯУЛАП,
СЫРТҚЫ САУДА
КӨЛЕМІНДЕ
ТҰРАҚСЫЗДЫҚ
БЕЛЕҢ АЛЫП КЕЛЕДІ**



Қытайдың ірі әкімшілік аумағы саналатын Шыңжаң Ұйғыр автономиялық районы (ШҰАР) Қытайдың Батысқа ашылған қақпасы ретінде Орталық Азия және Таяу Шығыс елдермен энергетикалық және сауда-экономикалық қарым-қатынастарын дамытуы тұрғысынан, сондай-ақ, Қытай тауарларының Орталық Азия, Таяу Шығыс және тіпті Еуразия нарығына шығуы үшін өте маңызды болып табылады. Әсіресе Пекиннің 2000 жылы бастаған Батыс Қытайды дамыту жоспары және 2013 жылы жолға қойған «Бір белдеу, бір жол» бастамасы аясында Шыңжаңның инфрақұрылым, көлік тасымалы және сауда-экономикалық жағдайын дамытуына мән беруі Шыңжаңның маңыздылығын тіпті де арттыру түсті. Бұл тұрғыда, Шыңжаң аумағынан басталатын немесе ендей өтетін Батыс Қытай-Батыс Еуропа транзиттік дәлізі, Орталық Азия-Қытай газ құбыры, Қазақстан-Қытай мұнай құбыры, Қазақстан-Қытай «Қорғас» шекара маңы ынтымақтастығы халықаралық орталығы, Қытай-Орталық Азия-Еуропа теміржол желісі мен Қытай-Пәкістан экономикалық дәлізі қатарлы ауқымды жобалар маңызды рөл атқаруда. Осылайша, Шыңжаңның экономикалық да-

de yavaşlarken, bölgenin dış ticaret hacminde ise bir istikrarsızlık unsuru söz konusudur. Örneğin, 2013'te bir önceki yıla göre %9.5 artışla 27.6 milyar dolar olan SUÖB'nin dış ticaret hacmi, 2014'de sadece %0.4 artışla 27.7 milyar dolar olmuşken, 2015'de %28.9 azalışla 19.7 milyar dolara, 2016'da %8.7 azalışla 18 milyar dolara inmiş ve 2017'de ise tekrar %17.1 artışla 20.7 milyar dolara çıkmıştır. [1]

2018'de ise SUÖB'nin dış ticaret hacminin önemli ölçüde azalış gösterdiği bilinmektedir. Örneğin, SUÖB İstatistik Kurumu'nun verilerine göre, Ocak-Kasım 2018'de SUÖB'nin toplam dış ticaret hacmi 113.93 milyar yuan (yaklaşık 16.56 milyar dolar) olarak geçen yılın aynı dönemine göre %11.2 azalmıştır. Bunun içinde SUÖB'nin ihracatı 92.50 milyar yuan (yaklaşık 13.44 milyar dolar) olarak %16 azalış kaydetmişken, ithalatı ise 21.43 milyar yuan (yaklaşık 3.11 milyar dolar) olarak %17.6 artış sağlamıştır. [2] Çin'in toplam dış ticaret hacmi %11.1 artışla 27.88 trilyon yuana (yaklaşık 4.05 trilyon dolar) ulaştığı Ocak-Kasım 2018'de [3], ülkenin Batı'ya açılan kapısı olan SUÖB'nin dış ticaret hacminin %11.2'lik bir

муының оңды нәтижелерінің арқасында аймақта экспортқа бағытталған экономикалық өсу моделі қалыптасуда. Алайда, соңғы жылдары Қытайдың экономикалық өсуінің баяулауымен қатар, Шыңжаңның экономикалық өсімі де баяулап, сыртқы сауда көлемінде тұрақсыздық белең алып келеді. Мысалы, 2013 жылы Шыңжаңның сыртқы сауда көлемі 2012 жылмен салыстырғанда 9,5%-ға артып 27,6 млрд. долларды құраса, 2014 жылы 0,4%-ға өсіп 27,7 млрд. долларды құрады, ал 2015 жылы 28,9%-ға азайып 19,7 млрд. долларға, 2016 жылы 8,7% азайып 18 млрд. долларға құлдырады және 2017 жылы 17,1%-ға артып 20,7 млрд. долларға көтерілді. [1]

2018 жылы Шыңжаңның сыртқы сауда көлемінің айтарлықтай төмендегені белгілі болып отыр. Мысалы, Шыңжаңның статистика комитетінің деректері бойынша, 2018 жылдың қаңтар-қараша айларында Шыңжаңның жалпы сыртқы сауда көлемі 113,93 млрд. юань (шамамен 16,56 млрд. доллар) болып өткен жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда 11,2%-ға төмен-



азалыш kaydetmesi dikkat çekicidir.

2018'de SUÖB'nin dış ticaret hacminde önemli ölçüde azalışın ortaya çıkması, öncelikle Pekin yönetiminin SUÖB'ye yönelik politikasındaki son gelişmelerden kaynaklandığı söylenebilir. Ancak bu konuya girmeden önce SUÖB'nin özellikle son 5-10 yıldaki siyasi ve sosyal durumundan bahsedilmesi gerekir. Aslında 5 Temmuz 2009 tarihinde Urumçi'de ortaya çıkan etnik çatışmadan sonra Pekin yönetimi, bir yandan SUÖB'nin ekonomik olarak kalkınmasını hedeflemekte, diğer yandan da bölgede güvenlik ve istikrarı sağlamaya büyük önem vermektedir. Dolayısıyla Pekin yönetimi, SUÖB'de ekonomik gelişme ve siyasi istikrar arasında bir uyum sağlandığı bir politika izlemeye çalışırken, özellikle son birkaç yılda bölgede güvenlik ve istikrara yönelik çalışmalara daha çok ağırlık vermeye başlamaktadır. Bu, ilk olarak, 2013'de iktidara gelen Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in ülkenin siyasi, askeri ve idari sistemini daha merkezileştirme çabalarına doğrudan bağlıdır. Xi'nin siyasi, askeri ve idari reformları kapsamında Çin merkez hükümeti, ülkenin özerk ve sınır bölgelerindeki kontrolünü artırmaktadır. İkinci olarak, SUÖB'de artan güvenlik uygulamaları Çin'in son yıllarda gündeme getirdiği güvenlik politikasından kaynaklanmaktadır. Bu çerçevede ülkenin ulusal güvenlik ve istikrarına ilişkin ciddi stratejik kararlar alan Pekin yönetimi, Ocak 2014'te Çin Ulusal Güvenlik Konseyi'ni kurmuştur. [4] Ayrıca Çin'de Temmuz 2015'de Ulusal Güvenlik Yasası, Ocak 2016'da Terörle Mücadele Yasası ve Haziran 2017'de ise Siber Güvenlik Yasası yürürlüğe girmiştir. [5] [6] [7] Söz konusu yasaların yürürlüğe girmesi, Pekin yönetiminin SUÖB'de teröre ve ayrılıkçılığa karşı daha sert davranmasına yasal bir dayanak kazandırdı denebilir. Çünkü bu yasa ve uygulamalar Pekin yönetimine genelde ülkede özelde SUÖB'de terörle mücadele ça-



**ÇİN'İN TOPLAM DIŞ
TİCARET HACMİ
%11.1 ARTIŞLA 27.88
TRİLYON YUANA
(YAKLAŞIK 4.05
TRİLYON DOLAR)
ULAŞTIĞI OCAK-
KASIM 2018'DE,
ÜLKENİN BATI'YA
AÇILAN KAPISI
OLAN SUÖB'NİN DIŞ
TİCARET HACMİNİN
%11.2'LİK BİR AZALIŞ
KAYDETMEŞİ DİKKAT
ÇEKİCİDİR**

**QYTAIDYŲY JALPY
CYPTQY CAUDA
KÖLEMİ 11,1%-FA
ARTYPT 27,88 TPLN.
YUANFA (ŞAMA MEN
4,05 TPLN. DOLLAR)
DEYİN JETKEN
2018 JYLDYŲY
QAŲTAR-QARASHA
AYLARYNDA, ELDİŲY
BATYSQA AŞYLFAN
QAQPASY
SANALATYN
ŞYŲJAŲNYŲY
CYPTQY CAUDA
KÖLEMİNİŲY 11,2%-FA
TÖMENDEYİ NAZAR
AUDARARLYQ JAYT**



деген. Бұл ретте Шыңжаңның экспорты 92,50 млрд. юань (шамамен 13,44 млрд. доллар) болып 16%-ға азайса, ал импорты 21,43 млрд. юань (шамамен 3,11 млрд. доллар) болып 17,6%-ға артқан. [2] Қытайдың жалпы сыртқы сауда көлемі 11,1%-ға артып 27,88 трлн. юанға (шамамен 4,05 трлн. доллар) дейін жеткен 2018 жылдың қаңтар-қараша айларында [3], елдің Батысқа ашылған қақпасы саналатын Шыңжаңның сыртқы сауда көлемінің 11,2%-ға төмендеуі назар аударарлық жайт.

2018 жылы Шыңжаңның сыртқы сауда көлемінің айтарлықтай төмендеуі ең алдымен Пекиннің Шыңжаңға қаратқан аясаындағы соңғы өзгерістерге байланысты деуге болады. Алайда, осы мәселеге кіріспес бұрын, Шыңжаңның соңғы 5-10 жылдағы саяси және әлеуметтік жағдайы туралы айта кету керек. Шынын қуғанда, 2009 жылы 5 шілдеде Үрімжіде туындаған этникалық қақтығыстан кейін Қытай билігі бір жағынан Шыңжаңның экономикалық дамуын көзде ұстаса, ал екінші жағынан өңірдегі қауіпсіздік пен тұрақтылықты қамтамасыз етуге де барынша мән берді. Осылайша, Пекин Шыңжаңда экономикалық даму мен саяси тұрақтылықты үйлестіру саясатын жүргізуге тырысып, әсіресе соңғы бірнеше жылда өңірдегі қауіпсіздік пен тұрақтылыққа көбірек көңіл бөле бастады. Бұл ең алдымен 2013 жылы билікке келген Қытай төрағасы Си Цзиньпиннің елдегі саяси, әскери және әкімшілік жүйені одан әрі орталықтандыруға бағытталған талпынысымен тікелей байланысты. Си Цзиньпин Саяси, әскери және әкімшілік реформалар шеңберінде Қытайдың орталық үкіметі автономиялық және шекара өңірлерді бақылауды күшейте түсті. Екіншіден,



лішмаларына да да күлелендірме ve etник-дінн каршы чыкішлары бастырма yetkisi vermіштір.

Долайысыла SUÖB'nin истикрар, гүвенлік, еко-номік гелішім ve etник бйрлік ачısından бүйүк бйр теһдйт дурумунда олдуғуну савунан Пе-кін yөнетімі, 2017'nin орталарындан ітібарен SUÖB'de оласы терр, аырылыкчылык ve дінн ашырылык һарекетлеріні өнлемек амачыла бйр дизи sert өнлемлер алмаыа башламыштір. Бу ачидан өзеллікке һавалыманлары, трен һатлары, отобүс дураклары, окуллар, үнйверсителер, һастанелер, тй-сарй меркезлер ve meyданлар гйби калабалығын yоғун олдуғу yerлерде гүвенлік гүчлерінін ve камераларын санысы олдуқча атырылмакта ve електроник гүвенлік системелері гүчленді-рilmektedir. Каму ve өзел сектörde гүвенлік тедебирлері yүкселтілerek отеллере ve алышырей меркезлеріне гйрйш, билет сатын алма гйби гүн-лүк һаалйетлерде, еғленце ve күльтүрел еткнлык-лере катылымларда инсанларын кнмлыклері ile кайыт yаптырмасы ve орадакй yetkйлйлерін де полйсерлн кулландығу гйби чйһазларла үст арамасы yапмасы, чанта ve пакетлері ачтырмасы істенmektedir. Аырыка SUÖB'de ілгйлй снйр гүвенлігі уыгула-

Шыңжаңдағы қауіпсіздікті сақтау шараларының күшеюі соңғы жылдардағы Қытайдың қауіпсіздік саясатына да байланысты. Бұл тұрғыдан айтар болсақ, елдің ұлттық қауіпсіздігі мен тұрақтылығына қатысты маңызды стратегиялық шешімдер қабылдаған Қытай билігі 2014 жылдың қаңтарында Ұлттық қауіпсіздік кеңесін құрды. [4] Сондай-ақ, Қытайда 2015 жылдың шілдесінде Ұлттық қауіпсіздік заңы, 2016 жылдың қаңтарында Терроризммен күрес заңы және 2017 жылдың маусым айында Кибер қауіпсіздік туралы заңы күшіне енген болатын. [5] [6] [7] Осы заңдардың күшіне енуі Қытай билігінің ел көлемінде, әсіресе, Шыңжаңда терроризм мен сепаратизмге қарсы күрестің ауқымын кеңейтуінің құқықтық негізін қамтамасыз етті. Өйткені аталмыш заңдар Пекиннің жалпы алғанда бүкіл Қытайдағы нақтап айтқанда Шыңжаңдағы терроризмге қарсы күресті күшейтуіне және этникалық немесе діни қарсылықтарды күшпен басуына мүмкіндік берді.

maları güçlendirilmekte ve gümrük kapılarında ek denetim tedbirleri artırılmaktadır. Hatta bölgedeki çeşitli siyasi eğitim kamplarında yaklaşık 1 milyon kişinin tutuklu bulunduğu bilinmektedir. [8] SUÖB'nin etnik azınlıkların baskı görmesine ilişkin Birleşmiş Milletler, çeşitli uluslararası insan hakları kuruluşları, ABD ve Kanada gibi Batı ülkeleri ve Kazakistan ve Kırgızistan gibi Çin'in komşuları tepki göstermiştir. SUÖB'nin gün geçtikçe kötüleşen siyasi ve sosyal durumu bölgenin dış ticaret ortamını belli bir düzeyde zorlaştırmış ve SUÖB'nin dış ticaretine olumsuz etki yaratmıştır.

Söz konusu olumsuz etkilerin bir örneği de SUÖB'nin sınır ticaretindeki büyük oranlı azalıştan belli olmaktadır. Örneğin, Ocak-Kasım 2018'de SUÖB'nin sınır ticaretindeki ihracat ve ithalat hacmi toplam 72.22 milyar yuan (yaklaşık 10.35 milyar dolar) olarak 2017'nin aynı dönemine göre %16.7'lik bir azalış sergilemiştir. [2] SUÖB'nin dış ticaret hacminin büyük bir kısmını oluşturan sınır ticaretindeki söz konusu büyük oranlı azalışın SUÖB'deki gün geçtikçe zorlaşan siyasi ve sosyal du-

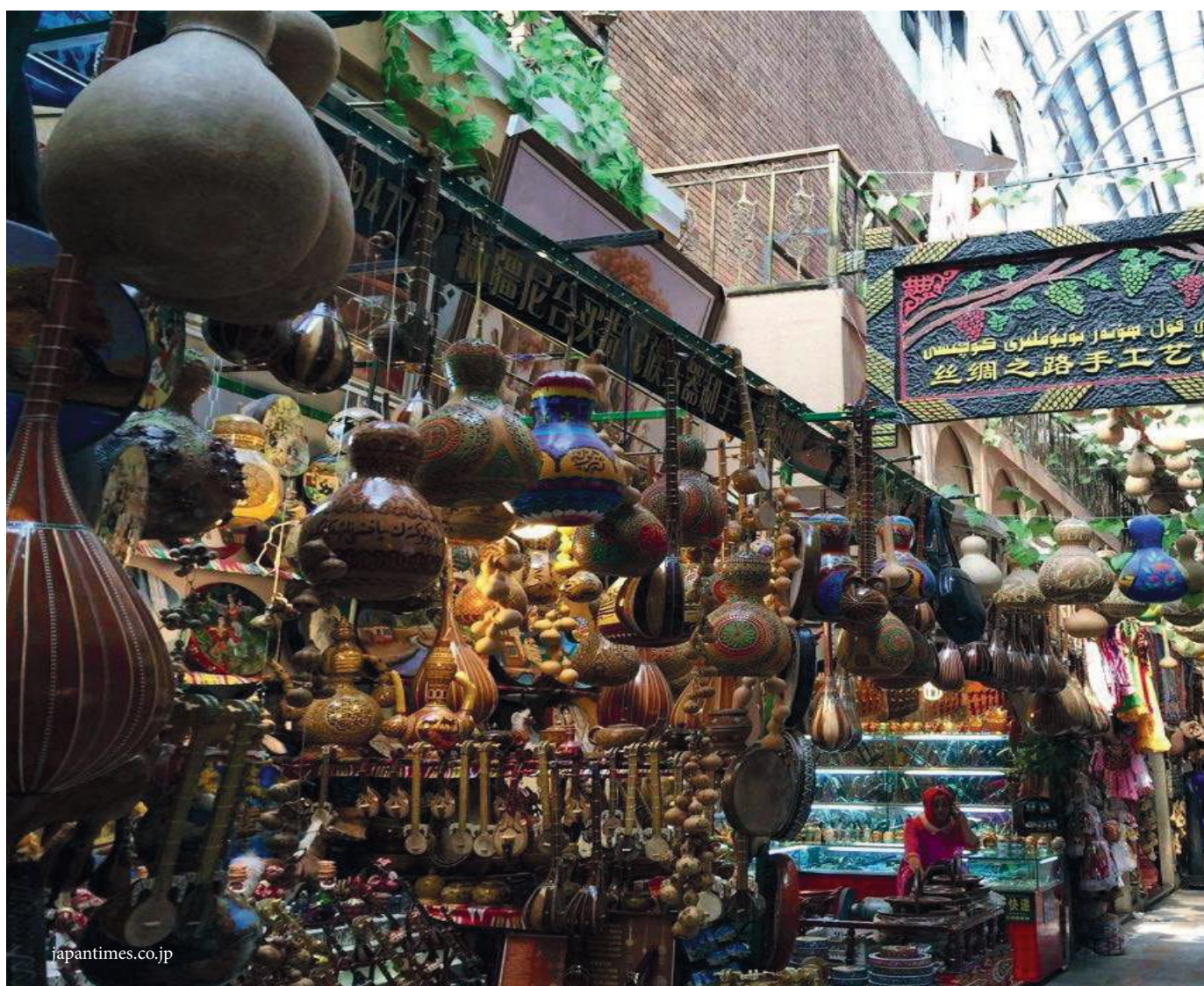
Şeyтіп, тұрақтылық, қауіпсіздік, экономикалық даму және ұлтаралық татулық тұрғысынан Шыңжаңның қауіпті жағдайда екенін алға тартқан Қытай билігі, 2017 жылдың орталарынан бастап Шыңжаңда ықтимал террорлық, сепаратистік және діни экстремизм қимылдарының алдын алу мақсатында бірқатар қатаң шаралар қабылдай бастады. Осы орайда, әсіресе, әуежайлар, теміржол желілері, автобус аялдамалары, мектептер, жоғары оқу орындары, ауруханалар, сауда орталықтары мен алаңдар сияқты адамдар көбірек шоғырланатын жерлерде қауіпсіздік күштері мен камералардың саны арттырылып, электрондық қауіпсіздік жүйелері күшейтілді. Әлеуметтік орындар мен жеке секторларда қауіпсіздік шаралары арттырылып, күнделікті өмірде қонақ үйлер мен сауда орталықтарына кіру және билет сатып алуда, ойын-сауық және мәдени іс-шараларға қатысқанда адамдардың жеке басын куәландыратын құжаттармен тіркеуден өтуі және қалта мен сумкаларын ашып көрсетуі талап етіліп, ондағы



rumdan etkilendiği söylenebilir. Nitekim SUÖB'nin sınır ticaretindeki azalış ise direk SUÖB'nin tüm dış ticaret hacminin azalışını etkileyebilecek niteliktedir. Çünkü uzun yıllardır sınır ticareti SUÖB'nin dış ticaretinin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Örneğin, SUÖB'nin sınır ticaretindeki ihracat ve ithalat hacminin SUÖB'nin tüm dış ticaret hacmindeki payı 1992'de %42.7, 2002'de %57.2 ve 2012'de %51.6 olmuşken, 2017'de ise %66.9 olarak gerçekleşmiştir. [9] [10] [11]

Ayrıca, Ocak-Kasım 2018'de SUÖB'nin dış ticaret hacmindeki azalışın, SUÖB'nin en önemli ticaret ortaklarıyla arasındaki dış ticaret hacminde ciddi bir azalışın ortaya çıkmasından

қатысты қызметкерлер де полиция сияқты арнаулы құрылғылар арқылы адамдардың денесіне тінту жүргізуде. Шыңжаңда шекара қауіпсіздігіне қатысты шаралар күшейтіліп, кедендік шекарада қосымша бақылау шаралары арттырылды. Сонымен қатар, Шыңжаңдағы түрлі саяси үйрену лагерлерінде шамамен 1 миллионнан адамның қамауда отырғаны да белгілі болып отыр. [8] Шыңжаңдағы этникалық азшылықтардың қысымға ұшыруына байланысты Біріккен ұлттар ұйымы, түрлі халықаралық адам құқығын қорғау ұйымдары, АҚШ және Канада сияқты Батыс елдері, сондай-ақ Қазақстан мен Қырғызстан секілді көршілері Қытайға наразылық танытты. Шыңжаңның



кaynaklandığı söylenebilir. Örneğin, Ocak-Kasım 2018'de SUÖB'nin birinci büyük ticaret ortağı olan Kazakistan ile ticaret hacmi 51.57 milyar yuan (yaklaşık 7.50 milyar dolar), ikinci büyük ticaret ortağı olan Kırgızistan ile ticaret hacmi 17.06 milyar yuan (yaklaşık 2.48 milyar dolar) ve diğer bir önemli ticaret ortağı olan Tacikistan ile ticaret hacmi 5.49 milyar yuan (yaklaşık 797.97 milyon dolar) olarak geçen yılın aynı dönemine göre ayrı-ayrı %11, %35.9 ve %16 gerilemiştir. [2] Uzun yıllardır SUÖB'nin Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan ile arasındaki ticaret hacmi SUÖB-Orta



**SUÖB'NİN DIŞ
TİCARET HACMİNİN
BÜYÜK BİR KISMINI
OLUŞTURAN SINIR
TİCARETİNDEKİ SÖZ
KONUSU BÜYÜK
ORANLI AZALIŞIN
SUÖB'DEKİ GÜN
GEÇTİKÇE ZORLAŞAN
SİYASİ VE SOSYAL
DURUMDAN
ETKİLENDİĞİ
SÖYLENEBİLİR**

**ШЫҢЖАҢНЫҢ
ЖАЛПЫ СЫРТҚЫ
САУДА КӨЛЕМІНІҢ
ҮЛКЕН БӨЛІГІН
ҚҰРАЙТЫН
ШЕКАРАЛЫҚ
САУДА КӨЛЕМІНІҢ
АЙТАРЛЫҚТАЙ
ТӨМЕНДЕУІ
ШЫҢЖАҢДАҒЫ
БАРҒАН САЙЫН
КҮРДЕЛЕСКЕН САЯСИ
ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК
ЖАҒДАЙДЫҢ
САЛДАРЫНАН ДЕУГЕ
БОЛАДЫ**



саяси және әлеуметтік жағдайының нашарлауы аймақтың сыртқы сауда ортасын белгілі бір деңгейде қиындатты және Шыңжаңның сыртқы саудасына кері әсерін тигізді.

Аталмыш жағдайдың жағымсыз салдарының бір көрінісі ретінде Шыңжаңдағы шекаралық сауданың ауқымды төмендеуін атауға болады. Мәселен, 2018 жылдың қаңтар-қараша айларында Шыңжаңның шекаралас саудадағы экспорт-импорт көлемі 72,22 млрд. юань (шамамен 10,35 млрд. доллар) болып, 2017 жылдың ұқсас мезгілімен салыстырғанда 16,7% азайды. [2] Шыңжаңның жалпы сыртқы сауда көлемінің үлкен бөлігін құрайтын шекаралық сауда көлемінің айтарлықтай төмендеуі Шыңжаңдағы барған сайын күрделескен саяси және әлеуметтік жағдайдың салдарынан деуге болады. Ал, Шыңжаңның шекаралық саудасының төмендеуі жалпы сыртқы сауда көлемінің төмендеуіне тікелей әсер етті. Өйткені ұзақ жылдар бойы шекаралық сауда Шыңжаңның сыртқы саудасының негізгі бөлігін құрап келген еді. Мысалы, Шыңжаңның шекаралық саудасының жалпы сыртқы сауда көлеміндегі үлесі 1992 жылы 42,7%, 2002 жылы 57,2% және 2012 жылы 51,6% болса, ал 2017 жылы 66,9% болды. [9] [10] [11]

Сондай-ақ, 2018 жылдың қаңтар-қараша айларында Шыңжаңның сыртқы сауда айналымының төмендеуі Шыңжаңның маңызды сауда серіктестерімен болған сыртқы саудасының айтарлықтай төмендеуіне де байланысты болғанын айта аламыз. Мысалы, 2018 қаңтар-қараша айларында Шыңжаңның бірінші сауда серіктесі саналатын Қазақстанмен сауда көлемі 51.57 млрд. юань (шамамен 7.50 млрд. доллар), екінші сауда серіктесі Қырғызстанмен сауда көлемі 17,06 млрд. юань (шамамен

Азия ticaret hacminin büyük bir kısmını oluştururken, SUÖB-Orta Asya ticaret hacminin ise SUÖB'nin toplam dış ticaret hacminin büyük bir kısmını oluşturduğu düşünüldüğünde, söz konusu azalışın SUÖB'nin toplam dış ticaret hacminin gerilemesine neden olduğu tahmin edilebilir.

2018'de SUÖB'nin dış ticaret hacmindeki dikkat çekici bir konu ise, SUÖB'nin özellikle Rusya, Özbekistan ve Moğolistan ile arasında gerçekleşen ticaretin hacminin önemli oranda artmasıdır. Örneğin, Ocak-Kasım 2018'de SUÖB'nin Rusya ile ticaret hacmi 8,87 milyar yuan (yaklaşık 1.29 milyar dolar), Özbekistan ile ticaret hacmi 4.56 milyar yuan (yaklaşık 662.79 milyon dolar) ve Moğolistan ile ticaret hacmi ise 1.84 milyar yuan (yaklaşık 267.44 milyon dolar) olarak geçen yılın aynı dönemine göre ayrı-ayrı %14.7, %24.1 ve %126.7 artmıştır. [2] Burada SUÖB-Özbekistan arasındaki ticaret hacminin %24.1'lik bir artış göstermesi, Ekim 2017'de başlayan Taşkent-Kaşgar karayolu nakliye hattı ve Kasım 2017'de başlayıp haftada bir kere yapılan Urumçi-Taşkent direkt kargo tren seferinden kaynaklandığı ifade edilebilir. Mayıs 2017'de Özbekistan Başkanı Şevket Mirziyoyev'in Çin'e ziyareti kapsamında imzalanan "Çin-Özbekistan Uluslararası Taşımacılık Anlaşması" çerçevesinde gerçekleştirilen söz konusu Taşkent-Kaşgar karayolu nakliye hattı ve Urumçi-Taşkent direkt kargo tren seferleri özelde SUÖB-Özbekistan genelde Çin-Özbekistan arasındaki ticari-ekonomik ilişkilerin artmasına katkı sağlamaktadır. [12] [13] SUÖB'nin Rusya ve Moğolistan ile aradaki ticaret hacminin önemli ölçüde artması ise, son yıllardaki Çin-Rusya-Moğolistan arasındaki ticari-ekonomik gelişmelerden yararlandığı bahsedilebilir. Bu bağlamda Haziran 2016'da Çin-Rusya-Moğolistan Ekonomik Koridoru gündeme getirilmesi ve SUÖB'nin de söz ko-



ÇİN'İN ÖZELLİKLE SON YILLARDA SUÖB'DEKİ GÜVENLİK KAYGISININ ÖN PLANA ÇIKMASI, BÖLGENİN İHRACATA DAYALI EKONOMİK KALKINMASINA BELLİ BİR DÜZEYDE OLUMSUZ ETKİ YARATMAKTADIR

ҚЫТАЙДЫҢ, ӘСІРЕСЕ, СОҒҒЫ БІРНЕШЕ ЖЫЛДА ШЫҢЖАҢДАҒЫ ҚАУІПСІЗДІК МӘСЕЛЕСІНЕ БАСА МӘН БЕРУІ ӨҢІРДІҢ ЭКСПОРТҚА СҮЙЕНГЕН ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУЫНА БЕЛГІЛІ БІР ДЕҢГЕЙДЕ ТЕРІС ӘСЕР ЕТУДЕ



2,48 млрд. доллар) және тағы бір маңызды сауда әріптесі Тәжікстанмен сауда көлемі 5,49 млрд. юань (шамамен 797,97 млн. доллар) болып, 2017 жылдың ұқсас мезгілімен салыстырғанда жеке-жеке 11%, 35,06% және 16%-ға төмендеді. [2] Көп жылдар бойы Шыңжаңның Қазақстан, Қырғызстан және Тәжікстанмен арасындағы сауда көлемі Шыңжаң мен Орталық Азия арасындағы жалпы сауда көлемінің негізгі бөлігін қалыптастырғанын, сондай-ақ, Шыңжаң-Орталық Азия сауда көлемінің Шыңжаңның жалпы сыртқы сауда көлемінің үлкен бір бөлігін құрайтынын ескере отырып, жоғарыда аталған үш елмен болған сауда көлемінің азаю көрсеткіші Шыңжаңның жалпы сыртқы сауда көлемінің төмендеуіне әкеліп соққаны байқалады.

2018 жылы Шыңжаңның сыртқы сауда көлеміндегі назар аударарлық бір өзгеріс Шыңжаңның Ресей, Өзбекстан және Моңғолиямен арасындағы сауда көлемінің айтарлықтай өсуі болып табылады. Мысалы, 2018 жылдың қаңтар-қараша айларында Шыңжаңның Ресеймен сауда көлемі 8,87 млрд. юаньді (шамамен 1,29 млрд. доллар), Өзбекстанмен сауда көлемі 4,56 млрд. юань (шамамен 662,79 млн. доллар), Монғолиямен сауда көлемі 1,84 млрд. юань (шамамен 267,44 млн. доллар) болып, өткен жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда тиісінше 14,7%, 24,1% және 126,7% ұлғайды. [2] Бұл жерде Шыңжаң мен Өзбекстан арасындағы сауда көлемінің 24,1% өсуі 2017 жылдың қазан айында Ташкент-Қашғар автожолы тасымалының басталуы және 2017 жылдың қараша айынан бастап Үрімші-Ташкент бағытындағы жүк пойызының қатынауының оң әсері деуге болады. 2017 жылы мамырда Өзбекстан Президенті Шевкет Мирзияевтың Қытайға сапары барысында қол

nusu ekonomik koridorda yer alması önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle SUÖB'nin Moğolistan ile aradaki Taykeşken, Kızıltau, Ulastay ve Laoyemiao sınır kapılarının altyapısını geliştirmesi ve gümrük işlemlerini kolaylaştırması SUÖB-Moğolistan arasındaki ticaret hacminin artmasına olumlu yansımaktadır. SUÖB-Moğolistan arasındaki ticaret hacminin artmasında SUÖB'nin Moğolistan'dan gerçekleştirdiği kömür ithalatının payı büyüktür. Örneğin, Ocak-Haziran 2018'de SUÖB, Moğolistan'dan 177.83 milyon yuan (yaklaşık 17.08 milyon dolar) değerinde 320 bin ton kömür ithal etmiştir. Bu miktar geçen yılın aynı dönemine göre %82.3 artış anlamına gelmektedir ve Ocak-Haziran 2018'deki SUÖB'nin toplam kömür ithalatının %91.1'ine denk gelmektedir. Söz konusu kömür ithalatı tamamen Taykeşken sınır geçidi üzerinden gerçekleşmiştir. [14] Ağustos 2018'de SUÖB'li Bayi Iron & Steel Co. Ltd ve Moğolistan Enerji Korporasyonuna bağlı MoEnCo LLC şirketi arasında 750 milyon dolar değerindeki kömür ithalatına yönelik anlaşma imzalanmıştır. [15]

Özet olarak, Ocak-Kasım 2018'deki SUÖB'nin dış ticaret dinamiklerine bakıldığında, 2018'de SUÖB'nin dış ticaret hacminde bir azalış eğiliminin ortaya çıkması söz konusudur. SUÖB'nin dış ticaret hacmindeki bu azalışın SUÖB'nin son siyasi ve sosyal gelişmelerden etkilendiği söylenebilir. Aslında tarihi İpek yolu güzergâhında çeşitli kültürlerin kaynaştığı bir noktada bulunan SUÖB, sadece Çin'in genelinde Avrasya ve özelde Orta Asya ile ekonomik ilişkilerinde önemli rol oynamasından değil, aynı zamanda Orta Asya ve Orta Doğu ile coğrafi komşuluğun yanı sıra dini, kültürel ve etnik bağlantısı nedeniyle de çok önemlidir. SUÖB'nin bu özelliklerini göz önünde bulunduran Çin hükümeti, SUÖB'ni; Orta Asya, Orta Doğu ve Avrasya'ya açılan kapısı olarak kullanmaya çalışırken, bölgedeki güvenlik ve istikrarı sağlama konusunda da endişelidir. Çin'in özellikle son yıllarda SUÖB'deki güvenlik kaygısının ön plana çıkması, bölgenin ihracata dayalı ekonomik kalkınmasına belli bir düzeyde olumsuz etki yaratmaktadır. Bununla birlikte, Çin'in Tek Kuşak Tek Yol girişimiyle daha da hız kazanan Çin-Orta Asya-Avrupa Demiryolu Hattı, SUÖB'nin en önemli ticaret ortaklarından olan Orta Asya ülkeleri ile Çin



қойылған «Қытай-Өзбекстан халықаралық көлік келісімі» аясында Ташкен-Қашқар автожолы тасымал желісі мен Үрімші-Ташкент тікелей жүк пойызы қызметтерінің іске қосылуы Шыңжаң-Өзбекстан тіпті Қытай-Өзбекстан арасындағы сауда-экономикалық байланыстардың артуына ықпал етуде. [12] [13] Ал Шыңжаңның Ресей және Моңғолиямен арасындағы тауар айналымының едәуір ұлғаюына соңғы жылдардағы Қытай-Ресей-Моңғолия арасындағы сауда-экономикалық байланыстардың күшеюі түрткі болды. Осы тұрғыда 2016 жылдың маусым айында Қытай-Ресей-Моңғолия экономикалық дәлізінің шығарылымы және оның экономикалық дәлізге қатысуы маңызды рөл атқарады. Әсіресе, Шыңжаңның Моңғолиямен арасындағы Тайкешкен, Қызылтау, Ұластай және Лаоиемяо шекаралық өткелдердің инфрақұрылымы дамытып, кедендік рәсімдеулерді қолайластыруы Шыңжаң мен Моңғолия арасындағы сауда көлемінің артуына оң әсерін тигізді. Шыңжаң мен Моңғолия арасындағы сауда көлемінің артуында негізінен Шыңжаңның Моңғолиядан көмір импорттауының үлесі зор. Мысалы, 2018 жылдың қаңтар-маусым айларында Шыңжаң Моңғолиядан жалпы құны 177,83 млн. юань (шамамен 17,08 млн. доллар) тұратын 320 мың тонна көмір импорттады. Бұл көрсеткіш өткен жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда 82,3%-ға артып, Шыңжаңның 2018 жылдың қаңтар-маусым айларындағы жалпы көмірдің импортының 91,1%-ын құрады. Аталмыш көмір импорты толығымен Тайкешкен шекара өткелі арқылы жүзеге асырылды. [14] Ал, 2018 жылы тамызда Шыңжаңдағы Ба-и темір және болат корпорациясы мен Моңғолия энергетика корпорациясына қарасты МоEnCo ЖШС арасында құны 750 млн. доллар болатын көмір импортына қатысты келісімге қол қойылды. [15]

Қорытып айтқанда, 2018 жылдың қаңтар-қараша айларында Шыңжаңның сыртқы сауда динамикасына қарағанда, Шыңжаңның 2018 жылғы жалпы сыртқы сауда көлемінде төмендеу үрдісі байқалады. Ал Шыңжаңның сыртқы сауда көлемінің төмендеуіне Шыңжаңның соңғы саяси және әлеуметтік өзгерістері әсер етті. Әсілінде тарихи Жібек

arasındaki ticaretin artık SUÖB'nden ziyâde, Çin'in diğer bölgeleri üzerine kaymasına neden olmaktadır. Üstelik SUÖB'nin mevcut siyasi ve sosyal durumundan dolayı ticaret ortamının kısıtlanmasına paralel olarak, Çin'in diğer iç bölgeleri ile Orta Asya ve Avrasya ülkeleri arasındaki doğrudan ticari-ekonomik ilişkilerin artması, önümüzdeki dönemde SUÖB'nin önemli bir ticaret merkezi olmaktan ziyade sadece bir geçiş transit bölgesi olmasına yol açabilir mi sorusunu gündeme daha sık getirebilir. □

жолының бойында түрлі мәдениеттердің тоғысқан жерінде орналасқан Шыңжаң тек қана Қытайдың Орталық Азия немесе тұтас Еуразия аймағымен сауда-экономикалық қатынастарында маңызды рөл атқарып қана қалмастан, сондай-ақ, Орталық Азия және Таяу Шығыспен географиялық көрші болумен қатар, діни, мәдени және этникалық байланыстары болуымен де өте маңызды. Шыңжаңның жоғарыда аталған ерекшеліктерін көзде ұстаған Қытай билігі Шыңжаңды Орталық Азия, Таяу Шығыс және Еуразия аймағына ашылған қақпасы ретінде пайдалануға тырысумен қатар, Шыңжаңдағы қауіпсіздік пен тұрақтылықты қамтамасыз ету тұрғысынан да өте алаңдаулы. Қытайдың, әсіресе, соңғы бірнеше жылда Шыңжаңдағы қауіпсіздік мәселесіне баса мән беруі өңірдің экспортқа сүйенген экономикалық дамуына белгілі бір деңгейде теріс әсер етуде. Сонымен қатар, Қытайдың «Бір белдеу, бір жол» бастамасы аясында Қытай-Орталық Азия-Еуропа теміржолы желісінің күшейе түсуі, Шыңжаңның ең маңызды сауда серіктестері болып саналатын Орталық Азия елдерінің Қытаймен арадағы сыртқы саудасының Қытайдың басқа өңірлеріне қарай бағытталуына алып келеді. Шыңжаңның ағымдағы саяси және әлеуметтік жағдайына байланысты сыртқы сауда ортасының шектеулерге ұшыруымен бірдей уақытта Қытайдың басқа да ішкі өңірлері мен Орталық Азия және Еуразия елдері арасындағы тікелей сауда-экономикалық байланыстарының артуы алдағы уақытта Шыңжаңның маңызды бір сауда орталығы болғаннан гөрі тек транзиттік аймақ болып қалуы мүмкін бе деген сұрақ туындатады. □

References / Источники:

1. 2017'de SUÖB'nin ekonomik ve sosyal gelişim raporu (新疆维吾尔自治区2017年国民经济和社会发展统计公报). Alınan yer: http://news.ts.cn/system/2018/04/02/0351498_83.shtml Erişim tarihi: Ocak-Kasım 2018'de SUÖB'nin dış ticareti (2018年1-11月我区外贸进出口总体保持平稳). Alınan yer: <http://www.xjdr.gov.cn/info/10504/23791.htm> Erişim tarihi: 19.12.2018.
2. Ocak-Kasım 2018'de Çin'in dış ticaret hacmi 27.88 trilyon yuan oldu (1-11月我国进出口总额27.88万亿元). Alınan yer: <http://finance.people.com.cn/n1/2018/1213/c1004-30465780.html> Erişim tarihi: 19.12.2018.
3. ÇKP Merkez Siyasi Bürosu Çin Ulusal Güvenlik Konseyi'ni kurma kararı aldı (中共中央政治局研究决定中央国家安全委员会设置). Alınan yer: http://www.gov.cn/ldhd/2014-01/24/content_2575011.htm Erişim tarihi: 20.12.2018.
4. Çin Ulusal Güvenlik Yasası (中华人民共和国国家安全法). Alınan yer: http://www.npc.gov.cn/npc/xinwen/2015-07/07/content_1941161.htm Erişim tarihi: 20.12.2018.
5. Çin Terörle Mücadele Yasası (中华人民共和国反恐怖主义法). Alınan yer: http://www.xinhuanet.com/legal/2015-12/27/c_128571798.htm Erişim tarihi: 20.12.2018.
6. Çin Siber Güvenlik Yasası (中华人民共和国网络安全法). Alınan yer: http://www.npc.gov.cn/npc/xinwen/2016-11/07/content_2001605.htm Erişim tarihi: 20.12.2018.
7. Adrian Zenz. New Evidence for China's Political Re-Education Campaign in Xinjiang. Alınan yer: <https://jamestown.org/program/evidence-for-chinas-political-re-education-campaign-in-xinjiang/> Erişim tarihi: 20.12.2018.
8. SUÖB ve Heilongjiang'in sınır ticaretinin gelişmesi (王忠山. 新疆与黑龙江两省区边境贸易发展研究). Alınan yer: <http://www.stats.gov.cn/zjt/ztfx/grdd/201004/t2010040859065.html> Erişim tarihi: 24.12.2018.
9. SUÖB'nin sınır ticaretinin mevcut durumu, özellikleri, sorunları ve geliştirme yolları ve ilgili önlemler (新疆边境贸易发展现状、特点、问题及转型升级路径、对策). Alınan yer: <http://www.chinaru.info/zhongguojmyw/jingmaotegao/26984.shtml> Erişim tarihi: 24.12.2018.
10. SUÖB'nin 2017'deki ekonomik ve sosyal gelişimini değerlendirme toplantısı (新疆举行2017年新疆维吾尔自治区国民经济运行情况发布会). Alınan yer: <http://www.scio.gov.cn/xwfbh/gssxwfbh/xwfbh/xinjiang/Document/1623737/1623737.htm> Erişim tarihi: 25.12.2018.
11. Toshkentdan Xitoyga transport qatnovi yo'lga qo'yildi. (Tashkent'ten Çin'e Ulaşım başlatıldı). Alınan yer: <http://kun.uz/uz/news/2017/10/30/toskentdan-hitojga-transport-katnovi-julga-kujildi?q=%2Fnews%2F2017%2F10%2F30%2Ftoskentdan-hitojga-transport-katnovi-julga-kujildi> Erişim tarihi: 26.12.2018.
12. Urumçi ve Taşkent arasında direkt kargo treni gerçekleştirildi (لۈجھوتەۋىنىڭ ئىلگىرىلا تەڭرىتاغ تەۋەسىدىكى كۆمۈر يۈپۈپ). Alınan yer: <http://kazakh.people.com.cn/306608/15690136.html> Erişim tarihi: 26.12.2018.
13. 2018'in ilk yarısında, SUÖB sınır geçitlerinde kömür ithalatı arttı (2018年上半年新疆口岸煤炭进口量增价扬). http://urumqi.customs.gov.cn/urumqi_customs/556651/556655/556657/1944114/index.html Erişim tarihi: 27.12.2018.
14. Bayi Steel and MEC signs USD750 million coking coal purchase agreement. (Bayi Steel ve MEC 750 milyon dolarlık Kok kömürü satın alımı anlaşmasını imzaladı.) Alınan yer: <http://www.asianmetal.com/news/data/1443534/> Erişim tarihi: 28.12.2018.

MAIN TRENDS IN KAZAKHSTAN'S FOREIGN POLICY IN 2018



ASSET ORDABAYEV

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE,
JUNIOR RESEARCH FELLOW

ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ,
МЛАДШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК

ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ВО ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ КАЗАХСТАНА В 2018 ГОДУ

The end of a calendar year is always a time when results and achievements of an outgoing year are summarized and assessed. This article attempts to highlight important events for Kazakh diplomacy in 2018 and strives to understand what the country's foreign policy has lost or gained.

The first notable event is, undoubtedly, Kazakhstan's presidency in the UN Security Council (UNSC) that has become the culmination of the country's two-year UNSC non-permanent membership, which started in 2017. The UNSC presidency rotates among its members each month, and Kazakhstan's turn came in January 2018. For Astana, the UNSC membership was both a big challenge and the greatest foreign policy achievement since independence, and even the 2010 chairmanship in the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) is no match for this. The levels of decision making at these two institutions are disproportionately different, therefore Kazakhstan's responsibility for its actions at the UNSC has been significantly higher.

Kazakhstan has positioned its chairmanship as a "voice" of all the countries of Central Asia, making peace settlement in Afghanistan one of the main directions of its work since stability in this country is necessary for the security of the entire Central Asian region. As part of this task, Kazakhstan initiated the adoption of the special statement which emphasizes the importance of all types of cooperation

Завершение календарного года всегда дает хороший повод подвести итоги и оценить успехи уходящего года. Данная статья – это попытка осветить важные события для казахстанской дипломатии в 2018 году и понять, что внешняя политика страны потеряла или приобрела.

Главным знаменательным событием года, несомненно, является председательство Казахстана в Совете Безопасности ООН (СБ ООН), которое стало кульминацией начавшегося в 2017 году двухлетнего непостоянного членства страны в совете. Председательство в СБ ООН переходит от одного члена к другому каждый месяц, и очередь Казахстана наступила в январе 2018 года. Для Астаны членство в СБ ООН было и большим вызовом, и самым важным внешнеполитическим достижением за период независимости, и с этим не сравнится даже председательство в ОБСЕ в 2010 году. Уровень принятия решений в этих двух институтах несоизмеримо разный, следовательно и ответственность Казахстана за свои действия в СБ ООН была существенно выше.

Казахстан позиционировал свое председательство в качестве «голоса» всех стран Центральной Азии, сделав одним из главных направлений своей работы урегулирование ситуации в Афганистане, поскольку стабильность в этой стране необходима для безопасности всего центральноазиатского региона. В рамках этой

for ensuring long-term peace, stability and sustainable development in Afghanistan and Central Asia. Moreover, Kazakhstan organized a visit of the special UNSC delegation to Kabul in January 2018, which was the first such trip since 2010. During the visit, the representatives of the UNSC member states identified the areas of work which need additional support from the UN.

At the same time, Kazakhstan continued promoting the initiative to adopt a Code of Conduct towards Achieving a World Free of Terrorism proposed by President Nazarbayev in September 2015, and exactly three years later the code was signed by more than 70 states. The document is expected to facilitate further consolidation of international efforts in fighting against terrorism and preventing violent extremism. Simultaneously, Kazakhstan plans to realize its statement about representing entire Central Asia through opening a UN regional hub in Almaty that would promote the implementation of sustainable development goals in the region until 2030.

Another priority of Kazakhstan's work in the UNSC was the promotion of the non-proliferation of weapons of mass destruction (WMD) and the adoption of a conflict prevention strategy. In addition to special briefings held on these topics, the key event of Astana's UNSC presidency was a high-level thematic briefing chaired by Nursultan Nazarbayev. Speaking at the event, the president put forward a number of proposals for improving the situation in the non-proliferation area: making a withdrawal from the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT) more difficult and introducing effective coercive measures against NPT violators; developing a



THE UNSC MEMBERSHIP WAS BOTH A BIG CHALLENGE AND THE GREATEST ACHIEVEMENT FOR KAZAKHSTAN'S FOREIGN POLICY SINCE INDEPENDENCE

ЧЛЕНСТВО В СБ ООН БЫЛО И БОЛЬШИМ ВЫЗОВОМ, И САМЫМ ВАЖНЫМ ДОСТИЖЕНИЕМ ДЛЯ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ КАЗАХСТАНА ЗА ВСЕ ВРЕМЯ НЕЗАВИСИМОСТИ



задачи Казахстан инициировал принятие специального заявления, в котором подчеркивается важность всех видов сотрудничества для обеспечения долгосрочного мира, стабильности и устойчивого развития Афганистана и Центральной Азии. Кроме того, Казахстан организовал визит специальной делегации СБ ООН в Кабул в январе 2018 года, которая стала первой поездкой такого рода с 2010 года. В ходе визита представители государств-членов СБ ООН определили направления работы, которые нуждаются в дополнительной поддержке со стороны ООН.

В то же время Казахстан продолжал продвигать инициативу по принятию Кодекса поведения по достижению мира, свободного от терроризма, предложенного президентом Н.



mechanism for applying measures against the WMD acquisition and proliferation; building confidence between states involved in regulating non-proliferation issues; establishing new nuclear weapons-free zones; and strengthening control over the creation and proliferation of new military and information technologies [Akorda, 2018].

In general, during its membership in the UNSC, Astana was able to maintain neutrality in all key geopolitical fault lines between the major players. Kazakhstan was considered as an ally of Russia in the Security Council, but, probably, Kazakh diplomats have managed to convince the international community that this is not entirely true. At the same time, it is still early to say whether Astana has achieved the status of an honest "broker" as only time and other international stakeholders' attitudes towards Kazakhstan will show this. On the other hand, it seems, Kazakhstan has convinced every UNSC member of the com-

Назарбаевым в сентябре 2015 года, и ровно через три года кодекс был подписан более чем 70 государствами. Ожидается, что документ будет способствовать дальнейшей консолидации международных усилий по борьбе с терроризмом и предотвращению насильственного экстремизма. Одновременно с этим Казахстан планирует реализовать свое заявление о представлении интересов всей Центральной Азии, открыв региональный центр ООН в Алматы, который будет содействовать достижению целей устойчивого развития в регионе до 2030 года.

Еще одним приоритетом работы Казахстана в СБ ООН было продвижение тематики нераспространения оружия массового уничтожения (ОМУ) и принятие стратегии предотвращения конфликтов. Помимо специальных брифингов по этим темам, ключевым событием председательства Астаны в СБ ООН стал темати-



plete personification of its foreign policy as the country's every initiative is closely associated with the name of its president.

The second significant event of the year was the Fifth Caspian Summit in Aktau, where in August the Caspian littoral states signed the Convention on the Legal Status of the Caspian Sea – the largest closed water reservoir in the world. Azerbaijan, Iran, Kazakhstan, Russia, and Turkmenistan had been trying to reach an agreement on the sea's status since the collapse of the USSR. In brief, Iran wanted the Caspian Sea to be considered a lake and divide it equally among the parties, while the remaining states wished to apply the law of the sea – with each country possessing its coastal sector and the rest of the sea being in common use. Eventually, the parties agreed to establish 15 nautical miles of territorial waters under the sovereignty of the coastal states and the 10 nautical miles-wide fishery zones, while the outside water area and aquatic biological resources will be jointly owned by the five countries. The division of the sea bottom and subsoil resources is regulated by agreements of the adjacent and opposite states. One of the key provisions of the convention is a ban on the military presence of non-regional countries in the Caspian Sea, with responsibility for maintaining security resting with the state parties to the Convention [Parkhomchik, 2018]. Overall, the convention was beneficial for Kazakhstan as it meets the country's interests and opens the way for more effective cooperation among the Caspian states.

The third event worth mentioning was the continuation of the Astana peace process on Syria. It should be recalled that the Kazakh side only provides a platform for negotiations and does



**THE KEY EVENT
OF ASTANA'S
UNSC PRESIDENCY
WAS A HIGH-
LEVEL THEMATIC
BRIEFING CHAIRED
BY NURSULTAN
NAZARBAYEV**

**КЛЮЧЕВЫМ
СОБЫТИЕМ
ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВА
АСТАНЫ В СБ ООН
СТАЛ ТЕМАТИЧЕСКИЙ
БРИФИНГ ВЫСОКОГО
УРОВНЯ ПОД
ПРЕДСЕДАТЕЛЬ-
СТВОМ НУРСУЛТАНА
НАЗАРБАЕВА**



ческий брифинг высокого уровня под председательством Нурсултана Назарбаева. Выступая на мероприятии, президент выдвинул ряд предложений по улучшению ситуации в сфере нераспространения: усложнение выхода из Договора о нераспространении ядерного оружия (ДНЯО) и принятие эффективных принудительных мер против нарушителей ДНЯО; разработка механизма применения мер против приобретения и распространения ОМУ; укрепление доверия между государствами, занимающи-



not participate in them. The talks began in January 2017, and in 2018 three meetings of the Astana format were held – two in Astana in May and November and one in Sochi in July [PressTV, 2018]. Towards the end of the year, the negotiations in Astana attracted particular interest after the United States proposed to end them citing their ineffectiveness, but the Kazakh side stated that “the Astana process fully justifies its mandate” [Kazpravda, 2018]. It is important to note that the Astana talks on a peaceful settlement in Syria were proposed to supplement the Geneva platform. If negotiators in Switzerland intended to mainly discuss political

мися вопросами нераспространения; создание новых зон, свободных от ядерного оружия, и усиление контроля за созданием и распространением новых военных и информационных технологий [Акорда, 2018].

В целом, за время своего членства в СБ ООН Астана смогла сохранить нейтралитет по всем ключевым геополитическим линиям разлома между основными игроками. Казахстан рассматривали как союзника России в Совете Безопасности, но, возможно, казахстанским дипломатам удалось убедить международное сообще-



issues, the platform in Kazakhstan has mainly regarded technical issues, such as the de-escalation zones. The main outcome of the Astana process was the creation of four such zones – in southern Syria, in East Ghouta, in the north of the Homs province and in the Idlib province [Zakon.kz, 2017]. At the same time, the Russian side tried to transfer the negotiations to its territory by considering a number of issues from the Astana agenda at the Sochi talks, but Moscow's involvement in the Syrian conflict and the neutral status of Kazakhstan made inevitable the return of the negotiations to Astana.

There is no doubt that the Astana process strengthened to some extent Kazakhstan's international status, realizing its task of building the image of an honest "broker". However, it is difficult to say whether this can convince the key players in the world arena. Perhaps, as long as Kazakhstan remains a member of the EEU,



OVERALL, THE CONVENTION WAS BENEFICIAL FOR KAZAKHSTAN AS IT MEETS THE COUNTRY'S INTERESTS AND OPENS THE WAY FOR MORE EFFECTIVE COOPERATION AMONG THE CASPIAN STATES

В ЦЕЛОМ, ПОДПИСАНИЕ КОНВЕНЦИИ ВЫГОДНО ДЛЯ КАЗАХСТАНА, ПОСКОЛЬКУ ОТВЕЧАЕТ ИНТЕРЕСАМ СТРАНЫ И ОТКРЫВАЕТ ПУТЬ ДЛЯ БОЛЕЕ ЭФФЕКТИВНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА С ПРИКАСПИЙСКИМИ ГОСУДАРСТВАМИ



ство, что это не совсем так. В то же время еще рано говорить о том, удалось ли Астане добиться статуса честного «брокера», так как это покажет лишь время и отношение к Казахстану со стороны других участников мировых процессов. С другой стороны, кажется, что Казахстан убедил каждого члена СБ ООН в полной персонификации своей внешней политики, поскольку каждая инициатива страны тесно связана с именем ее руководителя.

Вторым значимым событием года стал состоявшийся в августе Пятый каспийский саммит в Актау, где прибрежные государства подписали Конвенцию о правовом статусе Каспийского моря, крупнейшего замкнутого водоема в мире. Азербайджан, Иран, Казахстан, Россия и Туркменистан пытались достичь соглашения о статусе моря с момента распада СССР. Говоря вкрат-



which is considered by many as Russia's geopolitical project, it will be difficult for Astana to persuade outside observers of its equidistance from the global centers of power, but this does not mean that the Kazakh government should not do so.

The fourth significant event of 2018 was the further development of relations with Uzbekistan, which contributes to establishing the foundation for a new format of cooperation. Uzbek President Shavkat Mirziyoyev tends to demonstrate openness in foreign policy and take dividends from the processes of globalization. He is ready to carry out economic transformations to create a market economy. For Kazakhstan, this poses certain risks but also offers opportunities as the two countries may start competing for foreign investment, and each has its own competitive advantages. On the other hand, Kazakhstan and Uzbekistan are stepping up cooperation in the field of tourism: they have already agreed on the mutual recognition of the visa regimes initiating the Central Asia analogue of a Schengen visa [Informburo, 2018]. The relevant agreement was signed at the first Kazakhstan-Uzbekistan interregional forum, which was held in Shymkent.

More intensive cooperation between Kazakhstan and Uzbekistan can at last open the southern routes for regional trade. The situation in Afghanistan is still far from stability, so the Kazakhstan-Turkmenistan-Iran railway can provide new markets for Uzbek goods. At the same time, Uzbekistan can use more actively the territory of Kazakhstan for trade with China until the China-Kyrgyzstan-Uzbekistan railway, which has already been in talks for a long time, is constructed.

To sum up, the year 2018 was not easy for Kazakhstan's diplomacy, but it probably had a positive effect on the country's position in the world. Now, with the recent expansion of the functional area of responsibility of Kazakhstan's Ministry of Foreign Affairs, initiated by President Nazarbayev, the economization of foreign policy becomes a new priority task of Kazakh diplomacy. □

це, Иран хотел, чтобы Каспийское море рассматривалось в качестве озера и было поделено поровну между сторонами, тогда как остальные государства выступали за применение морского права, чтобы у каждой страны был прибрежный сектор, а остальная часть находилась в общем пользовании. В конечном итоге, стороны договорились установить территориальные воды шириной 15 морских миль под суверенитетом прибрежных государств и рыболовные зоны шириной 10 морских миль, в то время как внешняя акватория и водные биологические ресурсы будут находиться в совместном владении пяти стран. Разграничение морского дна и недр регулируется соглашениями сопредельных и противолежащих государств. Одним из ключевых положений конвенции является запрет на присутствие вооруженных сил внерегиональных стран на Каспии, а ответственность за поддержание безопасности возлагается на государства-участников конвенции [Parkhomchik, 2018]. В целом, подписание конвенции выгодно для Казахстана, поскольку отвечает интересам страны и открывает путь для более эффективного сотрудничества с прикаспийскими государствами.

Третье событие, заслуживающее упоминания, – продолжение Астанинского процесса по ситуации в Сирии. Следует отметить, что казахстанская сторона лишь предоставляет площадку для переговоров и не принимает в них участия. Переговоры начались в январе 2017 года, а в 2018 году состоялись три встречи в рамках Астанинского формата – две в Астане в мае и ноябре и одна в Сочи в июле [PressTV, 2018]. К концу года переговоры в Астане вызвали особый интерес после того, как США предложили прекратить их, ссылаясь на их неэффективность, но казахстанская сторона заявила, что «Астанинский процесс полностью оправдывает свой мандат» [Kazpravda, 2018]. Важно отметить, что переговоры в Астане по мирному урегулированию в Сирии были предложены в дополнение к Женевской платформе. Если участники переговоров в Швейцарии на-

References:

1. Akorda (2018). Speech of President of the Republic of Kazakhstan N. Nazarbayev at the meeting of the UN Security Council "Non-proliferation of WMD: Confidence Building Measures". Retrieved from http://www.akorda.kz/ru/speeches/external_political_affairs/ext_speeches_and_addresses/vystuplenie-prezidenta-respubliki-kazakhstan-n-nazarbaeva-na-zasedanii-soveta-bezopasnosti-on-nerasprostraneniye-omu-mery-doveriya. Accessed on 20.12.2018.
2. Parkhomchik, Lidiya (2018). The Fifth Caspian Summit in Aktau. Retrieved from <https://eurasian-research.org/web/publications/Asya-Avropa-33.pdf?1541477521>. Accessed on 20.12.2018.
3. Informburo (2018). Kazakhstan and Uzbekistan agree on mutual recognition of visas. Retrieved from <https://informburo.kz/novosti/kazakhstan-i-uzbekistan-dogovorilis-o-vzaimnom-priznanii-viz.html>. Accessed on 20.12.2018.
4. Kazpravda (2018). Astana process: RK MFA commented on US special envoy's statement. Retrieved from <https://www.kazpravda.kz/en/news/politics/astana-process-rk-mfa-commented-on-us-special-envoy-s-statement>. Accessed on 23.12.2018.
5. Presstv (2018). 11th round of talks on Syria crisis begins in Astana. Retrieved from <https://www.presstv.com/Detail/2018/11/28/581357/Syria-Kazakhstan-Astana>. Accessed on 20.12.2018.
6. Zakon.kz (2017). The guarantor countries agreed on the creation of four de-escalation zones in Syria. Retrieved from <https://www.zakon.kz/4878311-strany-garanty-dogovorilis-o-sozdanii-4.html>. Accessed on 19.12.2018.

меревались в основном обсуждать политические вопросы, то в Казахстане рассматривают главным образом технические аспекты, как, например, зоны деэскалации. Основным итогом Астанинского процесса стало создание четырех зон деэскалации – на юге Сирии, в Восточной Гуте, на севере провинции Хомс и в провинции Идлиб [Zakon.kz, 2017]. В то же время российская сторона пыталась перенести переговоры на свою территорию, рассмотрев ряд вопросов из астанинской повестки на переговорах в Сочи, но участие Москвы в сирийском конфликте



MORE INTENSIVE COOPERATION BETWEEN KAZAKHSTAN AND UZBEKISTAN CAN AT LAST OPEN THE SOUTHERN ROUTES FOR REGIONAL TRADE

БОЛЕЕ ИНТЕНСИВНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ КАЗАХСТАНОМ И УЗБЕКИСТАНОМ МОЖЕТ НАКОНЕЦ ОТКРЫТЬ ЮЖНЫЕ МАРШРУТЫ ДЛЯ РЕГИОНАЛЬНОЙ ТОРГОВЛИ



и нейтральный статус Казахстана сделали неизбежным возвращение переговорного процесса в Астану.

Нет сомнений в том, что Астанинский процесс в некоторой степени укрепил международный статус Казахстана, содействуя реализации задачи по созданию имиджа честного «брокера». Однако сложно сказать, сможем ли мы убедить в этом ключевых игроков на мировой арене. Возможно, до тех пор, пока Казахстан будет оставаться членом ЕАЭС, который рассматривается многими как геополитический проект России, Астане будет сложно убедить внешних наблюдателей в своей равноудаленности от глобальных центров силы, но это не означает, что руководство страны не должно пытаться это сделать.

Четвертым значимым событием 2018 года стало дальнейшее развитие отношений с Узбекистаном, что способствует созданию основы для нового формата сотрудничества. Президент Узбекистана Шавкат Мирзиёев стремится демонстрировать открытость во внешней политике и желание получать дивиденды от процессов глобализации. Он готов проводить экономические преобразования для создания рыночной экономики. Для Казахстана это представляет определенные риски, но и открывает возможности, поскольку две страны могут начать конкурировать за иностранные инвестиции, и у каждой есть свои конкурентные преимущества. С другой стороны, Казахстан и Узбекистан наращивают сотрудничество в сфере туризма: стороны уже договорились о взаимном признании визовых режимов, инициируя введение центральноазиатского аналога шенгенской визы [Informburo, 2018]. Соответствующее соглашение было подписано

на первом казахстанско-узбекском межрегиональном форуме, который состоялся в Шымкенте.

Более интенсивное сотрудничество между Казахстаном и Узбекистаном может наконец открыть южные маршруты для региональной торговли. Ситуация в Афганистане все еще далека от стабильности, поэтому железная дорога Казахстан-Туркменистан-Иран может обеспечить новые рынки для узбекских товаров. В то же время Узбекистан может более активно использовать территорию Казахстана для торговли с Китаем до тех пор, пока не будет построена железная дорога Китай-Кыргызстан-Узбекистан, переговоры о которой ведутся уже давно.

Подводя итоги, можно отметить, что 2018 год был непростым для казахстанской дипломатии, но, вероятно, он оказал позитивное влияние на положение страны в мире. Теперь, с учетом последнего расширения функциональной сферы ответственности Министерства иностранных дел Казахстана, инициированного президентом Назарбаевым, экономизация внешней политики становится новой приоритетной задачей казахстанской дипломатии. □

Источники:

1. Акорда (2018). Выступление Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева на заседании Совета Безопасности ООН «Нераспространение ОМУ: меры доверия». Доступен по адресу: http://www.akorda.kz/ru/speeches/external_political_affairs/ext_speeches_and_addresses/vystuplenie-prezidenta-respubliki-kazahstan-n-nazarbaeva-na-zasedanii-soveta-bezopasnosti-onn-nerasprostranenie-omu-mery-doveriya. Дата обращения: 20.12.2018.
2. Parkhomchik, Lidiya (2018). The Fifth Caspian Summit in Aktau. Доступен по адресу: <https://eurasian-research.org/web/publications/Asya-Avrupa-33.pdf?1541477521>. Дата обращения: 20.12.2018.
3. Informburo (2018). Казахстан и Узбекистан договорились о взаимном признании виз. Доступен по адресу: <https://informburo.kz/novosti/kazahstan-i-uzbekistan-dogovorilis-o-vzaimnom-priznanii-viz.html>. Дата обращения: 20.12.2018.
4. Kazpravda (2018). Astana process: RK MFA commented on US special envoy's statement. Доступен по адресу: <https://www.kazpravda.kz/en/news/politics/astana-process-rk-mfa-commented-on-us-special-envoys-statement>. Дата обращения: 23.12.2018.
5. Presstv (2018). 11th round of talks on Syria crisis begins in Astana. Доступен по адресу: <https://www.presstv.com/Detail/2018/11/28/581357/Syria-Kazakhstan-Astana>. Дата обращения: 20.12.2018.
6. Zakon.kz (2017). Страны гаранты договорились о создании 4 зон деэскалации в Сирии. Доступен по адресу: <https://www.zakon.kz/4878311-strany-garanty-dogovorilis-o-sozdanii-4.html>. Дата обращения: 19.12.2018.



AN ANALYSIS OF INCREASING ROLE OF KAZAKHSTAN IN WORLD POLITICS



BURAK ÇALIŞKAN

RESEARCHER AT INSAMER

НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК В
INSAMER

АНАЛИТИЧЕСКИЙ ОБЗОР ПО ВОЗРАСТАЮЩЕЙ РОЛИ КАЗАХСТАНА В МИРОВОЙ ПОЛИТИКЕ

After hosting the negotiations between Iran and P5+1 countries and acting as the mediator in the resulting political conflict after the plane crisis between Russia and Turkey, Kazakhstan also undertook the role of hosting the Astana negotiations aimed at bringing the Syrian war to an end. Nursultan Nazarbayev, who keeps the presidential post since the country gained its independence, made Kazakhstan the center of Asian diplomacy. He built intimate relations with Russia under Vladimir Putin and China under Xi Jinping and paid a critical visit to the United States in January of 2018. All these developments indicate an increasingly strategic role of Kazakhstan in global affairs.

The increasing role of Kazakhstan, who is also rich in petroleum and natural gas resources, in international relations, is recently manifested itself when Kazakhstan became a non-permanent member of the United Nations Security Council in 2017-2018 term. Kazakhstan's recent success in international relations is mainly enabled by its initiatives in solving the country's main problems faced after gaining independence.

After Kazakhstan gained its independence after the Soviet Union collapsed, it faced with three main problems. First, the ethnic/demographic fabric of the country was too heterogeneous. According to the figures of 1989, Kazakhs tended to capture 39.7% of the pop-



kazakh-tv.kz

ulation, while Russians constituted 37.8% of it. The remaining part of the population was mostly Belarusians, Germans, and Ukrainians, which meant that half of the population of the country was European.

Second, the economy of Kazakhstan depended heavily on Russia in financial and sectoral terms. Even in 1991, 43% of the country's industry was under direct control of Moscow. The production facilities were so much intertwined with the Russian market. This convoluted structure caused an absolute dependence on Russian economy in the foreign trade of the country after independence.

После проведения переговоров между Ираном и странами P5+1 действуя в качестве посредника в политическом конфликте после инцидента с уничтожением российского Су-24 в Сирии между Россией и Турцией, Казахстан предпринял свою посредническую роль в проведении переговоров предоставляя Астану в качестве площадки для переговоров, направленную на окончание продолжительной сирийской войны. Президент Казахстана Нурсултан Назарбаев, действующий Президент со времен получения независимости, превратил Казахстан центром Азиатской дипломатии. Также, Президент Нурсултан Назарбаев выстраивал доверительные отношения с соседней Россией



Third, Kazakhstan's nuclear/military facilities in certain regions were controlled by Russia. Kazakhstan retained nuclear testing area in Semipalatinsk, more than a thousand rockets with nuclear warhead and Baikonur space-port.

The demographic structure of Kazakhstan has undergone some changes through certain policies in time. After the independence, a lot of Kazakhs from other countries, notably Mongolia, returned their homeland and they were settled in northern Kazakhstan. Russians in Kazakhstan, however, fled to Russia in their hundreds. The birth rate of Kazakhs was much higher than that of the Russians and this also had an influence on changing the demographic structure of the country. Kazakhstan's population is currently 18.3 million, with Kazakhs making up 67% of it and Russians making up 19%.

Beware of the fact that its policies would not so much decide the fate of nuclear facilities and rockets as decisions of Russia and America, would Kazakhstan conceded to transfer them to Russia in 1993 and this process completed in 1995. Russian bases scattered along several regions of Kazakhstan were rented to Russia by deals struck at different times. With the following agreements, facilities in Kazakhstan were made the center for testing of weapons of Russian origin. It is known that Russia has seven different military facilities in different regions of Kazakhstan.

The economy has been the most prioritized field since the first term of Nazarbayev. Because Kazakhstan has rich petroleum and natural gas resources, he made an effort in relevant areas in the industry to improve. In the early 90s, although Moscow reacted to economic initiatives of Western countries, notably the United States, in the region in various ways, both



NURSULTAN NAZARBAYEV, WHO KEEPS THE PRESIDENTIAL POST SINCE THE COUNTRY GAINED ITS INDEPENDENCE, MADE KAZAKHSTAN THE CENTER OF ASIAN DIPLOMACY

ПРЕЗИДЕНТ КАЗАХСТАНА НУРСУЛТАН НАЗАРБАЕВ, ДЕЙСТВУЮЩИЙ ПРЕЗИДЕНТ СО ВРЕМЕН ПОЛУЧЕНИЯ НЕЗАВИСИМОСТИ, ПРЕВРАТИЛ КАЗАХСТАН ЦЕНТРОМ АЗИАТСКОЙ ДИПЛОМАТИИ

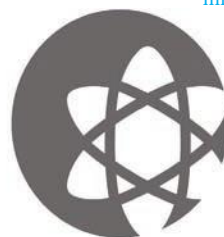


во главе его Президентом Владимиром Путиным, а также с Китаем во главе его лидером Си Цзиньпином и нанес очередной визит весьма важного стратегического характера в Соединенные Штаты Америки в январе 2018 года. Все эти события указывают на все больше стратегическую роль Казахстана в глобальных международных делах.

Возрастающая роль Казахстана, которая одновременно является богатой нефтегазовыми ресурсами в глобальном энергетическом рынке. Казахстан выдвинул свою кандидатуру и стал непостоянным членом Совета Безопасности ООН в 2018 году на срок один год. Факт непостоянного членства в СБ ООН и внешнеполитический успех Казахстана в международных отношениях позволило ему решать проблемы страны главным образом после обретения независимости выступая с различными инициативами на международных площадках, таким образом определяя свой внешнеполитический курс нацеленное на мирное сосуществование.

После обретения независимости Казахстаном в результате распада Советского Союза, страна столкнулась с тремя основными проблемами. Во-первых, этно-демографическая ситуация страны была слишком разнородна. Согласно статистическим показателям 1989 года, коренное население – казахи составляли 39.7% всего населения страны, в то время как лица русской национальности составили 37.8%. Оставшая часть населения была представлена главным образом белорусами, немцами и украинцами, которые составляли половину всех европейских национальностей по стране.

Во-вторых, экономика Казахстана зависела от России в денежно-экономических вопросах в большой степени. Более того, в 1991 году 43% легкой и тяжелой промышленности страны находились под прямым контрольным воздействием Москвы.



KAZAKHSTAN

UNITED FOR GLOBAL SECURITY



UNSC NON-PERMANENT MEMBER 2017-2018

Western countries and China consolidated their presence further in the Kazakhstan economy at the expense of Moscow. Especially China has been increasingly engaging in Kazakhstan's petroleum and natural gas sector since 1997. Pipelines were built for energy resources of Kazakhstan to be delivered to the Chinese market. Today, it is estimated that shares of Chinese companies in the energy market of Kazakhstan reached up to 25% and it would increase further in time.

In addition to these, important advancements were enjoyed in the Silk Road project Xi Jinping announced to the world in his speech in Kazakhstan in 2013. A deal of 30 million dollars, signed between Russia and Kazakhstan signaled the relevance of Kazakhstan in the project. Besides China, Kazakhstan established strong trade relations with Western countries like Italy, the Netherlands and Switzerland and these relationships decreased Kazakhstan's dependency on Russia considerably.

Though Nazarbayev's relations with Russia always took precedence over his relations with other countries, he has tried to conduct a multidimensional foreign policy. For the sake of balancing Russian influence over it, Kazakhstan improved its relations with regional powers like Turkey and Iran while it

Производственные объекты были тесно взаимосвязаны с российским рынком. Данная взаимозависимая структура имела абсолютную зависимость от российской экономики во внешней торговле после обретения независимости Казахстана.

В-третьих, ядерные и военные объекты Казахстана контролировались Россией в определенных регионах страны. В Казахстане сохранился ядерный полигон, расположенный в городе Семипалатинск, также больше чем тысяч ракет с ядерной боеголовкой были размещены в нем, а также космодром Байконур является отдельной темой для дискуссии в двухсторонних отношений между Казахстаном и Россией.

Демографическая ситуация Казахстана претерпела некоторые изменения посредством проводимой определенной политикой страны по изменению баланса и доли коренного населения. После обретения независимости, большинство казахов из других стран, особенно казахи живущие в Монголии возвратились на свою историческую родину, и были размещены в северной части Казахстана. В то время как русское население в Казахстане, стали эмигрировать в Россию сотнями. При этом, уровень рождаемости лиц казахской национальности был намного выше, чем у лиц русской национальности, и данный факт также повлиял на изменение демографической структурной ситуации

sustained its relations with China and West in a proper way. Solving it's the main problems that became more apparent after independence in certain degrees allowed Kazakhstan to take essential steps both in domestic and foreign policy.

Further, nominated for Nobel Peace Prize in 2010, Nazarbayev was perceived as a conciliatory leader because of his multidimensional policy in the international area. It helped Kazakhstan to host the negotiations on uranium enrichment between Iran and P5+1 countries in Almaty. The negotiations between Russia, Iran, and Turkey that changed the course of the war in Syria were also held also in Astana. Moreover, Nazarbayev interfered to help the affairs between Russia and Turkey tensed after the plane crisis on 24 November 2015 restore and took on a mediatory role. In the meantime, Kazakhstan hosted Expo 2017 and Winter Olympics.

Nazarbayev's current initiatives in domestic politics are remarkable as well. Kazakhstan replaced the Cyrillic alphabet with the Latin one by Nazarbayev's decree at the end of 2017. In the early 90s, while Azerbaijan, Uzbekistan, and Turkmenistan moved from the Cyrillic alphabet to the Latin alphabet, Kazakhstan did not take such a decision. Having prepared Latin-based Kazakh alphabet as of the end of 2017, Kazakhstan aimed to publish all school books in the Latin alphabet and managed to do so to a great extent. Preparations for completing the publishing of all books, magazines and official documents in Latin until 2025 continues.

In January 2017, by stating that he considered devolving some of his authority on the assembly to make state administration more stable and modern state structure, Nazarbayev tried to make a good image of himself in Western public opinion. In March 2017, he devolved some of his authorities on assembly with a constitutional amendment in conformity with what he said in this regard.

In 16-18 January 2018, Nazarbayev paid an official visit to the United States and negotiated with President Donald Trump. Deals of high volume were struck between two countries,

страны в целом. Население Казахстана в настоящее время составляет 18.3 миллионов, где казахи составляют 67% и русские составляют 19% соответственно.

Осознавая тот факт, что политическое руководство Казахстана не решила бы судьбу своих ядерных объектов и ракет чем как решения России и Америки решить судьбу казахстанских ядерных боеголовок оставшихся на территории страны после развала Советского Союза. Таким образом, Казахстан обязался передать ядерные боеголовки России в 1993 году и процесс передачи закончился в 1995 году. Российские базы, расположенные в нескольких областях Казахстана были арендованы Россией посредством соглашениями, достигнутыми в начале своей независимости. Согласно этим соглашениям, сооружения и объекты в Казахстане были опре-

“

BECAUSE KAZAKHSTAN HAS RICH PETROLEUM AND NATURAL GAS RESOURCES, HE MADE AN EFFORT IN RELEVANT AREAS IN THE INDUSTRY TO IMPROVE

Q A

and Trump expressed that he regarded Kazakhstan as a 'strategic ally'. The president stated in the press conference that Kazakhstan played a mediator role in the negotiations with Iran and it would be a strategic ally for challenging North Korea's nuclear programme. Where Kazakhstan is today through successful and realistic policies of Nazarbayev is remarkable given the fact that how troubled country it used to be once.

Kazakhstan has good relations with Russia, the United States and China at once now and is also a significant ally for Turkey and Iran. In the global struggle, called 'new big game' by some, as Central Asia stands out, Kazakhstan is likely to have a very critical role in the region. □

делены как центром испытания оружия и техники российского производства. Известно, что у России есть семь различных военных объектов в различных областях Казахстана.

Экономическая составляющая была наиболее главным приоритетом Президента Нурсултана Назарбаева начиная с первого срока его пребывания на своем посту в качестве Президента. Поскольку у Казахстана имеются богатые ресурсы нефтегазовых запас, Президент Нурсултан Назарбаев прилагал максимальное усилие в определенных областях промышленности, чтобы улучшить свое экономическое благосостояние. В начале 90-х годов XX века, несмотря на то, что Москва критично и болезненно реагировала на экономические инициативы стран Запада различными способами, особенно Соединенными



Штатами Америки в регионе. Позже, страны Запада и Китай объединились по своему присутствию в казахстанской экономике в ущерб Москве. Китай был все больше привлекателен в нефтегазовом секторе Казахстана начиная с 1997 года. Были построены трубопроводы по поставке энергетических ресурсов Казахстана на китайский рынок. На сегодняшний день, на энергетическом рынке Казахстана доля китайских компании достигла до 25% с последующим постепенным увеличением.

В дополнение к вышеуказанному аргументу, важным шагом в продвижении экономического проекта Шелкового Пути – «Один Пояс и Один Путь» – объявленным китайским лидером Си Цзиньпином, о котором он объявил всему миру в своей речи находясь с официальным визитом в Казахстане в 2013 году. Соглашение на 30 миллионов долларов США, подписанное между Россией и Казахстаном являлось поводом о месте и роли Казахстана в данном проекте. Помимо Китая, Казахстан установил прочные торговые отношения со странами Запада, такими как Италия, Нидерланды и Швейцария, и эти отношения уменьшили зависимость Казахстана от России в значительной мере.

Хотя отношения Нурсултана Назарбаева с Россией всегда имели при-



FOR THE SAKE OF BALANCING RUSSIAN INFLUENCE OVER IT, KAZAKHSTAN IMPROVED ITS RELATIONS WITH REGIONAL POWERS LIKE TURKEY AND IRAN WHILE IT SUSTAINED ITS RELATIONS WITH CHINA AND WEST IN A PROPER WAY

КАЗАХСТАН УЛУЧШИЛ ОТНОШЕНИЯ С РЕГИОНАЛЬНЫМИ ДЕРЖАВАМИ КАК ТУРЦИЯ И ИРАН, В ТО ВРЕМЯ КАК КАЗАХСТАН ЧЕТКО ВЫСТРОИЛ ОТНОШЕНИЯ С КИТАЕМ И ЗАПАДОМ НАДЛЕЖАЩИМ ОБРАЗОМ РАДИ ПОДДЕРЖАНИЯ БАЛАНСА РОССИЙСКОГО ВЛИЯНИЯ НА КАЗАХСТАН



оритетный характер в сравнении с другими странами, Президент Нурсултан Назарбаев попытался осуществить многовекторную внешнюю политику. Таким образом, Казахстан улучшил отношения с региональными державами как Турция и Иран, в то время как Казахстан четко выстроил отношения с Китаем и Западом надлежащим образом ради поддержания баланса российского влияния на Казахстан. Решение основных проблем, которые ярко выражались более очевидными фактами после обретения независимости в определенных степенях, позволило Казахстану осуществлять существенные шаги как во внутренней, так и во внешней политике в целом.

Более того, номинированный на Нобелевскую премию мира в 2010 году, Президент Нурсултан Назарбаев был воспринят как примирительный лидер из-за своей многовекторной внешней политики в международных делах. Данный факт помог Казахстану провести переговоры относительно обогащения урана между Ираном и странами P5+1 в городе Алматы. Переговоры между Россией, Ираном и Турцией, которая изменила ход войны в Сирии, также велись в городе Астана. Кроме того, Президент Нурсултан Назарбаев поспо-



GLOBAL ARMS RACE: FORECAST FOR 2019



DAUREN ABEN

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE,
SENIOR RESEARCH FELLOW

ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ,
СТАРШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК

ГЛОБАЛЬНАЯ ГОНКА ВООРУЖЕНИЙ: ПРОГНОЗ НА 2019 ГОД

The continuation of the military-political confrontation between Russia and the United States in 2019 increases the risk of the beginning of a new arms race and the collapse of the international strategic arms control system. A possible return to a Cold War style full-scale nuclear and missile race would inevitably involve China, affect the sphere of non-nuclear high precision weapons and lead to the militarization of outer space and the growth of cyber-attack weapons. All the key regional powers of Eurasia, including India, Japan, Turkey, Iran and Pakistan, might be involved in this global military build-up effort.

The year 2019 may become a decisive point of no return in the growing arms race, given the U.S. announcement of its unilateral withdrawal from the 1987 Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty if Russia fails to comply with the accord [Birnbaum and Hudson, 2018]. Mutual accusations of non-compliance with the treaty obligations would lead to the suspension of participation in the treaty first by Washington and then by Moscow. In the absence of acceptable compromises between Russia and the United States, the denunciation of the INF Treaty could lead to a complete dismantling of the entire legal framework that ensures the strategic nuclear and missile parity. In the short term, the denunciation of the INF Treaty would legitimize ongoing research, development, and

Продолжение военно-политической конфронтации между Россией и США в 2019 году повышает риск начала новой гонки вооружений и распада международной системы контроля над стратегическими вооружениями. Возможный возврат к полномасштабной ракетно-ядерной гонке в духе холодной войны неизбежно вовлечет в нее Китай, затронет сферу высокоточного оружия в неядерном исполнении и приведет к милитаризации космоса и росту средств кибер-нападения. В эти глобальные усилия по наращиванию военной мощи могут быть втянуты все ключевые региональные державы Евразии, включая Индию, Японию, Турцию, Иран и Пакистан.

2019 год может стать решающей точкой невозврата в нарастающей гонке вооружений, учитывая анонсированный США односторонний выход из Договора о ликвидации ракет средней и меньшей дальности (ДРСМД) 1987 года, если Россия не вернется к соблюдению соглашения [Birnbaum and Hudson, 2018]. Взаимные обвинения в несоблюдении обязательств по договору приведут к приостановке участия в договоре сначала Вашингтоном, а затем и Москвой. В условиях отсутствия приемлемых компромиссов между Россией и США денонсация ДРСМД может повлечь за собой полный демонтаж всей договорно-правовой базы, которая обеспечивает стратегический ракетно-ядерный паритет. В краткосрочной перспективе денонсация ДРСМД легитимизирует научно-иссле-

testing in the area of medium- and short-range missiles. The next stage could be a large-scale deployment of the respective weapons systems by the United States and Russia, including the deployment of U.S. missiles in Eastern European and Baltic countries, which would trigger Moscow's symmetrical countermeasures. At the same time, Moscow is clearly aware of the existing disparity in financial and economic opportunities with Washington and would hardly afford to be dragged into a lengthy and costly arms competition. However, the continuing saber rattling between the United States and Russia significantly raises a likelihood of a military conflict between Russia and NATO in Europe.

If the U.S. intention to withdraw from the INF Treaty is largely motivated by



THE CONTINUATION OF THE MILITARY-POLITICAL CONFRONTATION BETWEEN RUSSIA AND THE UNITED STATES IN 2019 INCREASES THE RISK OF THE BEGINNING OF A NEW ARMS RACE

ПРОДОЛЖЕНИЕ ВОЕННО-ПОЛИТИЧЕСКОЙ КОНФРОНТАЦИИ МЕЖДУ РОССИЕЙ И США В 2019 ГОДУ ПОВЫШАЕТ РИСК НАЧАЛА НОВОЙ ГОНКИ ВООРУЖЕНИЙ



довательские работы и испытания, ведущиеся в области разработки ракет средней и меньшей дальности. Следующим этапом может стать масштабное развертывание США и Россией соответствующих систем вооружений, включая размещение американских ракет в странах Восточной Европы и Прибалтики, что вызовет симметричные ответные шаги Москвы. В то же время Москва отчетливо осознает существующий диспаритет с Вашингтоном в финансово-экономических возможностях и вряд ли позволит себе втянуться в столь длительное и затратное соревнование в области вооружений. Однако продолжающееся бряцание оружием между США и Россией значительно повышает вероятность военного конфликта между Россией и НАТО в Европе.



the need to deter China rather than Russia, as some observers believe [Johnson, 2018], then the most likely long-term consequence of the treaty's denunciation would be the deployment of medium-range missiles by Washington at its bases in Northeast Asia. As a result, the key political and economic centers of China and the most important elements of its military infrastructure would be in the direct impact area of U.S. missiles. This would immediately give Washington a serious strategic advantage over Beijing in the realm of escalation dominance. Eventually, the denunciation of the INF Treaty and the qualitative build-up of strategic military potentials by the United States and Russia would spur a multilateral arms race and the proliferation of missile technologies with the involvement of China, NATO countries, India, Pakistan and other states possessing appropriate technological and military capabilities.

Despite the political arrangements between U.S. President Trump and North Korean leader Kim Jong-un, the prospects for solving the problem of the DPRK's nuclear and missile program remain uncertain [Snyder, 2018]. Washington's unwillingness to meet Pyong-

P

Если намерение США выйти из ДРСМД главным образом мотивировано необходимостью сдерживания Китая, а не России, как полагают некоторые эксперты [Johnson, 2018], то наиболее вероятным долгосрочным последствием денонсации договора станет размещение Вашингтоном ракет средней дальности на своих базах в Северо-Восточной Азии. В результате в зоне прямого поражения американских ракет окажутся ключевые политические и экономические центры Китая и важнейшие элементы его военной инфраструктуры. Это сразу даст Вашингтону серьезное стратегическое преимущество перед Пекином в сфере эскалационного доминирования. В итоге денонсация ДРСМД и качественное наращивание США и Россией стратегических военных потенциалов подхлестнут многостороннюю гонку вооружений и распространение ракетных технологий с вовлечением Китая, стран НАТО, Индии, Пакистана и других государств, обладающих соответствующими технологическими и военными возможностями.

Несмотря на политические договоренности между президентом США Трампом и северокорейским лидером Ким Чен Ыном, перспективы решения проблемы ракетно-



yang's demands for compensation for halting its nuclear program, as well as the intensification of the U.S.-China confrontation, may lead to the suspension of the negotiation process on the denuclearization of the Korean Peninsula and, consequently, to the resumption of the DPRK's nuclear program and ballistic missile tests. In the Middle East, the tightening of U.S. sanctions against Iran and the failure of the EU, China and Russia to safeguard the Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) might lead to Tehran's withdrawal from the nuclear deal, which would provoke a new arms race in the region. It is quite possible that certain states in East Asia and the Middle East will declare their intention to develop their own nuclear arsenal in response to the escalation of security threats.

If the INF Treaty is denounced, the 2010 New Strategic Arms Reduction Treaty (New START), which will expire in 2021, will remain the only disarmament treaty in force between Russia and the United States [Reif, 2018]. In the absence of mutual trust between the nuclear superpowers, there will most likely be no negotiations on a new treaty. For them to start, tradeoffs are required on the issues of the U.S. global missile defense system, new types of high-precision and long-range hypersonic weapons, etc., which seems highly unlikely. The maximum possible outcome under these conditions is an agreement of the parties to extend the New START, but the forthcoming introduction of new anti-Russian sanctions by the U.S. Congress reduces the prospects of the treaty's extension.

All these problematic issues will take center stage on the agenda of the third session of the Preparatory Committee for the 2020 Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear



SOME OBSERVERS BELIEVE THAT THE U.S. INTENTION TO WITHDRAW FROM THE INF TREATY IS LARGELY MOTIVATED BY THE NEED TO DETER CHINA RATHER THAN RUSSIA

НЕКОТОРЫЕ ЭКСПЕРТЫ ПОЛАГАЮТ, ЧТО НАМЕРЕНИЕ США ВЫЙТИ ИЗ ДРСМД ГЛАВНЫМ ОБРАЗОМ МОТИВИРОВАНО НЕОБХОДИМОСТЬЮ СДЕРЖИВАНИЯ КИТАЯ, А НЕ РОССИИ



ядерной программы КНДР остаются неопределенными [Snyder, 2018]. Нежелание Вашингтона удовлетворить требования Пхеньяна о компенсации за остановку ядерной программы, а также усиление американо-китайского противостояния могут привести к свертыванию переговорного процесса по денуклеаризации Корейского полуострова и, как следствие, к возобновлению КНДР ядерной программы и испытаний баллистических ракет. На Ближнем Востоке усиление санкций США в отношении Ирана и неспособность ЕС, Китая и России обеспечить исполнение Совместного всеобъемлющего плана действий (СВПД) может привести к выходу Тегерана из ядерной сделки, что спровоцирует новую гонку вооружений в регионе. Нельзя исключать, что отдельные государства Восточной Азии и Ближнего Востока заявят о намерении разработать собственный ядерный арсенал в ответ на усиление угроз безопасности.

Если ДРСМД будет денонсирован, единственным действующим договором в области разоружения между Россией и США останется Договор о сокращении стратегических наступательных вооружений (СНВ-III) 2010 года, срок действия которого истекает в 2021 году [Reif, 2018]. В условиях отсутствия взаимного доверия между ядерными супердержавами переговоров о новом договоре, вероятнее всего, не будет. Для их начала необходимы компромиссы по вопросам американской системы глобальной ПРО, новым видам высокоточного и гиперзвукового оружия большой дальности и т.д., что выглядит крайне маловероятным. Максимум возможного в данных условиях – это договоренность сторон о продлении СНВ-III, но предстоящее введение Конгрессом США новых антироссийских санкций снижает перспективы продления договора.

Все эти проблемные вопросы станут

Weapons (NPT) to be held in the spring of 2019. The Preparatory Committee will most likely turn into a battleground between rival groups of countries and will not succeed in achieving any meaningful agreements or breakthroughs. This would put the very existence of the nuclear non-proliferation regime at risk as aggravating disagreements between the state parties to the NPT could cause a complete failure of the conference in 2020, forcing some states to announce their intent to initiate a withdrawal from the treaty. The U.S.-Russian contradictions would lead to a failure of any initiatives in the field of disarmament and arms control, and the prospects for the entry into force of the Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty would become elusive.

In 2019, a massive introduction of automated unmanned systems into the armed forces and the expansion of the scale of cyber operations are expected. Moreover, as a result of the intensification of the arms race between the nuclear powers, the threat of using cyberattacks against early warning and nuclear

основными пунктами повестки третьей сессии Подготовительного комитета Конференции 2020 года по рассмотрению действия Договора о нераспространении ядерного оружия (ДНЯО), которая пройдет весной 2019 года. Подготовительный комитет, скорее всего, превратится в арену борьбы между враждующими группами стран и не успеет в достижении каких-либо значимых договоренностей или прорывов. Это поставит под угрозу само существование режима нераспространения ядерного оружия, поскольку обострение разногласий между государствами-участниками ДНЯО может стать причиной полного провала конференции в 2020 году, вынудив ряд государств заявить о намерении начать процедуру выхода из договора. Российско-американские противоречия приводят к неудаче любых инициатив в области разоружения и контроля над вооружениями, и перспективы вступления в силу Договора о всеобъемлющем запрещении ядерных испытаний становятся призрачными.

В 2019 году ожидается массовое внедрение



**OUTER SPACE BECOMES AN IMPORTANT
COMPONENT OF NATIONAL DEFENSE DOCTRINES
AND A NEW ARENA FOR THE ARMS RACE**

**КОСМОС СТАНОВИТСЯ ВАЖНОЙ
СОСТАВЛЯЮЩЕЙ НАЦИОНАЛЬНЫХ
ОБОРОННЫХ ДОКТРИН И НОВОЙ АРЕНОЙ
ГОНКИ ВООРУЖЕНИЙ**



command-and-control systems of potential adversaries is growing, thus increasing the risk of accidental or unauthorized use of nuclear weapons. Another dangerous reality is that outer space becomes an important component of national defense doctrines and a new arena for the arms race. Work is underway in Russia and China to create antisatellite weapons capable of disrupting control and communications systems as they consider such weapons as one of the possibilities to offset the U.S. superiority in conventional weapons. However, in view of Washington's position on the issue, no serious progress is expected on the launch of negotiations to develop a legally binding document on preventing the weaponization of outer space [Voice of America, 2018].

Avoiding the grim picture described above would, first of all, require the multi-stage process of rebuilding relations between the United States and Russia. Washington and Moscow should start discussions on adapting the INF Treaty to present-day political and technological developments and on extending the New START treaty until 2026. The parties should also search for ways to involve China and other nuclear powers in nuclear arms control talks, with the prospect of expanding them to cover outer space militarization issues. The United States should intensify diplomatic efforts to persuade North Korea to allow IAEA inspectors access to its nuclear facilities and gradually agree on the conditions of Pyongyang's complete, verifiable and irreversible renouncement of nuclear weapons and ballistic missiles. In the Middle East, the EU, China and Russia should find mechanisms to offset negative consequences of U.S. sanctions for Iran, which would create a strong incentive for Tehran to adhere to its obligations under the JCPOA. However, under the current geopolitical conditions, the likelihood of the situation in the world evolving in accordance with this positive scenario is very low. □

автоматизированных беспилотных систем в вооруженные силы и расширение масштабов киберопераций. Более того, в результате активизации гонки вооружений между ядерными державами растет угроза использования кибератак против систем раннего предупреждения, командования и оперативного управления ядерными силами потенциальных противников, что повышает риск случайного или несанкционированного применения ядерного оружия. Еще один опасный свершившийся факт заключается в том, что космос становится важной составляющей национальных оборонных доктрин и новой ареной гонки вооружений. В России и Китае ведутся работы по созданию противоспутникового оружия, способного выводить из строя системы управления и коммуникаций, поскольку они рассматривают такое оружие как одну из возможностей нивелировать превосходство США в обычных вооружениях. Однако, ввиду позиции Вашингтона по этому вопросу, серьезных подвижек по запуску переговоров для выработки юридически обязывающего документа о предотвращении размещения оружия в космическом пространстве не ожидается [Voice of America, 2018].

Чтобы избежать мрачной картины, описанной выше, потребуется, прежде всего, многоэтапный процесс восстановления отношений между США и Россией. Вашингтон и Москва должны начать обсуждение вопросов об адаптации ДРСМД к современным политическим и технологическим реалиям и о продлении действия Договора СНВ-III до 2026 года. Сторонам следует также искать способы вовлечения Китая и других ядерных держав в переговоры по контролю над ядерными вооружениями с перспективой их расширения на вопросы милитаризации космоса. США необходимо активизировать дипломатические усилия с целью убедить Северную Корею предоставить инспекторам МАГАТЭ доступ к своим ядерным объектам и постепенно согласовать условия полного, проверяемого и необратимого отказа Пхеньяна от ядерного оружия и баллистических ракет. На Ближнем Востоке ЕС, Китай и Россия должны найти механизмы, чтобы компенсировать негативные последствия санкций США для Ирана, что созда-

References:

1. Birnbaum, Michael and Hudson, John. (2018). Trump administration gives Russia an ultimatum on Cold War-era arms treaty. Retrieved from https://www.washingtonpost.com/world/trump-administration-gives-russia-60-days-to-comply-with-inf-treaty-or-the-us-will-move-to-withdraw/2018/12/04/64c5bec2-f74a-11e8-8642-c9718a256cbd_story.html. Accessed on 27.12.2018.
2. Johnson, Jesse. (2018). China's missile buildup – a threat to U.S. bases in Japan – likely a key factor in Trump plan to exit INF. Retrieved from <https://www.japantimes.co.jp/news/2018/10/22/asia-pacific/russia-blamed-china-real-reason-u-s-inf-exit/>. Accessed on 27.12.2018.
3. Reif, Kingston. (2018). Arms control on the brink. Retrieved from <https://thebulletin.org/2018/11/arms-control-on-the-brink/>. Accessed on 27.12.2018.
4. Snyder, Scott. (2018). North Korean Missile Tests: A Wary Pause. Retrieved from <https://www.cfr.org/article/north-korean-missile-tests-wary-pause>. Accessed on 27.12.2018.
5. Voice of America. (2018). US to Confront Russia, China on Militarization of Outer Space. Retrieved from <https://www.voanews.com/a/us-to-confront-russia-china-on-militarization-of-outer-space/4599793.html>. Accessed on 27.12.2018.



**UNDER THE
CURRENT
GEOPOLITICAL
CONDITIONS, THE
LIKELIHOOD OF THE
SITUATION IN THE
WORLD EVOLVING
IN ACCORDANCE
WITH THIS POSITIVE
SCENARIO IS VERY
LOW**

**В НЫНЕШНИХ
ГЕОПОЛИТИЧЕС-
КИХ УСЛОВИЯХ
ВЕРОЯТНОСТЬ
РАЗВИТИЯ
СИТУАЦИИ В МИРЕ
ПО ЭТОМУ ПОЗИ-
ТИВНОМУ
СЦЕНАРИЮ
ОЧЕНЬ МАЛА**



ло бы прочный стимул для Тегерана придерживаться своих обязательств по СВПД. Однако в нынешних геополитических условиях вероятность развития ситуации в мире по этому позитивному сценарию очень мала. □

Источники:

1. Birnbaum, Michael and Hudson, John. (2018). Trump administration gives Russia an ultimatum on Cold War-era arms treaty. Доступен по адресу: https://www.washingtonpost.com/world/trump-administration-gives-russia-60-days-to-comply-with-inf-treaty-or-the-us-will-move-to-withdraw/2018/12/04/64c5bec2-f74a-11e8-8642-c9718a256cbd_story.html. Дата обращения: 27.12.2018.
2. Johnson, Jesse. (2018). China's missile buildup – a threat to U.S. bases in Japan – likely a key factor in Trump plan to exit INF. Доступен по адресу: <https://www.japantimes.co.jp/news/2018/10/22/asia-pacific/russia-blamed-china-real-reason-u-s-inf-exit/>. Дата обращения: 27.12.2018.
3. Reif, Kingston. (2018). Arms control on the brink. Доступен по адресу: <https://thebulletin.org/2018/11/arms-control-on-the-brink/>. Дата обращения: 27.12.2018.
4. Snyder, Scott. (2018). North Korean Missile Tests: A Wary Pause. Доступен по адресу: <https://www.cfr.org/article/north-korean-missile-tests-wary-pause>. Дата обращения: 27.12.2018.
5. Voice of America. (2018). US to Confront Russia, China on Militarization of Outer Space. Доступен по адресу: <https://www.voanews.com/a/us-to-confront-russia-china-on-militarization-of-outer-space/4599793.html>. Дата обращения: 27.12.2018.



CHINA FACTOR IN RECENT SOUTH ASIAN POLITICS



ALBINA MURATBEKOVA

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE,
JUNIOR RESEARCH FELLOW

ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ,
МЛАДШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК

ФАКТОР КИТАЯ В НЫНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ ЮЖНОЙ АЗИИ

During the past few months, the South Asian region, home to one fourth of the global population and one of the least economically integrated regions in the world, faced several political and economic challenges that may have long-term consequences. One of the important factors in shaping both internal and external politics in the region has probably been the China factor based on its Belt and Road Initiative (BRI). Indeed, China with its investment projects became an essential part of the political and economic life of the region. Particularly, the recent elections in Pakistan, Bhutan and the Maldives showed direct and indirect impact of pro- and anti-Chinese moods in shaping domestic politics of these countries, as well as their foreign-policy orientations. Notably, the top Chinese projects in Asia in terms of value are hosted by Pakistan, Bangladesh and the Maldives [Nation, 2018]. China also maintains multi-dimensional cooperation with other South Asian states, including Afghanistan, Bangladesh, India, Nepal, and Sri Lanka. Beijing's main interest in the region is to secure trade and energy resources, as well as to maintain stability of the so-called Af-Pak region, the U.S.-invented term to



**ONE OF THE
IMPORTANT
FACTORS IN
SHAPING BOTH
INTERNAL AND
EXTERNAL POLITICS
IN THE REGION
HAS PROBABLY
BEEN THE CHINA
FACTOR BASED ON
ITS BELT AND ROAD
INITIATIVE**

**ВЕРОЯТНО, ОДНИМ
ИЗ ВАЖНЫХ
ФАКТОРОВ В
ФОРМИРОВАНИИ
ВНУТРЕННЕЙ
И ВНЕШНЕЙ
ПОЛИТИКИ В
РЕГИОНЕ ЮЖНОЙ
АЗИИ ЯВЛЯЕТСЯ
ФАКТОР КИТАЯ,
БАЗИРУЮЩИЙСЯ
НА ИНИЦИАТИВЕ
«ПОЯС И ПУТЬ»**



За последние несколько месяцев регион Южной Азии, один из наименее экономически интегрированных в мире, где проживает одна четвертая часть населения мира, столкнулся с рядом политических и экономических проблем, которые могут иметь долгосрочные последствия. Вероятно, одним из важных факторов в формировании внутренней и внешней политики в регионе является фактор Китая, базирующийся на инициативе «Пояс и путь» (ИПП). Несомненно, Китай со своими инвестиционными проектами стал неотъемлемой частью политической и экономической жизни региона. В частности, недавние выборы в Пакистане, Бутане и на Мальдивах продемонстрировали прямое и косвенное влияние про- или антикитайских настроений в формировании как внутренней политики, так и внешнеполитической ориентации этих стран. Между тем, стоит отметить, что наиболее дорогостоящие китайские проекты в Азии реализуются в Пакистане, Бангладеше и на Мальдивах [Nation, 2018]. Китай также развивает многоплановое сотрудничество с другими странами Южной Азии, включая Афганистан, Бангладеш, Индию, Непал и Шри-Ланку. Основные интересы

designate Afghanistan and Pakistan, including by countering the extremist groups such as the East Turkestan Islamic Movement. However, there is a concern that China's proactive policy in South Asia will further exacerbate the geopolitical rivalry in the region.

In order to understand why the Chinese factor has strongly influenced the recent internal political transformations in the South Asian states, it is necessary to assess the ongoing politics in the region and the BRI's role in it. Pakistan by far is the most peculiar case to look at. With the launch of the China-Pakistan Economic Corridor (CPEC), the flagship project of the BRI, in 2015, Pakistan became the initiative's largest beneficiary in South Asia. The CPEC is aimed at upgrading Pakistan's Gwadar Port and creating an extensive network of roads and railways, as well as energy infrastructure, including oil and gas pipelines, which would link China to the Arabian Sea. Since its launch, the CPEC was perceived as an essential element of Pakistan's national strategy due to China's \$62 billion commitment equal to 20% of Pakistan's 2017 GDP [The Financial Express, 2018a]. However, at present, according to the IMF report, Pakistan is experiencing a deep economic crisis caused by mismanagement, poor planning and corruption that have led to the accumulation of the \$95 billion foreign debt and overall worsening of the country's economic conditions. These severe economic problems influenced the outcome of the general election held in July 2018, when the victory of Imran Khan of the Pakistan Tehreek-e-Insaf (PTI) party, who was critical of Chinese investments, ended the traditional political dominance of the two parties – the Pakistan Muslim League (Nawaz) and the Pakistan People's Party. This happened largely due to people's anger over pervasive corruption and poor governance. In November 2018, as Pakistan's new



**DESPITE EMPHASIS
ON MORE
TRANSPARENCY
AROUND THE CPEC,
IMRAN KHAN
SETS CONTINUED
COOPERATION
WITH CHINA AS HIS
IMMEDIATE PRIORITY**

**НЕСМОТЯ НА
ОСОБОЕ ВНИМАНИЕ
К УСИЛЕНИЮ
ПРОЗРАЧНОСТИ
В ОТНОШЕНИИ
ПРОЕКТОВ КПЭК,
ИМРАН ХАН
СЧИТАЕТ СВОЕЙ
ПЕРВООЧЕРЕДНОЙ
ЗАДАЧЕЙ
ПРОДОЛЖЕНИЕ
СОТРУДНИЧЕСТВА С
КИТАЕМ**

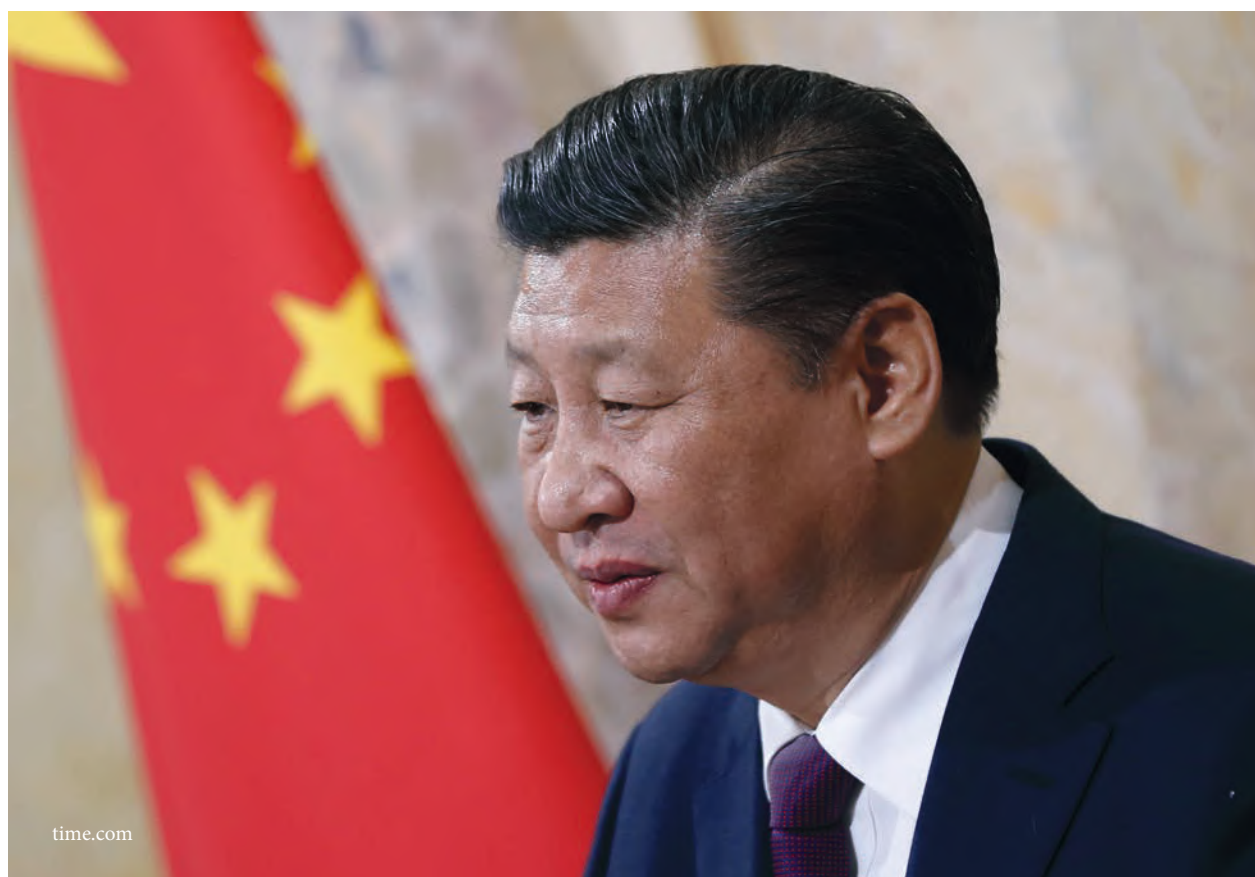


Пекина в регионе заключаются в обеспечении безопасности торговых и энергетических ресурсов, а также в обеспечении стабильности в так называемом регионе «АфПак» (термин, используемый в США для обозначения Афганистана и Пакистана), включая противодействие экстремистским группам, таким как Исламское движение Восточного Туркестана. Тем не менее, есть опасения, что проактивная политика Китая в Южной Азии может еще больше усугубить геополитическое соперничество в регионе.

Для того, чтобы понять, почему фактор Китая существенно повлиял на недавние внутривластные преобразования в южноазиатских государствах, необходимо оценить текущую политику в регионе и роль ИПП в ней. Пакистан, безусловно, является наиболее примечательным примером для рассмотрения. С запуском в 2015 году Китайско-пакистанского экономического коридора (КПЭК), флагманского проекта ИПП, Пакистан стал крупнейшим бенефициаром инициативы в Южной Азии. КПЭК нацелен на модернизацию порта Гвадар в Пакистане, создание разветвленной сети автомобильных и железных дорог и развитие энергетической инфраструктуры, включая нефте- и газопроводы, которые соединят Китай с Аравийским морем. С момента запуска КПЭК стал восприниматься в качестве неотъемлемого элемента национальной стратегии Пакистана в силу обязательств Китая на общую сумму 62 млрд. долларов, которые равняются 20% ВВП Пакистана в 2017 году [The Financial Express, 2018a]. Тем не менее, согласно отчету МВФ, Пакистан на данный момент переживает глубокий экономический кризис, вызванный неумелым руководством, плохим планированием и коррупцией, что

prime minister, Imran Khan visited China, in addition to visits to Saudi Arabia, the United Arab Emirates and Malaysia, in order to receive financial assistance that is crucial for Pakistan to avoid a balance of payments crisis caused by the policies of Khan's predecessor, Nawaz Sharif. Meanwhile, Beijing takes its time in providing financial aid, emphasizing that it does not want Pakistan to be totally dependent on China, since it has already provided \$6 billion through the CPEC since last year to support Islamabad's depleting foreign exchange reserves [South China Morning Post, 2018]. Given this situation, Imran Khan reluctantly seeks to receive a bailout package from the IMF in case if China fails to provide promised financial assistance. At the same time, Khan's government understands the significance of China-funded projects for Pakistan's economic development and makes efforts to contain the rise of anti-Chinese sentiment in the country. Thus, despite his emphasis on more transparency around the

привело к накоплению внешнего долга в размере 95 млрд. долларов и ухудшению экономической ситуации в целом по стране. Серьезные экономические проблемы повлияли на результаты всеобщих выборов, состоявшихся в июле 2018 года, когда победа представителя партии «Техрик-и-Инсаф» Имрана Хана, критично настроенного к китайским инвестициям, положила конец традиционному политическому доминированию двух партий – Пакистанской мусульманской лиги (Наваз) и Пакистанской народной партии. Это произошло в результате возмущения людей повсеместной коррупцией и плохим управлением. В ноябре 2018 года новый премьер-министр страны Имран Хан посетил Китай, наряду с визитами в Саудовскую Аравию, Объединенные Арабские Эмираты и Малайзию, для решения вопроса о получении финансовой помощи, которая крайне важна для Пакистана, чтобы избежать кризиса платежного баланса, вызванного политикой предшественника Хана Наваза Ша-



CPEC, Imran Khan sets continued cooperation with China as his immediate priority.

Sri Lanka's ongoing political crisis is also centered on questions concerning Chinese initiatives in the country. During former president Mahinda Rajapaksa's tenure in 2005-2015, Beijing was gradually involved in the Sri

рифа. Тем временем, Пекин не торопится с предоставлением финансовой помощи, подчеркивая, что не хочет полной зависимости Пакистана от него, поскольку с прошлого года Китай уже выделил порядка 6 млрд. долларов по линии КПАК для поддержания истощающихся валютных резервов Исламабада [South China Morning Post,



SRI LANKA'S ONGOING POLITICAL CRISIS IS ALSO CENTERED ON QUESTIONS CONCERNING CHINESE INITIATIVES IN THE COUNTRY

ПРОДОЛЖАЮЩИЙСЯ ПОЛИТИЧЕСКИЙ КРИЗИС В ШРИ-ЛАНКЕ ТАКЖЕ СОСРЕДОТОЧЕН НА ВОПРОСАХ, КАСАЮЩИХСЯ КИТАЙСКИХ ИНИЦИАТИВ В СТРАНЕ



Lankan politics, in addition to its large-scale investments, including in the renovation of the Hambantota and Colombo ports and other infrastructure and energy projects. In October 2018, incumbent Sri Lankan President Maithripala Sirisena fired Prime Minister Ranil Wickremesinghe, who was seen as a pro-Indian politician, on charges of corruption and

2018]. Учитывая данную ситуацию, Имран Хан поневоле пытается получить финансовую помощь от МВФ на случай отказа Китая предоставить обещанные средства. В то же время правительство Хана, понимая важность финансируемых Китаем проектов для экономического развития Пакистана, прилагает усилия для сдержки-

tribune.com.pk



appointed Rajapaksa to replace him, causing a new imbalance in the competition of whether a pro-Chinese or pro-Indian statesperson will be in charge of the government. The appointment was criticized by the opposition, accusing the government in pushing Sri Lanka into an inescapable debt trap set by China over the deal concerning the Hambantota Port [Asia Times, 2018]. Thus, economic dissatisfaction with the Chinese projects underpinned the political conflict in Sri Lanka, and, moreover, the country's domestic politics was fueled by the geopolitical rivalry between China and India, with both perceiving Sri Lanka as their sphere of influence.

Meanwhile, the September 2018 presidential election in the Maldives also focused on con-

вания антикитайских настроений в стране. Таким образом, несмотря на особое внимание к усилению прозрачности в отношении проектов КПЭК, Имран Хан считает своей первоочередной задачей продолжение сотрудничества с Китаем.

Продолжающийся политический кризис в Шри-Ланке также сосредоточен на вопросах, касающихся китайских инициатив в стране. Во время президентства Махинды Раджапаксы в 2005–2015 годах Пекин постепенно увеличивал свою вовлеченность в политику Шри-Ланки, помимо осуществления масштабных инвестиций, включая в реконструкцию портов Хамбантота и Коломбо и другие инфраструктурные и энергетические проекты. В октябре 2018 года действующий президент



cerns stemming from the Chinese actions in the region. Following the victory of Ibrahim Mohamed Solih, who is considered a pro-Indian politician, the Maldives located strategically in the Indian Ocean gained a close attention due to the ongoing China-India contest for influence in the region. The importance of the election result was seen when Indian Prime Minister Narendra Modi made his first visit to the Maldives to attend Solih's inauguration ceremony [The Financial Express, 2018b]. For its part, China fears that the incumbent president will revert some decisions favoring Beijing made by previous president Abdulla Yameen, thus threatening the viability



EVEN THOUGH CHINA PROVIDES LOANS AND FINANCIAL AID, DOMESTIC POLITICS AND ECONOMIC CONDITIONS IN THE REGIONAL COUNTRIES MAKE THE ONGOING BRI PROJECTS VULNERABLE

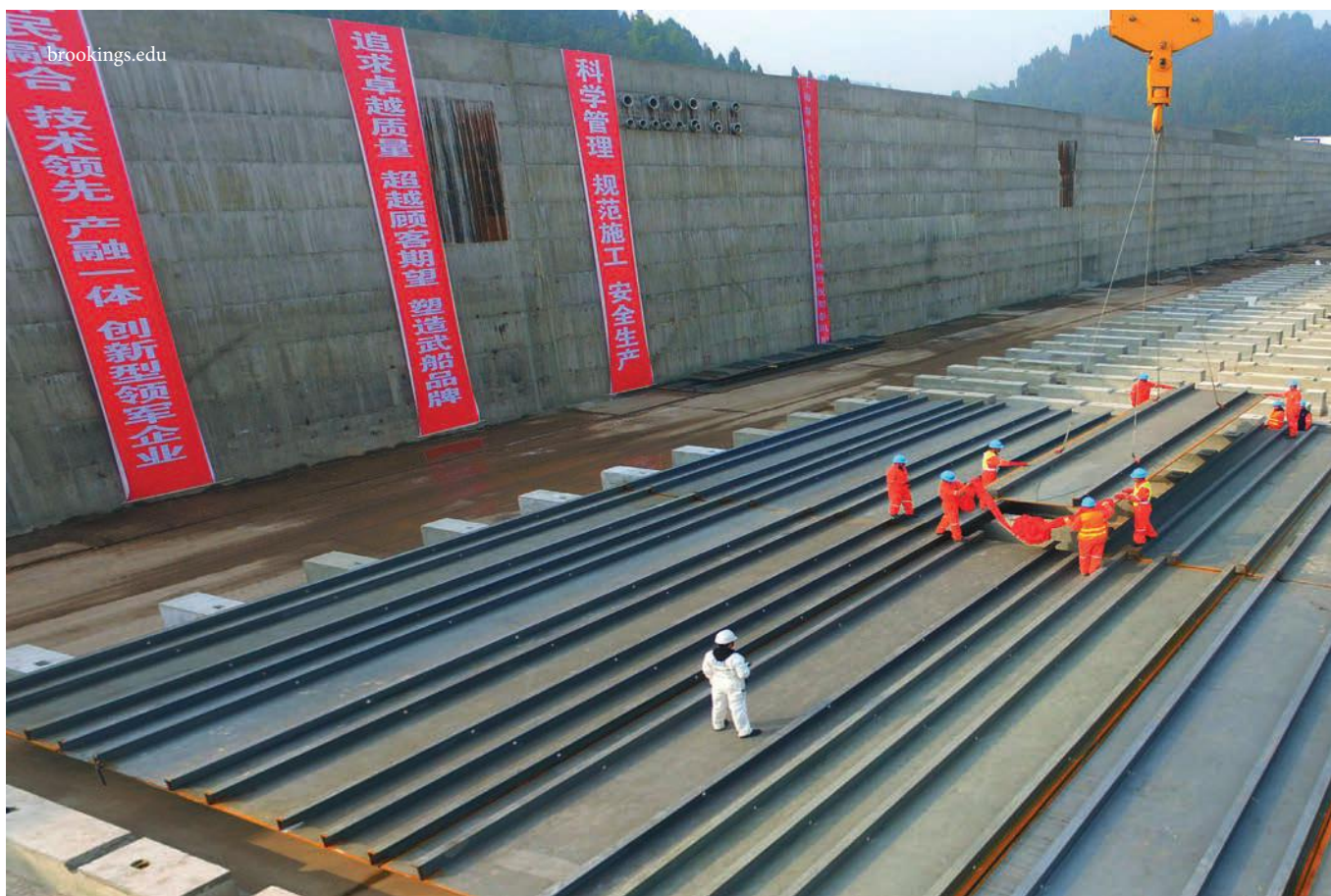
ХОТЯ КИТАЙ ПРЕДОСТАВЛЯЕТ ЗАЙМЫ И ФИНАНСОВУЮ ПОМОЩЬ, ВНУТРЕННЯЯ ПОЛИТИКА И ЭКОНОМИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ В СТРАНАХ РЕГИОНА ДЕЛАЮТ ТЕКУЩИЕ ПРОЕКТЫ ИПП УЯЗВИМЫМИ



Шри-Ланки Майтрипала Сирисена уволил премьер-министра Ранила Викремесингхе, которого считали проиндийским политиком, по обвинению в коррупции и назначил вместо него Раджапаксу, что вызвало новый дисбаланс в конкуренции за право управлять страной между прокитайскими и проиндийскими силами. Назначение подверглось критике со стороны оппозиции, обвинившей правительство в том, что оно толкнуло Шри-Ланку в неизбежную долговую ловушку из-за сделки, связанной с портом Хамбантота [Asia Times, 2018]. Следовательно, экономическое недовольство китайскими проектами оказалось в основе политического конфликта в Шри-Ланке, и, более того, обострение внутривнутриполитической ситуации в стране было связано с геополитическим соперничеством между Китаем и Индией, воспринимающих Шри-Ланку своей сферой влияния.

Тем временем, в центре внимания президентских выборов на Мальдивах в сентябре 2018 года также были вопросы, связанные с действиями Китая в регионе. После победы Ибрагима Мохамеда Солиха, который считается проиндийским политиком, Мальдивы, имеющие стратегически важное расположение в Индийском океане, привлекли пристальное внимание из-за продолжающегося китайско-индийского соперничества за влияние в регионе. Подтверждая важности результатов выборов, премьер-министр Индии Нарендра Модии совершил свой первый визит на Мальдивы, чтобы присутствовать на церемонии инаугурации Солиха [The Financial Express, 2018b]. Со своей стороны, Китай опасается, что действующий президент отменит некоторые решения в пользу Пекина, принятые предыдущим президентом Абдуллой Ямином, поставив таким образом под угрозу жизнеспособность





ty of the ongoing Chinese projects. However, the Chinese side have already invested in a number of large-scale projects, including the 2-km long bridge to connect the country's major airport to the capital city and several other long-term leases, so it might be difficult for the new Maldivian leadership to roll back the Chinese projects.

Interestingly, Bhutan, the only South Asian state that is still to establish diplomatic relations with China, also held the elections to its National Assembly in November 2018, the results of which may have deep implications for the region. Particularly, Bhutan, which is considered India's satellite state, could potentially diversify its foreign policy and start cooperating with China. Beijing's possible economic expansion in Bhutan would further enhance the Chinese presence in the region.

As seen from the above analysis, even though China provides loans and financial

текущих китайских проектов. Однако китайская сторона уже проинвестировала ряд крупномасштабных проектов, в том числе двухкилометровый мост, соединяющий главный аэропорт страны со столицей и ряд других долгосрочных договоров аренды, следовательно, новому руководству страны будет затруднительно свернуть реализацию китайских проектов.

Примечательно, что Бутан, единственное южноазиатское государство, которому еще предстоит установить дипломатические отношения с Китаем, также провел выборы в Национальное собрание в ноябре 2018 года, результаты которых могут иметь серьезные последствия для региона. В частности, Бутан, который рассматривается как государство-сателлит Индии, может потенциально диверсифицировать свою внешнюю политику и начать сотрудничество с Китаем. Соответственно, возможная экономическая экспансия Пекина в Бутан



aid for creating giant networks of physical and communications infrastructure in South Asia, domestic politics and economic conditions in the regional countries exacerbated by other internal factors make the ongoing BRI projects vulnerable. Government changes, financial mismanagement, corruption, as well as the geopolitical competition, are among the major factors that have an impact on China's position in the South Asian region. Moreover, as the region is strategically important for other key players besides China, such as India and the United States that perceive the region as their traditional sphere of influence, external geopolitical intrigues exert a major influence on internal political developments in the South Asian states. In any case, it should be recognized that China has already made a good progress in establishing itself as a dominant power in South Asia. □

еще больше усилит китайское присутствие в регионе.

Как видно из приведенного анализа, хотя Китай предоставляет займы и финансовую помощь для создания гигантских сетей физической и коммуникационной инфраструктуры в Южной Азии, внутренняя политика и экономические условия в странах региона, усугубленные другими внутренними факторами, делают текущие проекты ИПП уязвимыми. Изменения в правительстве, неэффективное финансовое управление, коррупция, а также геополитическое соперничество являются одними из основных факторов, влияющих на положение Китая в регионе Южной Азии. Более того, поскольку, помимо Китая, регион стратегически важен для других ключевых игроков, таких как Индия и США, которые также воспринимают регион как свою традиционную сферу влияния, внешние геополитические интриги оказывают большое влияние на внутриполитические события в странах Южной Азии. В любом случае следует признать, что Китай уже добился значительных успехов в становлении себя в качестве доминирующей силы в Южной Азии. □

References:/ Источники:

1. Asia Times (2018). Winds of change in South Asian politics. Retrieved from <http://www.atimes.com/winds-of-change-in-south-asian-politics/>. Accessed on 26.12.2018.
2. Nation (2018). China's growing influence in South Asia. Retrieved from <https://nation.com.pk/05-Aug-2018/china-s-growing-influence-in-south-asia>. Accessed on 26.12.2018.
3. South China Morning Post (2018). Imran Khan's China play threatens Middle East headache for Beijing. Retrieved from <https://www.scmp.com/week-asia/geopolitics/article/2171254/khans-china-play-threatens-middle-east-headache-beijing>. Accessed on 26.12.2018.
4. The Financial Express (2018a). Bangladesh, Malaysia, Pakistan to gain most from Belt and Road Initiative project. Retrieved from <https://thefinancialexpress.com.bd/economy/bangladesh/bangladesh-malaysia-pakistan-to-gain-most-from-belt-and-road-initiative-project-1524116263>. Accessed on 10.12.2018.
5. The Financial Express (2018b). PM Modi to attend swearing-in ceremony of Maldives' new President Ibrahim Mohamed Solih. Retrieved from <https://www.financialexpress.com/india-news/pm-modi-to-attend-swearing-in-ceremony-of-maldives-new-president-ibrahim-mohamed-solih/1384534/>. Accessed on 26.12.2018.



NEW ROUND OF SYRIA TALKS HELD IN ASTANA AMID DISAGREEMENT ON CONSTITUTIONAL COMMITTEE

DAUREN ABEN

The 11th international high-level meeting of the Astana Process on Syria held on November 28-29, 2018 marked the return of the negotiations to Kazakhstan's capital from the Russian resort city of Sochi that hosted the previous round of the process. The delegations of Iran, Russia and Turkey, the three ceasefire guarantor states, the Syrian government and the Syrian armed opposition headed, respectively, by senior advisor of the Iranian Foreign Minister Hossein Jaber Ansari, Russian Presidential Envoy for Syria Alexander Lavrentiev, Turkish Deputy Minister of Foreign Affairs Sedat Onal, Permanent Representative of Syria to the UN Bashar Jaafari and opposition member Ahmad Toma, as well as UN Special Envoy for Syria Staffan de Mistura, took part in the meeting. Unlike the United States that again refrained from participation, representatives of Jordan, the Office of the UN High Commissioner for Refugees and the Inter-



THE 11TH INTERNATIONAL HIGH-LEVEL MEETING OF THE ASTANA PROCESS ON SYRIA MARKED THE RETURN OF THE NEGOTIATIONS TO KAZAKHSTAN'S CAPITAL FROM THE RUSSIAN CITY OF SOCHI



national Committee of the Red Cross attended the event as observers.

The delegations held bilateral and tripartite consultations on the first day and continued their discussions at the plenary session on the second day of the talks that focused on the current situation on the ground in Syria, including in the northwestern Idlib province. Similar to the previous rounds of the Astana talks, the parties stressed the need to strengthen humanitarian efforts and remove obstacles to aid deliveries, further promote confidence-building measures between the parties to the conflict, intensify the prisoner exchange, develop ways to evacuate foreign citizens from the conflict zone and support the return of refugees to their homes.

They also discussed the issue that had not been addressed in substance in Astana before – the composition, mandate and timeframe of the Constitutional Committee on Syria, the creation of which was agreed at the Syrian National Dialogue Congress in Sochi in January 2018. The Kazakh

side and the participants of the Astana platform had always emphasized that it was intended to complement rather than replace the parallel U.N.-led Geneva talks that deal with the political settlement in Syria, but a de-facto merger of the Astana and Sochi diplomatic tracks led to the inclusion of the issue in the agenda of the Astana process. The constitutional committee is now considered a key element in reaching peace in Syria as it will be composed of 150 members, with each of the Assad regime, the Syrian opposition and the UN nominating 50 members. However, the process is slow-moving since the regime rejects the list proposed by the UN and insists on this part of the committee to be agreed upon within the Astana format. The committee's scope of work is also a bone of contention as the opposition demands a new constitution, while Damascus only accepts introducing amendments to the present one.

As a consequence, the meeting in Astana came up short, producing just a standard statement on behalf of the guarantor states reaffirming "their strong commitment to the sovereignty, independence, unity, and territo-

rial integrity" of Syria and underlining the need to continue an "effective fight against terrorism". Pledging to intensify their consultations to achieve the establishment of the constitutional committee at the earliest possible date, Iran, Russia and Turkey decided to hold their next meeting on Syria in Astana in early February 2019. The absence of tangible results led U.S. Special Representative for Syria Engagement James Jeffrey to suggest "pulling the plug" on the Astana process if its participants fail to set up the committee by mid-December 2018. Staffan de Mistura who will step down from his post at the end of 2018 called the meeting a "missed opportunity". It remains to be seen if his replacement, Norwegian diplomat Geir Pedersen, will succeed in overcoming the stalemate on the committee's composition. In any case, it will be wrong to deny obvious achievements of the Astana process that has significantly decreased the level of violence in Syria by creating the de-escalation zones, while the UN-brokered talks in Geneva have so far failed to deliver any progress in paving the way to peace in war-torn Syria.



“
U.S. SPECIAL REPRESENTATIVE
FOR SYRIA ENGAGEMENT JAMES
JEFFREY SUGGESTED “PULLING
THE PLUG” ON THE ASTANA
PROCESS IF ITS PARTICIPANTS
FAIL TO SET UP THE COMMITTEE
BY MID-DECEMBER 2018
”

businessinsider.com.au

RUSSIA BECOMES WORLD'S SECOND LARGEST ARMS PRODUCER

DAUREN ABEN

According to the new data on international arms industry released by the Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) in December 2018, global arms sales are on the rise for the third year in a row as the world's top 100 arms-producing and military services companies made \$398.2 billion worth of sales of military goods and services to domestic and foreign customers in 2017, which is 2.5% higher than in 2016 and 44% higher than in 2002. According to SIPRI, this growth in arms sales was driven by increased arms procurement spending by several states, especially the United States and Russia. The picture is not complete, however, since the research does not include Chinese companies for which



**THE GROWTH
IN GLOBAL
ARMS SALES
WAS DRIVEN BY
INCREASED ARMS
PROCUREMENT
SPENDING BY
SEVERAL STATES,
ESPECIALLY THE
UNITED STATES
AND RUSSIA**



comparable data is not available.

The U.S. Lockheed Martin Corporation remained the largest arms producer in the world in 2017, accounting for \$44.9 billion of arms sales (an increase of 8.3% compared to 2016), followed by Boeing, with \$26.9 billion (a decrease of 11%). Overall, the United States continues to be the world's largest producer of arms as 42 U.S.-based companies are represented in the top 100 (38 in 2016), with the combined volume of arms sales worth \$226.6 billion (an increase of 2%), or 57% of the world's total. It is noteworthy that the U.S. and Western European arms producers (66 companies in the top 100) together made \$321.5 billion worth of arms sales, or about 81% of the 2017 total. Western Europe alone, with 24 companies listed in the top 100, accounts for \$94.9 billion

(3.8% higher than in 2016), which is 23.8% of the global arms sales.

More interestingly, in 2017, Russia became the world's second largest arms producer as combined arms sales of 10 Russian companies in the top 100 reached \$37.7 billion (8.5% higher than in 2016), accounting for 9.5% of the total. Thus, Russia outpaced the United Kingdom which had consistently ranked second after the United States between 2002 and 2016. Moreover, Almaz-Antey, the Russian manufacturer of advanced air-defense systems such as the S-400, appeared for the first time in the top 10, with \$8.6 billion of sales, also becoming the first company based outside the United States or Western Europe to be ranked on the top of the list. The United Kingdom, nevertheless, is not far behind Russia as its seven companies in the top 100 led by BAE Systems



**IN 2017, RUSSIA
OUTPACED THE
UNITED KINGDOM
AND BECAME THE
WORLD'S SECOND
LARGEST ARMS
PRODUCER**



have a combined arms sales volume of \$35.7 billion, which is an increase of 2.3% compared to 2016.

The rise of Russia's arms industry is not surprising and is a direct consequence of President Putin's efforts to modernize the country's armed forces, which have resulted in the increased government spending on arms procurement. Russia's relatively stable arms exports in the recent years also confirms that the growth of the industry is mainly driven by domestic demand. Besides, Western sanctions forces Moscow to increase support of its defense sector to reduce its dependence on foreign supply of subcomponents and make it more self-sufficient. A further increase in defense spending could be expected if the existing fear of a new Cold War-style arms race between Russia and the United States becomes a self-fulfilling prophecy.





DAUREN ABEN

On December 10-11, 2018, U.S. Principal Deputy Assistant Secretary for South and Central Asian Affairs Alice Wells visited Astana to participate in the first official high-level meeting within the framework of the U.S.-Kazakhstan Enhanced Strategic Partnership Dialogue. The agreement to regularly hold such meetings with the aim to strengthen bilateral cooperation on political and security issues, trade and investment, and people-to-people contacts was achieved between U.S. President Donald Trump and Kazakh President Nursultan Nazarbayev during the latter's visit to the United States in January 2018. Ambassador Wells led a large U.S. team consisting of officials representing the National Security Council, USAID, and the State Department's Bureau of South and Central Asian Affairs and Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor.

As part of her visit, on December 10, Alice Wells met with First Depu-



**ALICE WELLS
COMMENDED
THE WORK OF
KAZAKHSTAN
AS A NON-
PERMANENT
MEMBER OF THE
UN SECURITY
COUNCIL, AS
WELL AS ITS
CONTRIBUTION
TO THE UN
PEACEKEEPING
MISSION IN
LEBANON**



ty Prime Minister Askar Mamin, who is the co-chairman of the U.S.-Kazakhstan High-Level Working Group on Economic Cooperation, and Foreign Minister Kairat Abdrakhmanov. On December 11, the U.S. delegation and high-ranking Kazakh officials headed by Deputy Foreign Minister Yerzhan Ashikbayev held a meeting under the Enhanced Strategic Partnership Dialogue, focusing on global and regional security, cooperation in combating transnational threats, including terrorism, drug trafficking, money laundering, cybercrime, nonproliferation of weapons of mass destruction, economic and trade agreements, C5+1 initiatives, human rights and the rule of law, as well as other topics of mutual interest.

During the meeting, the U.S. and Kazakh counterparts reviewed the progress achieved to date on a wide range of bilateral issues, including on the implementation of the agreements reached during Nazarbayev's visit to Washington, and identified promising areas of partnership for the coming period. Accord-

ing to Ashikbayev, the parties discussed prospects for expanding regular interaction both at the intergovernmental and business levels, as well as in the cultural and humanitarian domains. They also paid close attention to the ways of attracting U.S. investments in the key sectors of Kazakhstan's industry that the Kazakh side regards essential for diversifying the country's economy, in particular, in such areas as digitalization, the aerospace industry, agribusiness, health care, and finance, including the Astana International Financial Center.

Speaking at the press briefing on the results of the meeting, Alice Wells commended the work of Kazakhstan as a non-permanent member of the UN Security Council, as well as its contribution to the UN peacekeeping mission in Lebanon. In both instances, Kazakhstan became the first Central Asian country to do so, which confirms, in Wells' opinion, the country's leading role in the region. Recalling the U.S.-Kazakhstan cooperation on nuclear security and nonproliferation, the U.S. official emphasized that Kazakhstan's renouncement of the fourth largest nuclear arsenal and subsequent successful development served as an example for other countries trying to obtain nuclear weapons. She pointed to Astana's responsible policy in the field of regional security, including in the fight against terrorism, as well as in providing various assistance to Afghanistan. According

to Wells, Kazakhstan plays an important role in creating regional interconnectivity along various transport corridors. In this regard, she noted that tourism could potentially become a strategic area of cooperation between Kazakhstan and the United States, especially in the framework of multilateral initiatives aimed at restoring the historic Great Silk Road. Touching upon cultural and humanitarian dimension of cooperation, Alice Wells pledged the U.S. assistance in implementing trilingualism in Kazakhstan by sending English language teachers and organizing relevant courses.

Overall, the negotiations in Astana held as part of the Enhanced Strategic Partnership Dialogue confirmed that both Kazakhstan and the United States intend to continue maintaining a high level of mutual relations. Despite irritated voices from Moscow saying that Astana as Russia's close partner in political, military and economic terms should follow its suit in confronting Washington, the Kazakh government understands that the U.S. commitment to Central Asia is a stabilizing factor that allows to balance the two other major players, Russia and China, and promote Central Asian regional cooperation. In its turn, the United States recognizes Kazakhstan's role as the most reliable U.S. partner in the region whose support is important for the U.S. policy in Afghanistan, nuclear non-proliferation and other issues of international and regional significance.





KAZAKISTAN CUMHURBAŞKANI NURSULTAN NAZARBAYEV'İN “BÜYÜK BOZKIRIN YEDİ YÖNÜ” MAKALESİNDE TÜRK DÜNYASINA MESAJI

DINARA TALDYBAYEVA

Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev 21 Kasım 2018 tarihinde “Büyük Bozkırın Yedi Yönü” başlıklı makalesini yayınlamıştır. Nazarbayev, bu makalesini, daha önce 12 Nisan 2017 tarihli “Geleceğe Bakış: Manevi Uyanış” isimli makalesinin devamı olarak nitelendirmiştir. “Büyük Bozkırın Yedi Yönü” makalesinde Devlet Başkanı Nazarbayev, ilk olarak Kazak tarihinin bir bütün olarak ele alınmasına gerekli dayanakların mevcut olduğunu vurgulamaktadır. Daha sonra Nazarbayev makalesinde Türk Dünyasının Beşiği ve Türk Dünyasının Kökleri başlıkları altında Kazakistan topraklarının Türk halklarının tarihindeki yerine değinmiştir. Özellikle Altay dağlarının sadece Kazaklar için değil, diğer Avrasya halklarının tarihinde de önemini büyük

“

TÜRKİSTAN ŞEHRİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE ONUN ULUSLARARASI ALANDAKİ YERİNİ SİSTEMLİ BİR ŞEKİLDE ARTIRMAK GEREKTİĞİNİ DİLE GETİREN CUMHURBAŞKANI NURSULTAN NAZARBAYEV'İN TÜRKİSTAN'I EYALET MERKEZİ OLARAK İLAN ETMESİ BU YOLDA ATILAN STRATEJİK BİR ADIM OLMUŞTUR

”

olduğunu dile getirerek, Türk Dünyası döneminin bu bölgelerde başladığını belirtmiştir. Ayrıca Nazarbayev'in El-Farabi'nin doğduğu Otırar şehri ile Türk halklarının manevi önderi Hoca Ahmet Yesevi'nin Türkistan şehrinde yaşaması ve öğretisini yaymasının altını çizmesi, Türk halkları için ortak bir kimlik ve bilincin mevcut olduğunu hatırlatma anlamını taşımaktadır. Türk devletlerinin ve büyük göçebe imparatorlukların uzun zamanlardır Orta Çağ Kazakistan'ında yaşamlarını sürdürdüğünü bu makalesi ile iletmesi, Sovyet zamanında incelenmesi, araştırılması yasak olan konuların artık incelenmesinin zamanının geldiği anlamını vermektedir. Türkistan şehrinin geliştirilmesi ve onun uluslararası alandaki yerini sistemli bir şekilde artırmak gerektiğini dile getiren Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in Türkistan'ı eyalet merkezi olarak ilan etmesi bu yolda atılan stratejik bir

adım olmuştur. Bu karar sadece Kazakistanlılar tarafından değil, Türkiye başta olmak üzere bütün Türk dünyası tarafından olumlu karşılanmıştır.

“Büyük Bozkırın Yedi Yönü” makalesinde Nazarbayev, Kazak milli kimliğini tanımlamanın yanı sıra, Kazak milletinin sahip olduğu milli değerlerinden başlayarak Kazakistan topraklarının bütün Türk Dünyasının beşiğidir mesajını vermesi geleceğe yönelik Türk Dünyası’nda mevcut olan sorunların aşılmasında Kazakistan ile Türk cumhuriyetlerinin daha sıkı işbirliğine yol açmaktadır. Özellikle Türk Medeniyeti ile ilgili proje başlatarak 2019 yılında Astana’da Dünya Türkiyatçıları Kurulta-

yı’nı, Türk Ulusları Günlerini ve Kazakistan’ın düzenleyiciliğinde Wikipedia örnek alınarak Türk uluslarının örnek eserleri için çevrimiçi bir kütüphane oluşturulması gerektiği önerisi bilim adamları için yeni bir vazife ve yeni araştırma konularını ileri sürmüştür. Bu öneri Türk Dünyasındaki entegrasyon sürecine hız kazandıracaktır. Nursultan Nazarbayev makalesinde Orta Asya tarihinin ortak olduğunu vurgulayarak, ve ortak kültür ve değerleri örnek göstererek; sadece Kazak halkının değil, Orta Asya’daki diğer Türk halklarının da milli değerlerine sahip çıkmaları gerektiğini ifade etmekte, ve makalesinde verdiği önerilerle onları birlikte hareket etmeye davet etmektedir.





DİNARA TALDYBAYEVA

24 Aralık 2018 tarihinde Rusya'nın Savunma Bakanlığı heyeti, Ortak Askeri Komisyonu'nun 2. toplantısına katılma amacıyla İran'da bulundu. Ortak Askeri Komisyon, Rusya-İran askeri işbirliği konusunda imzalanan iki taraflı hükümetler arası bir anlaşma kapsamında çalışan bir komisyondur. İki devletin askeri yetkilileri 2019 yılına yönelik işbirliği programı üzerinde görüşmeler sürdürdü. Bunun dışında taraflar, bir önceki 2015 yılında imzalanan askeri işbirliği anlaşmasının sonuçlarını tartıştılar. Daha önce, Ocak 2015'te, Rusya Savunma Bakanı Sergey Şoygu ile İran Savunma Bakanı Hoseyin Dehgan Tahran'da iki ülke arası askeri işbirliği anlaşmasını imzalamışlardı. O zaman Rusya ve İran arasındaki askeri işbirliğinin teorik temeli olarak adlandırılan bu anlaşma, bölge dışı güçlerin bölge ile ilgili tek taraflı karar almalarına karşı Rusya ve İran'ın ortak işbirliğini geliştirme gerekçesini taşımaktaydı. Rusya-İran askeri ilişkilerinin arka planına bakınca ikili ilişkilerin askeri alanda gelişmesine ABD'nin doğrudan etkisi



RUSYA CUMHURBAŞKANI VLADİMİR PUTİN RUSYA SAVUNMA YETKİLİLERİNE İRAN İLE ASKERİ İLİŞKİLERİ VE ASKERİ MALZEMELERİN TEDARİKİNİ YENİLEMEK İÇİN TALİMATTA BULUNMUŞTUR



olduğunu ve bu durum Rusya-İran arasındaki sadece askeri değil, ticari-ekonomik ilişkilerin zayıflamasına da neden olduğunu söylemek mümkündür.

Aslında Rusya-İran arasında askeri işbirliğinin temelini 1989-1991 yılları arasında SSCB ile İran arasında imzalanan hükümetler arası anlaşmalar oluşturmaktadır. Anlaşmalar gereği Rusya İran'a belli bir ölçüde askeri araçların tedarikini sağlamıştır ama 1993'ten sonra, o zamanki Rusya Federasyonu Cumhurbaşkanı Boris Yeltsin'in Batı yanlısı politika izlemeye çalışması ile askeri-teknik ilişkiler zayıflamıştır. Daha sonra 2000'li yıllarda ABD tarafından yapılan baskılar sonucunda Rusya İran'la askeri ilişkilerini tekrar gözden geçirme kararı almıştır. Daha açık örneklerle iki ülke arasındaki askeri ilişkileri açıklamak gerekirse, örneğin, 5 Kasım 1989 tarihli anlaşmanın şartlarına göre, Rusya 1990-1994 yıllar arası İran'a uzun mesafeli C-200VE füze kompleksini, 20 adet Mig-29 savaşçı uçağı ve 4 adet Mig-29UB eğitim savaş uçağı gibi toplam maliyeti 1,3 milyar dolarlık askeri donanım sağlamıştır. Bunun dışında İran, Mig-29 için 350 R-27R füzesini ve

670 adet R-60MK füzesini almıştır. 17 Mayıs 1990 tarihli anlaşma çerçevesinde 1992-1996 yılları arası Rusya İran'a 877EKM projesinin 3 adet dizel-elektrikli denizaltı gemisini tedarik etmiştir ve 24 Nisan 1991 tarihinde bu denizaltılar için deniz kıyısı 6 tesisin inşası konusunda anlaşma yapılmıştır. Bu iki anlaşmanın tutarı 1,6 milyar dolar civarında olup gerekli altyapının inşası 2000 yılında ABD'nin baskısından dolayı sonlandırılmamıştır. Bunun dışında 1994 yılında İran'a 12 adet Mi-17 helikopteri, 1999-2000 yılları 5 adet Mi-171 sivil helikopterini sağlamıştır. 13 Kasım 1991 tarihli anlaşma gereği Rusya İran'da bin adet T-72S, 1500 adet BMP-2 tankların üretimi için lisans ve teknik yardım ve 2,2 milyar dolar maliyetinde tanklar için gerekli cephane sağlama konusu planlanmıştır. Ancak Rusya anlaşma kapsamında sadece 126 tank ve gerekli teknik ekipmanları sağlayabilmiştir. Bunun sebepleri arasında, o dönemdeki Rusya ile ABD arasındaki ılımlı politik ilişki süreci gösterilebilir. 1995 yılında ABD Başkanı Bill Clinton'un Moskova ziyareti sırasında Boris Yeltsin 1999 yılına kadar İran ile arada imzalanan anlaşma şartlarını zamanından önce tamamlama ve daha sonra askeri anlamda yeni bir anlaşma imzalamamayı üstlenmiştir. Bu görüşmeler 30 Haziran 1995 tarihinde Gore-Chernomydin Muhtırası ile resmileştirilmiştir. Fakat Rusya, İran ile daha önce yapılan askeri anlaşmaların gereğini tam olarak yerine getirememiş ve bu durumdan yaklaşık olarak 4 milyar dolar zarar görmüştür. Kasım 2000'de Rusya, ABD'ye, 1

Aralık 2000 tarihinden itibaren Gore-Chernomydin muhtırasından çıkacağını açıklamıştır. Rusya Cumhurbaşkanı Vladimir Putin, Rusya savunma yetkililerine İran ile askeri ilişkileri ve askeri malzemelerin tedarikini yenilemek için talimatta bulunmuştur. Nisan 2001 tarihinde Rusya ile İran arasında yeni bir askeri anlaşma imzalanarak Rusya İran'a askeri teknik malzemelerin tedarikini başlatmıştır.

Bu gösterilen örnekler bakınca Rusya'nın İran ile askeri ilişkilerinin temel iki sebebi olduğunu söylemek mümkündür. Birincisini, İran ile olan ilişkilerin Rus askeri sanayi ekonomisine katkıları olarak ifade edebiliriz. İkincisi olarak ise, Rusya'nın dış politika stratejisinin gerekçeleri İran ile askeri işbirliğinin önemini artırmaktadır. Rusya, ABD'nin baskılarına ve yaptırımlarına rağmen İran'a askeri donanım konusunda yardımcı olarak uzun vadeli stratejisini hazırlamaya 2000'li yıllarda başlamıştır. Rusya'nın 2000 yılında ilan edilen 2020 yılına doğru Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde de, Rusya, dünyada iki kutuplu sistemin bitmesi ile uluslararası sistemin değiştiğini ve çok kutuplu bir dünyaya doğru hareket edilmekte olduğunu açıklamıştır. Rusya bu bağlamda günümüzde bölgesel aktörlerle hem ekonomik hem askeri alanda işbirliği ve ittifak sağlayarak ABD başta olmak üzere Batı bloğuna kendi varlığını göstermeye çalışmaktadır. Bu durum ABD'nin tek taraflı üstünlüğünden memnun olmayan İran için de olumlu olmakta ve Rusya ile ilişkilerinin derinleşmesine neden olmaktadır.



southfront.org

RUSYA BU BAĞLAMDA GÜNÜMÜZDE BÖLGESEL AKTÖRLERLE HEM EKONOMİK HEM ASKERİ ALANDA İŞBİRLİĞİ VE İTTİFAK SAĞLAYARAK ABD BAŞTA OLMAK ÜZERE BATI BLOKUNA KENDİ VARLIĞINI GÖSTERMEYE ÇALIŞMAKTADIR



GULNAR NADIROVA

Critical thinking, which has been much talked about lately as a skill needed for a successful career, has several different definitions. However, they all coincide in one thing – this is the way to think clearly, logically, independently. Holders of critical thinking can establish logical connections between ideas, events, and facts, build strong arguments and identify weaknesses, solve problems, have their own convictions, and it is hoped that they can resist attempts to manipulate their minds.

To live a meaningful life and manage it appropriately, we must use our mind, reflect, analyze problems and processes, form beliefs, resist prejudices, be open to knowledge and opinions, and evaluate ourselves and other people as objectively as possible.

Thus, critical thinking skills are needed not only for finding a profitable and interesting job or engaging in the process of scientific research but also for impro-



CRITICAL THINKING SKILLS ARE NEEDED NOT ONLY FOR FINDING A PROFITABLE AND INTERESTING JOB OR ENGAGING IN THE PROCESS OF SCIENTIFIC RESEARCH BUT ALSO FOR IMPROVING SOCIAL INSTITUTIONS, THE DEVELOPMENT OF SOCIETY AND ITS DEMOCRATIZATION



ving social institutions, the development of society and its democratization. These skills should be developed not only at the level of higher education, which is not mandatory for all citizens of the country, although there too, but much earlier – at pre-school and school age, and not only in educational institutions, but also in families.

How to instill critical thinking skills in children? Strategies for training critical thinking skills include various actions: open discussions with schoolchildren, a review and assessment of current information, the creation of projects, among others. Some experts believe that great literary works are a good opportunity for developing critical thinking, as they immerse their readers in complex narratives and in-depth characteristics. Proper use of information is critical to student success in school and life. It is about learning how to “dig” knowledge in order to find the most useful and suitable facts and arguments in search of a solution to a problem. Thus, in the process of processing and evaluating in-

formation, critical thinking is extremely necessary.

One of the tools for inculcating the skills of critical thinking, in our opinion, could be the practice of writing an essay in secondary and high schools, quite common in foreign school systems, but not used very often in our schools. Writing an essay "switches on" the process of thinking about a particular subject. Regardless of a topic of an essay, there is a search for information, its analysis, argumentation, discussion, the establishment of cause-effect relationships, and the building of logical chains. Some teachers believe that writing an essay is also a process of self-knowledge, testing one's capabilities and shaping one's views on the world, finding ideas not on the Internet, but in one's own mind. It encourages reading for the sake of understanding. At the same time, students acquire skills of competent presentation of their thoughts and impressions.

Undoubtedly, a creative search and solution of a specific problem can be formed in other ways. Children of different ages, not even possessing the skills of formal logic, nevertheless can



**ENCOURAGING
THE FREE THOUGHT
PROCESS
WILL ALLOW OUR
COUNTRY NOT TO
BE STUCK IN THE
REAR OF SOCIAL
PROGRESS**



and should explain their actions and actions of other people, draw conclusions, propose, ask questions and get sound answers. Grown-up people often run away from the endless questions of children, but how else can we bring up confident, reasonable and flexible people? Is it possible to open another way for them to reason and understand life situations, express doubts and disagreements, search for truth in the form of one or several alternative answers, formulate their own opinions – all things that give rise to critical thinking?

It should be borne in mind that not all children go through experimental developmental programs of elite schools and lyceums with their diversity of pedagogical methods and skills training, but all of them will become citizens of the 21st century Kazakhstan society, and it will depend on them what this society will look like. This means that every little person should be able to reveal his/her abilities and acquire the powerful resource of personal and civic life necessary for them – the skills of critical thinking. Encouraging the free thought process will allow our country not to be stuck in the rear of social progress.





HOW ARE YOU, YOUNG PEOPLE?

GULNAR NADIROVA

Looking into the past – take off your hat, looking into the future – roll up your sleeves!

A student girl named Zhadyra, answering the question if she had any problems, quoted this aphorism. She admits that there were difficult moments, seemingly intractable situations and circumstances in her life, but stress and a corresponding state of mind only last from several minutes to several hours. Then comes inspiration, the desire to live, to rejoice, to defeat all the burdens. Life, argues the girl, is the invaluable gift of the Almighty, and every moment should be filled with happiness or at least peace of mind. This girl can be trusted. She differs from other students of her faculty only in that she does not see the world around her, although she feels it more acutely than many of them.

After graduating from a special scho-

“

LIFE, ARGUES THE GIRL, IS THE INVALUABLE GIFT OF THE ALMIGHTY, AND EVERY MOMENT SHOULD BE FILLED WITH HAPPINESS OR AT LEAST PEACE OF MIND.

”

ol for children with disabilities, she enrolled in the Arab Department of the Faculty of Oriental Studies, having scored good points at the Unified National Testing, which allowed her to receive a grant from the Almaty mayor. She studied the basics of Arabic writing using special textbooks sent for her from Egypt, but she receives most of the information by ear.

The computer helps her a lot, or rather the Jaws for Windows program, the world's most popular screen access program made for a personal computer. With great pleasure and enthusiasm, the student talks about this program, which gives her the opportunity to get access to the necessary content and the Internet. Thanks to the speech synthesizer, through the sound card of the computer, the information on the screen is read aloud, and in any language, providing the possibility of speech access to various information. The app also displays information on the updated braille display. Zhadyra considers this

program the most beautiful invention of recent times.

She has big plans for the future. First, she is going to complete her final paper. Then, after graduating from the Bachelor's program, she wants to enroll in a Master's program. The girl understands that after this, one way or another, the issue of employment will arise, but she believes that an intelligent, educated and capable person will definitely find her employer.

This amazing girl reflects a lot, and she believes that there are not so many real values in life, but they should remain unchanged for any person in any era. There is nothing more important and more valuable than health, honor, faithful friendship and, most importantly, a friendly family, she says. These values cannot be bought for money, but as soon as they are lost life will lose its meaning.

Nobody chooses the time of his or her birth, says Zhadyra, and if aggression, anger, and hostility often appear in society today, then in such a situa-



IF AGGRESSION, ANGER, AND HOSTILITY OFTEN APPEAR IN SOCIETY TODAY, THEN IN SUCH A SITUATION, FAMILY RELATIONSHIPS ARE THE SOURCE OF KINDNESS, MERCY, PEACE, AND SECURITY



tion, family relationships are the source of kindness, mercy, peace, and security. In a family, difficulties are experienced more easily, adversity disappears, and self-confidence and strength appear when you are surrounded by understanding, care, and love. It is here that a person gets the opportunity to mitigate consequences of any failures and troubles that may surround him or her elsewhere, thus receiving the necessary support, energy, and strength for continuing life.

A family is a place where you will always be understood, where you will always be helped. It is clear that this is the main goal of the family. Looking at such purposeful and optimistic young people like Zhadyra, we understand that in life there are different scales of success and failure. A person, especially a young and inexperienced, in some difficult situations, sees the world in darkness and perceives his or her pain and disappointment as a collapse of all hopes or even a life deadlock. However, the girl, who, unlike most people, sees the light only with her inner vision, tells us: "Do not be sad because life is super."





ORTA ASYA'LI İŞÇİ GÖÇMENLER TÜRKİYE'Yİ TERCİH EDİYOR

ZHANDOS RANOV

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Orta Asya ülkeleri ekonomilerinin geçirdiği zor dönemler pek çok kişiyi işçi göçmen olarak yurtdışında iş aramaya zorlamıştır. Bu konuda Orta Asya'lı işçi göçmenler için en iyi güzergâhlar arasında Rusya birinci gelmektedir. Vizesiz giriş imkânı, ortak dil Rusça ve kendi ülkeleri ile karşılaştırıldığında aynı iş gücü için ödenen yüksek miktarlar milyonlarca Orta Asya ülkeleri vatandaşlarını çoğunluğu ucuz işçi gücü olarak kendi emek piyasasına çekmektedir. Lakin son birkaç senedir karşılaştığı ekonomik sorunlar nedeniyle son üç yılda Rusya'ya çalışmaya giden göçmenlerin sayısında bir düşüş gözlemlenmektedir. Bu noktada Batı yaptırımlarına bağlı olarak rubledeki önemli değer kaybı



TÜRKİYE HÜKÜMETİ ORTA ASYA'DAN GELEN EMEK GÖÇMENLERİNE DESTEĞİNİ ARTIRMAKTADIR



nedeniyle, Rus işgücü piyasası göçmenler için daha az cazip hale geldiğini ifade edebiliriz.

Rusya işgücü piyasasının popülaritesi azaldıkça, Türkiye Orta Asya'dan gelen göçmenleri giderek daha fazla çekiyor. Türkiye, İçişleri Bakanlığı verilerine göre, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan vatandaşlarının Türkiye'de çalışma izni en çok olan ilk on ülke arasında yer alıyor. Ayrıca, 2017 yılında Özbekistan, Türkiye'de gözetilene alınan yasadışı göçmen sayısı bakımından da ilk beş ülke arasında yer almaktadır. Genel olarak, Türkiye yıllar içerisinde Orta Asya'dan gelen emek göçmenleri için giderek daha erişilebilir hale gelmiştir.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği dağılmasından sonra bu eski Sovyet cumhuriyetleri arasındaki ticareti genişletmek için Rusya vizesiz bir

rejim kurdu. Türk hükümeti ise Rusya makamlarıyla karşılaştırıldığında daha az katı kurallar ve düzenlemeler oluşturmuştur. Türk toplumu, komşu Arap ülkeleri ile kıyaslandığında Orta Asya'dan gelen göçmenlere daha açıktır. Türkler, Türk kültürel ve tarihi geçmişinin ata yurt olarak kabul edilen Orta Asya ülkelerinin nüfusu ile ortak olduklarını bilmektedirler.

Türkiye Hükümeti Orta Asya'dan gelen emek göçmenlerine desteğini artırmaktadır. Örneğin, 2017 yılının Kasım ayında, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Tacikistan, Kazakistan ve Özbekistan vatandaşları için vizesiz kalma süresini artırdı. Önceden, bu ülkelerin vatandaşları Türkiye'de vizesi olmadan en fazla 30 gün kalabiliyorlardı. Yeni kurallara



2017 YILININ KASIM AYINDA, TÜRKİYE CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN, TACİKİSTAN, KAZAKİSTAN VE ÖZBEKİSTAN VATANDAŞLARI İÇİN VİZESİZ KALMA SÜRESİNİ ARTIRDI



göre bu üç ülkenin vatandaşları vize olmadan her altı ayda bir Türkiye'ye gelip üç ay boyunca kalmalarına izin verilmektedir.

Yeni kararlar, Türkiye ile Orta Asya ülkeleri arasındaki ilişkileri geliştirmek için elverişli bir fırsat sunuyor. Özbekistan'ın eski Cumhurbaşkanı İslam Kerimov döneminde, Ankara ile Taşkent arasındaki ilişkiler ve durgun bir şekilde sürmüştür. Lakin Eski Cumhurbaşkanı Kerimov'un ölümünden sonra Özbekistan'daki liderliğin değişmesi ve halefi Şevket Mirziyev'in açık kapı politikası Ankara ile Taşkent'in ikili ilişkilerinin daha da gelişmesine olanak sağlamaktadır. Bu gelişen ilişkilerin işçi göçmenler konusuna da yakın gelecekte pozitif etkilerinin olması beklenmektedir.



theins.ru

RUSSIAN BUDGET IS PROJECTED TO HAVE THREE YEARS OF SURPLUS

KANAT MAKHANOV

The State Duma of the Russian Federation adopted in the third and final reading a bill on the budget of Russia for 2019-2021. According to the document, in 2019, total budget revenues and expenses will amount to 19.969 trillion rubles (\$1=65.36 rubles) and 18.037 trillion rubles, respectively, creating a 1.932 trillion rubles surplus. In 2020, revenues and expenses are projected to be at 20.218 trillion rubles and 18.994 trillion rubles, respectively, leaving a 1.224 trillion rubles of surplus. In 2021, it is also planned to have a 952 billion rubles of surplus with 20.978 trillion rubles of revenues and 20.026 trillion rubles of expenses. The GDP of Russia is projected to gradually increase in real terms from 110.732 trillion rubles in 2019 to 118.409 trillion rubles in 2021

“

YEAR 2018 WAS MARKED BY A CONSIDERABLE REDUCTION OF PRACTICALLY ALL KINDS OF BUDGET EXPENSES WITH ONLY FEW EXCEPTIONS, SUCH AS MILITARY SPENDING, PUBLIC SECURITY, ETC

”

with annual inflation not exceeding 4%.

Moreover, the government of Russia plans a record amount of both fiscal revenues and expenses. According to the budget rule of the Russian Federation, additional revenues earned as taxes from oil and gas exports are accumulated in the National Welfare Fund (NWF). Additional revenues for 2019 are expected to reach 3.369 trillion rubles. For 2020 and 2021, this amount is expected to reach 2.777 trillion rubles and 2.632 trillion rubles, respectively. Thus, the NWF is expected to grow from 3.8 to 11.4 trillion rubles over the three-year period.

At the same time, 2018 was marked by a considerable reduction of practically all kinds of budget expenses with only few exceptions, such as military spending, public security,

etc. Moreover, the government of Russia recently implemented a new pension reform, which was accepted in an extremely negative way by the population. Moreover, there are other unpopular measures aimed at increasing budget revenues that will come in force starting in 2019, such as increasing the VAT from 18% to 20%, taxes on self-employed people and some other taxes.

The most important point that the decision makers seem not to understand is that the fiscal policy that is currently being implemented is actually reducing the tax base of households. Thus, many studies reveal that this process began in 2015 and



**THE MOST EVIDENT
ADVERSE EFFECT
OF INCREASED
TAXES CAN BE
AN INCAPABILITY
OF THE RUSSIAN
ECONOMY TO
PROVIDE EVEN A
MINIMAL GROWTH
SINCE HOUSEHOLD
CONSUMPTION
SUFFERS MOST
FROM A HEAVY
FISCAL BURDEN**



significantly accelerated in 2018. In total, during 2015-2018, the amount of taxes collected in Russia increased by almost a third. At the same time, the average income of households has grown only about half as fast. The new fiscal measures of the Russian government causes fear among many experts since the rising tax burden on households is very likely to cause serious social problems. Most importantly, however, this fiscal approach can further reduce the capability of the Russian economy to grow on its own because new taxes would reduce the households' income spent on consumption. Therefore, the logic of the actions of the Russian government in this regard remain unclear.





KANAT MAKHANOV

The last week of 2018 was the worst trading week for the U.S. stock market. Similarly, Monday, December 24, became the worst Christmas Eve for the stock market when the Dow Jones Industrial Average dropped by 653 points losing more than 2% during a severely volatile trading session, whereas the S&P 500 fell by 2.7%. Practically all the U.S. indices lost over 20% from recent highs in the fourth quarter of 2018 marking the so called bear trade. All 11 sectors of the S&P 500 turned highly negative not only for December, but also for the fourth quarter and the entire 2018. Moreover, 2018 was the worst year of the past decade for the U.S. stock market, despite 2.2%, 4.2% and 3.4% of the GDP growth in the United States during the first three qu-



2018 WAS THE WORST YEAR OF THE PAST DECADE FOR THE U.S. STOCK MARKET, DESPITE 2.2%, 4.2% AND 3.4% OF THE GDP GROWTH IN THE UNITED STATES DURING THE FIRST THREE QUARTERS OF 2018



arters of 2018.

In technical terms, the sharp drop of the stock market during the last trading week of 2018 was a market response to the turmoil in Washington. On December 23, U.S. President Donald Trump said he would replace Defense Secretary Jim Mattis two months earlier than expected. Moreover, there were many reports indicating that President Trump was considering a removal of Jerome Powell, the current chairman of the Federal Reserve. Soon thereafter, U.S. Secretary of the Treasury Steven Mnuchin declared that Trump had not meant firing Powell and did not believe he had the right to do so. During his meeting with the heads of the six largest U.S. banks, Mnuchin reassured them that the financial markets and the U.S. economy

were functioning properly.

The statements of the U.S. high-ranking officials, nevertheless, did not lead to a complete serenity among investors and traders as the unpredictable decisions by President Trump contributed to the stock market turmoil during the last week of 2018. However, many experts tend to believe that the bearish trend that was present in the fourth quarter was rather a sign of an upcoming economic deceleration. Not only the stocks were in the descending trend in the last quarter of 2018 but also many commodity prices were falling. In this light,



MORE FUNDAMENTAL REASONS SUCH AS THE RAPID RISE OF THE FED RATES FROM 0.75 TO 2.5 IN A YEAR AND THE TRADE WAR WITH CHINA ARE SEEN AS THE FACTORS THAT CAN LIMIT THE U.S. ECONOMIC GROWTH AND EVEN CAUSE A RECESSION



more fundamental reasons such as the rapid rise of the Fed rates from 0.75 to 2.5 in a year and the trade war with China are seen as the factors that can limit the U.S. economic growth and even cause a recession. Negative expectations among many investors were already visible after the market fall in September 2018. If the negative scenarios come true and the stock market downturn continues throughout the first half of 2019, this will mark the beginning of a longer term business cycle with a sluggish growth of the U.S. economy or, in a worst-case scenario, a recession.



informburo.kz



KIRGIZISTAN'DA ÇİN'İN SUÖB POLİTİKASI PROTESTO EDİLDİ

OMİRBЕК HANAYI

5 Aralık 2018 tarihinde Bişkek'teki Birleşmiş Milletler (BM) Kırgızistan Ofisi'nin önünde toplanan göstericiler Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ne (SUÖB) yönelik politikasını protesto ettiler. SUÖB'de yaşayan etnik Kırgız, Kazak, Uygur ve diğer azınlık milletlerin büyük baskı gördüklerini ve onların birçoğunun da oradaki "siyasi eğitim kamplarında" tutuklu bulunduğunu savunan göstericiler, Birleşmiş Milletler (BM) ile uluslararası toplumun bu konuya dikkat çekmesini istediler. Çin'in SUÖB'deki etnik azınlıklara yönelik baskısının BM Güvenlik Konseyi toplantısında incelenmesini isteyen göstericiler, BM Genel Sekreteri Antonio Guterres'e çağrıda bulundular. Ayrıca, göstericiler Pekin yönetimini SUÖB'deki etnik Kırgızlar başta olmak üzere tüm etnik azınlıklara yönelik baskı politikasını durdurmaya çağırdılar.

Çin'in SUÖB'deki etnik azınlıklara

“

**5 ARALIK 2018
TARİHİNDE
BİŞKEK'TEKİ
BİRLEŞMİŞ
MİLLETLER (BM)
KIRGIZISTAN
OFİSİ'NİN ÖNÜNDE
TOPLANAN
GÖSTERİCİLER ÇİN'İN
SİNCAN UYGUR
ÖZERK BÖLGESİ'NE
(SUÖB) YÖNELİK
POLİTİKASINI
PROTESTO ETTİLER**

”

yönelik baskısı ve oradaki söz konusu "siyasi eğitim kampları" özellikle 2017'den itibaren uluslararası insan hakları örgütleri ve çeşitli medya kuruluşları tarafından yayınlanmaktadır. Bazı basın kaynaklarına göre, söz konusu "siyasi eğitim kamplarında" tutuklu bulunanların sayısı yaklaşık bir milyondur. Fakat SUÖB'deki baskı politikasını reddeden Pekin yönetimi ise, söz konusu kampları "özgür eğitim merkezleri" olarak nitelendirerek, orada "mesleki eğitim ve Çin yasalarının" öğretilmekte olduğunu öne sürmektedir.

SUÖB'deki etnik Kırgızlar'ın baskı görmesi konusu ise Kırgızistan basınında 2017'nin ortalarından itibaren gündeme gelmiştir. Kırgızistan basınına göre, SUÖB'den Kırgızistan'a göç eden bazı Kırgızlar, aile üyelerinin veya akrabalarının SUÖB'deki "siyasi eğitim kamplarında" tutuklu bulunduğunu ve onlarla haberleşmenin mümkün olmadığını açıklayarak, Kırgızistan hükümetinin bu konuda yardım etmesini istemiştir. Aslında, Çin'deki etnik Kırgızlar çoğun-

lukla SUÖB'nin Kızılsu Kırgız Özerk İli'nde yaşamaktadır. SUÖB'nin 2015 nüfus sayımına göre, SUÖB'deki Kırgızların sayısı 202.000 civarındadır. Bu, Kırgızistan'da Çin'in SUÖB politikasına karşı yapılan ilk gösteri değildir. Daha önce de, Kırgızistan'a yerleşmiş olan SUÖB'li Kırgızlar Çin'e karşı çeşitli düzeyde birkaç gösteriler yapmıştır. SUÖB'deki "siyasi eğitim kamplarında" akrabaları tutuklu bulunan Kırgızlar, 26 Kasım 2018 tarihinde Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sayın Sooronbay Ceenbekov'un bu konuda yardımcı olmasını istemiştir. 27 Kasım 2018 tarihinde Kırgızistan Dışişleri Bakanlığı ise, Çin'deki etnik Kırgızlar'ın baskı görmesi konusunu incelemekte olduklarını belirtmiştir. 29 Kasım 2018 tarihinde ise Bişkek'te "Çin'deki Kırgızları Koruma Komitesi" kurulmuştur.

Bu konu, Kırgızistan toplumunun dikkatini çeken önemli konulardan biri



ÜSTELİK BU KONU, KIRGIZİSTAN TOPLUMUNUN DİKKATİNİ ÇEKEN ÖNEMLİ KONULARDAN BİRİ HALİNE GELMİŞKEN, BİŞKEK YÖNETİMİNİN KONUYA YÖNELİK TUTUMU HENÜZ BELLİ DEĞİLDİR



haline gelmiş olmakla beraber, Bişkek yönetiminin konuya yönelik tutumu henüz belli değildir. Kırgızistan'ın büyük komşusu ve en büyük ticaret ortağı olan Çin ile herhangi bir olası anlaşmazlık yaşaması, Kırgızistan-Çin ilişkilerinin zararına. Verilere göre, 2017'de Kırgızistan-Çin ikili ticaret hacmi 5.448 milyar dolar olmuşken, onun içinde Kırgızistan'ın Çin' ihracatı ise 87 milyon dolar ve Çin'den ithalatı ise 5.361 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2017'nin sonu itibarıyla Çin'in Kırgızistan'daki toplam yatırımı 3.86 milyar dolarken, Kırgızistan'da çalışan Çin şirketlerinin sayısı yaklaşık 260 olmuştur. 31 Temmuz 2018 tarihine kadar Çin'in Kırgızistan'a sağladığı kredi 1.7 milyar dolar olarak, Kırgızistan'ın toplam dış borcunun %37.7'sini oluşturmuştur. Bu açıdan bakıldığında, Bişkek yönetiminin Çin'deki etnik Kırgızlar'ın baskı görmesi konusunda çok dikkatli davranacağı söylenebilir.





GEORGIA'S FIRST WOMEN PRESIDENT INAUGURATED

ALBINA MURATBEKOVA

December 16, 2018, was marked with the inauguration ceremony of president-elect Salome Zurbishvili, the fifth president of Georgia and the first woman to be elected to the presidential post by a popular vote in a post-Soviet country, excluding the Baltic states. The ceremony took place at the XVIII century palace in the town of Telavi, 100 kilometers away from Tbilisi, and was attended by 1,800 Georgian and foreign guests, including Armenian President Armen Sarkisian and former French President Nicolas Sarkozy.

French-born former foreign minister Zurbishvili, who was supported by the ruling Georgian Dream party, won the November 28, 2018 run-off vote with 59.6% of the ballot, while opposition candidate Grigol Vashadze from the United National Movement received 40.5%. According to the Central Election Commission, the turnout reached 56.23%. However, the opposition parties refused to accept the results alleg-



ZURABISHVILI STRESSED THAT THE GOALS OF HER PRESIDENCY IS TO MAKE GEORGIA'S PATH TOWARDS EUROPE IRREVERSIBLE, PROTECT THE RIGHTS AND FREEDOMS OF CITIZENS, GUARANTEE THE RULE OF LAW, AND UNIFY THE COUNTRY



ing that the election was rigged and its outcome was therefore illegitimate. Opposition figures pointed to the instances of possible fraud in the runoff vote, which led to a series of protests that continued even during the inauguration ceremony. On that day, opposition activists clashed with police as they tried to hold a demonstration in Telavi but were blocked by convoys of cars and buses on the way to the town. It is noteworthy that observers of the Organization for Security and Cooperation in Europe stated that the government was overly involved in the election campaign and "one side enjoyed an undue advantage".

Meanwhile, the eastern town of Telavi was chosen for the inauguration ceremony due to Zurbishvili's promise during her election campaign to popularize Georgia's regions, and Telavi was among those places that did not vote for her. During her inauguration speech, the new president vowed to reconcile political differences and promote Georgian aspirations to join the

European Union and NATO. Zurabishvili who will serve as president for the next six years stressed that the goals of her presidency is to make Georgia's path towards Europe irreversible, protect the rights and freedoms of citizens, guarantee the rule of law, and unify the country. She assured that her experience as Georgia's foreign minister and diplomatic service in France would help her achieve these goals, simultaneously underlining the role of the country's former presidents in building independent and democratic Georgia. She also called on Russia to respect the international law in order to restore its status as a full-fledged member of the international community and normalize relations in the region. The new president emphasized that the Russian occupation of the two Georgian territories, South Ossetia and Abkhazia, is unacceptable. Moreover, in order to achieve a high level of security in the Black Sea region, Zurabishvili pledged to be ac-



WITH THE ELECTION OF THE NEW PRESIDENT, GEORGIA ENACTED THE CONSTITUTIONAL AMENDMENTS, WHICH WILL MOVE GEORGIA TO A CLASSICAL PARLIAMENTARY MODEL



tively involved in negotiations with U.S. and European partners and gain their support, including through co-operation with NATO.

With the election of the new president, Georgia enacted the constitutional amendments, according to which the country is moving towards a classical parliamentary model, where a president is not elected directly by people. The next 2020 parliamentary elections will be held under the existing mixed electoral system, while a fully proportional electoral system will be introduced in 2024. Afterwards, a special electoral board consisting of 150 parliament members, members of the supreme councils of the autonomous republics, and voters named by the parties according to results of local self-government elections will elect Georgia's next president. Thus, President Zurabishvili is expected to be the last Georgian president elected by a popular vote.





ALMANYA'DAKİ SON TAŞKÖMÜRÜ MADENİ KAPANDI

newindianexpress.com

OMIRBEK HANAYI

21 Aralık 2018 tarihlerinde Almanya'nın Kuzey Ren-Vestfalya eyaleti Bottrop kentinde bulunan Prosper-Haniel taşkömürü madeni, resmi törenle kapatıldı. Ülkedeki çalışan son taşkömürü maden sahasının kapatılma törenine Almanya Cumhurbaşkanı Frank-Walter Steinmeier, Avrupa Birliği Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, Kuzey Ren-Vestfalya Eyalet başbakanı Armin Laschett ve madenciler katıldı. Törende konuşan Juncker, 1951 yılında Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg arasında kurulan Avrupa Kömür-Çelik Birliği çerçevesinde Avrupa Birliği'nin (AB) temelini atılmış olduğuna değinerek, kömür madenciliğinin AB'nin birleşme sürecinde önemli rol oynadığını belirtti. Törende Steinmeier'e söz konusu maden sahasından son çıkarılan taşkömürü parçası hediye edildi.

Prosper-Haniel taşkömürü madeni, 1863 yılında kurulmuş ve 1890'lardan itibaren yılda 1 milyon tondan

“

**21 ARALIK 2018
TARİHLERİNDE
ALMANYA'NIN
KUZEY REN-
VESTFALYA EYÂLETİ
BOTTROP KENTİNDE
BULUNAN PROSPER
HANIEL TAŞKÖMÜRÜ
MADENİ RESMİ
TÖRENLE KAPATILDI**

”

fazla taşkömürü çıkarmaya başlamıştır. 1910'lardan itibaren yıllık 2.5 milyon tondan fazla taşkömürü üreten Prosper-Haniel madeni, Almanya'daki taşkömürü madenciliğinin başarılı örneklerinden biri olarak ülkenin endüstriyel kalkınmasına uzun yıllardır önemli katkı sağlamıştır. Almanya'nın çalışan en son taşkömürü madeni olan Prosper-Haniel'in kapatılmasıyla ülkede taşkömürü madenciliği sona ermiş oldu. Ancak söz konusu madendeki söküm ve toparlama işlerinin 2019'un sonuna kadar süreceği bilinmektedir.

Aslında Almanya, büyük kömür rezervleri bulunan ülkelerden biridir. İstatistik verilere göre, Almanya'daki kanıtlanmış rezerv yaklaşık 230 milyar tonken, günümüz teknolojisiyle çıkarılabilecek kömür rezervleri ise 24 milyar tondur. Özellikle 19. yüzyıldaki Almanya'nın hızlı sanayileşmesiyle beraber hızla gelişen madencilik, 20. yüzyılın ortalarına kadar ülkenin enerji talebinin büyük bir kısmını karşılamıştır. Ama taşkömürü sektörü Almanya'da 1960'lı yıllardan itibaren enerji alanındaki üstünlüğünü kaybetmeye başlamıştır. 1960'larda

ülkede 146 taşkömürü madeni varken, bu sayı 2000 yılında ise 12'ye inmiştir. Bunun sebepleri arasında dünya genelinde petrol ve doğalgaz hatta güneş, rüzgar, hidroelektrik ve nükleer gibi enerji kaynaklarından enerji üretiminin ön plana çıkması gösterilebilir. Söz konusu enerji kaynaklarının üretimine ek olarak, ithal kömüre göre Almanya'daki kömür işletmelerinin üretim maliyetlerinin yüksek olması da bu sektörün gerilemesine neden olmuştur. Son yıllarda Almanya'nın taşkömürü sektörü sadece devlet tarafından sağlanan yıllık 2.5 milyar Euro'luk özel sübvansiyonlarla devam etmekteydi. Bu da ülkede eleştirilen bir durumdu. Ayrıca, Almanya'daki Yeşiller Partisi (Die Grünen) ve çeşitli çevreci gruplar, kömürün hava kirliliğine ve hatta iklim değişikliğine sebep olduğunu öne sürerek ülkede kömür üretimine son verilmesini sık sık talep etmekteydi. Bu da Almanya'da kömür üretiminin sonlandırılmasını hızlandıran bir diğer sebeptir.

Almanya'da taşkömürü madencilğine son verme kararı, resmi olarak 2007 yılında alınmıştır. Fakat Almanya, AB'de kömür üretimine son veren ilk ülke değildir. Belçika 1992 yılında taşkömürü madencilğine son vermişken, Fransa

2005 yılında, ve İngiltere ise 2015 yılında bu sektörü tamamen kapatmıştır. 2007 yılındaki karara göre, Almanya'da 2018'e kadar taşkömürü madencilğine yönelik devlet sübvansiyonlarının kaldırılması ve maden ocaklarının da tamamen kapatılması kararlaştırılmıştır. Dolayısıyla 2007 yılından itibaren Almanya'da kömür üretimi sürekli azalmıştır. Örneğin, 2007 yılında Almanya'da kömür üretimi 21.3 milyon ton olmuşken, bu miktar 2012 yılında 10.8 milyon ton ve 2017 yılında ise 3.7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Almanya'da taşkömürü madencilğinin sona ermiş olmasıyla, bundan sonra ülkenin bu alandaki ihtiyacı sadece kömür ithalatıyla karşılanacaktır. Çünkü ülkedeki elektrik üretiminin önemli bir kısmı hala taşkömürü kullanımıyla karşılanmaktadır. Almanya'da kömürün elektrik üretimindeki payı 2017 yılında %14 iken, 2018 yılında da %13 olmuştur. Bu açıdan bakıldığında, önümüzdeki dönemde Almanya'nın taşkömürü ithalatı önemli bir miktarda devam edecektir. Almanya Federal İstatistik Dairesi'nin açıklamasına göre, 2018 yılı Ocak-Temmuz döneminde Almanya, 20.888 milyon ton kömür ithal etmiştir.



ALMANYA'DA TAŞKÖMÜRÜ MADENCİLİĞİNİN SONA ERMİŞ OLMASIYLA, BUNDAN SONRA ÜLKENİN BU ALANDAKİ İHTİYACI SADECE KÖMÜR İTHALATIYLA KARŞILANACAKTIR





ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНАЯ ДИПЛОМАТИЯ НА КОРЕЙСКОМ ПОЛУОСТРОВЕ

ASSET ORDABAYEV

26 декабря 2018 года на станции Пханмун в районе северокорейского города Кэсон была проведена церемония в честь планирующегося начала модернизации и соединения железных и автомобильных дорог КНДР и Республики Корея. Делегацию Южной Кореи возглавляли министр сухопутных территорий и транспорта Ким Хён Ми и министр объединения Чо Мён Гён, а северокорейскую сторону представлял председатель Комитета по мирному объединению Родины Ли Сон Гвон. В мероприятии также приняли участие представители России, ООН, Китая и Монголии, а в общей сложности присутствовало более 200 человек, в том числе и представители разъединенных корейских семей. По сообщениям ряда СМИ, церемония обошлась Сеулу примерно в 600 тыс. долларов.

Несмотря на оптимистичный настрой участников мероприятия, обе стороны постоянно подчеркивали, что церемония является символической акцией, а не запуском прямого железнодорожного сооб-

щения между двумя странами. Поэтому мероприятие и получило такое интересное название.

Следует отметить, что до разделения Кореи на два государства северную и южную часть страны соединяли две железнодорожные ветки. В 2007 году администрация президента Но Му Хена на фоне потепления отношений с Пхеньяном восстановила западную ветку. Однако этот проект свернул пришедший на смену Хену Ли Мен Бак, который считал, что способствовать мирному объединению можно только после полного отказа Северной Кореи от ядерной программы.

После выборов в мае 2017 года к власти в Южной Корее пришли левые националисты, чей подход в отношении северного соседа традиционно более мягкий, подкрепляемый желанием вести постоянный диалог. В дополнение к этому сам Пхеньян проявлял активный интерес к улучшению взаимоотношений. В итоге обоюдная заинтересованность привела к определенным символическим прорывам в отношениях двух стран: в апреле 2018 года лидер КНДР Ким Чен Ын и президент Ре-



**ДО РАЗДЕЛЕНИЯ
КОРЕИ НА ДВА
ГОСУДАРСТВА
СЕВЕРНУЮ
И ЮЖНУЮ
ЧАСТЬ СТРАНЫ
СОЕДИНЯЛИ ДВЕ
ЖЕЛЕЗНО-
ДОРОЖНЫЕ
ВЕТКИ**



спублики Корея Мун Чжэ Ин встретились на демаркационной линии, и г-н Ким стал первым в истории лидером Северной Кореи, который пересек границу с Южной Кореей. В сентябре 2018 впервые за 10 лет президент Южной Кореи посетил Пхеньян.

Скорее всего, мотивация северокарейского руководства была продиктована опасениями, что США могут нанести ракетный удар по КНДР. Угроза удара со стороны США беспокоила и Сеул, подтолкнув его к более активным действиям в отношении с Пхеньяном. Одновременно с этим руководство Южной Кореи надеется продолжать выступать в качестве посредника в переговорах между Пхеньяном и Вашингтоном.

Одним из пунктов переговоров между лидерами двух государств было начало железнодорожного сообщения на Корейском полуострове. Возможно, в Сеуле решили разморозить план по соединению железных дорог, который был выработан еще в 2007 году. В качестве первого шага 1 декабря 2018 года был запущен поезд, на котором эксперты с обеих сторон совершили восемнадцатидневное путешествие. Проехав почти по всей протяженности ветки в Северной Корее, они попытались оценить состояние железнодорожного полотна и стоимость

модернизационных работ. Итогом данной поездки и стала церемония в честь планирующегося начала модернизации.

Собственно, такое название отражает реальность перспектив по открытию прямого железнодорожного сообщения, и, видимо, они весьма низкие. Во-первых, необходимо решить, кто будет инвестировать в модернизацию, а она, скорее всего, потребует огромных затрат. Во-вторых, в отношении КНДР действуют жесткие санкции ООН и еще более суровые ограничительные меры со стороны самой Южной Кореи, США и ряда других стран. Даже для проведения символической церемонии понадобилось отдельное разрешение от США и ООН на завоз необходимых материалов, оборудования и топлива, а иначе это могло расцениваться как нарушение санкционного режима.

В заключение стоит отметить, что желание двух стран продемонстрировать прогресс во взаимном сближении понятен, поскольку это необходима как для внешней, так и для внутренней аудитории. Однако политическая реальность такова, что дальше символических действий продвинуться не удастся. По-видимому, чтобы начать реальную совместную работу, требуется прорыв в вопросе ядерного разоружения.





ALBINA MURATBEK

The 13th summit of the G20, held on November 30-December 1, 2018, in Buenos Aires, marked the 10th anniversary of the group that had been set up to coordinate economic and financial policies in response to the 2007-2008 global financial crisis. Along with G20 heads of state, the leaders of Chile, Jamaica, the Netherlands, Rwanda, Senegal, Singapore and Spain, as well as representatives of such international organizations as the United Nations, International Monetary Fund, World Bank, Financial Stability Board, Organization for Economic Cooperation and Development, International Labor Organization, and World Trade Organization (WTO) attended the summit as guests. During the two days, the world leaders discussed a wide range of global issues and adopted a 31-point declaration that focuses on the future of work, infrastructure for



THE WORLD LEADERS DISCUSSED A WIDE RANGE OF GLOBAL ISSUES AND ADOPTED A 31-POINT DECLARATION THAT FOCUSES ON THE FUTURE OF WORK, INFRASTRUCTURE FOR DEVELOPMENT, SUSTAINABLE FOOD FUTURE, AND GENDER EQUALITY



development, sustainable food future, and gender equality.

During the summit, representatives of the countries that account for the four-fifths of the global economy reaffirmed their commitment to work together to improve a rules-based international order. The G20 heads of state acknowledged flaws in global commerce and therefore called for reforming the WTO, the issue to be discussed further during the next summit in Osaka, Japan, in June 2019. On the Paris climate accord, 19 out of 20 member states renewed their commitment, while the United States reiterated its decision to withdraw from the agreement. On migration, the leaders acknowledged the growing migrant flows and the importance of joint efforts to support refugees.

The summit-ending declaration was agreed with some resistance regarding the language of the document.

Particularly, French President Emmanuel Macron stated that the agreed text was a victory, given previous clashes with U.S. President Trump over global cooperation issues. Other countries like South Africa did not agree with the language on trade, while Australia considered the statement on migration as too soft. Turkey had its worries concerning the statement on climate change, albeit it was the United States that was the main holdout on nearly every issue. Nonetheless, the G20 leaders came to a common decision, even though the declaration dropped a statement on the need to fight protectionism, which had been included in every G-20 communique since its launch, again due to the U.S. objection.

Apart from the issue with the language of the declaration, which diplomats managed to solve after intense round-the-clock talks, the Western leaders put pressure on their peers – Saudi Crown Prince Mohammed bin Salman regarding the killing of Saudi Arabian dissident Jamal Khashoggi and Russian President Vladimir Putin over the Ukrainian issue.



THE SUMMIT IN BUENOS AIRES CONFIRMED THAT G20 REMAINS THE MAIN PLATFORM, WHERE MAJOR AND EMERGING POWERS GET TOGETHER TO DISCUSS GLOBAL CONCERNS AND TRY TO JOINTLY ADDRESS GLOBAL CHALLENGES



Moreover, Trump canceled his scheduled meeting with Putin due to Russia's position, which is still to return the Ukrainian ships and sailors captured during a recent naval clash in the Sea of Azov.

Among the central events on the sidelines of the summit, most attention was given to the negotiations between Chinese President Xi and U.S. President Trump on the U.S.-Chinese trade war that resulted in the temporary suspension of the new tariffs until further negotiations. In addition, the G20 summit provided a platform for a number of multilateral meetings, such as the second Russia-India-China (RIC) trilateral summit, which took place after the 12-year gap, the first-ever trilateral meeting between the United States, Japan and India, as well as the informal BRICS Leaders' meeting. Overall, the summit in Buenos Aires confirmed that G20 remains the main platform, where major and emerging powers get together to discuss global concerns and try to jointly address global challenges.





KAZAKISTAN, ÇİN'E ET ÜRÜNLERİNİ İHRAÇ ETMEYE BAŞLADI

OMIRBEK HANAYI

Kazinform haberine göre, 12 Aralık 2018 tarihinde Kazakistan'ın Çin'e ihraç ettiği ilk et ürünleri Urumçi'ye ulaştı. İlgili laborant ve veteriner sağlık kontrolünden sonra bu et ürünleri Gansu eyaletine gönderilecektir. Söz konusu 16.3 ton koyun etinin yüklendiği konteynerin 29 Kasım 2018 tarihinde Kazakistan'ın Karagandı şehrinde yola çıkarak Horgos sınır geçidi üzerinden Urumçi'ye ulaştığı bilinmektedir. Kazakistan Tarım Ürünleri İhracatçıları Birliği (KTÜİB) tarafından yapılan söz konusu koyun eti ihracatını Kazakistan Demir Yolu'na (KTZ) bağlı Xinjiang KTZ International Logistics Co. gerçekleştirmiştir. KTÜİB'nin önümüzdeki dönemde Çin'e 300 ton koyun eti ih-



**KAZAKISTAN,
ÖZELLİKLE SON
BİRKAÇ YILDIR
EKONOMİK
ÇEŞİTLENDİRMEYE
VE İHRAÇATI
ARTIRMAYA BÜYÜK
ÖNEM
VERMEKTEDİR**



racat etmesi beklenmektedir.

Bu, Kazakistan'ın Çin'e, et ürünleri alanında ilk ihracatı olacaktır. Kazakistan ile Çin arasındaki söz konusu et ihracatı üzerindeki anlaşma, 31 Mart 2018 tarihinde Kazakistan'ın eski Tarım Bakanı Askar Mirzahmetov'un Pekin'e yaptığı ziyaret sırasında imzalanmıştır. 19-27 Nisan 2018 tarihinde Çin Kalite Kontrolü, Denetim ve Karantina Genel İdaresi (AQ-SIQ) heyeti, Kazakistan'a ziyarette bulunarak, ülkenin önemli et ihracatı şirketlerinde ilgili veterinerlik ve sağlık incelemelerinde bulunmuştur.

Kazakistan, özellikle son birkaç yıldır, ekonomik çeşitlendirmeye ve ihracatı artırmaya büyük önem vermektedir. Örneğin, Kazakistan İstatistik Komitesi'nin verilerine göre, 2017 yılında Kazakistan'ın ihracatı 48.342 milyar

dolara ulaşarak, 2016 yılına göre %31 artış sağlamıştır. Bu miktarın önemli bir kısmını da tarım ürünleri ihracatı oluşturmuştur. Örneğin, 2017 yılında Kazakistan'ın tarım ürünleri ihracatının toplam ihracatındaki payı %4.9 olarak gerçekleşmiştir. Kazakistan'ın tarım ürünleri ihracatında buğday, un, soya fasulyesi, keten, arpa, mısır, sebze, bal ve bitkisel yağ, et ürünleri, küçükbaş ve büyükbash canlı hayvan ve balık, vb. ürünler önemli yer tutmaktadır. Bunların içinde son yıllarda Kazakistan'ın et ürünleri ihracatı hızlı bir artış göstermektedir. Örneğin, 2016 yılında Kazakistan'ın koyun eti ihracatı 190 ton iken, 2017 yılında bu miktar 895.4 tona çıkarak 4.2 kat artmıştır.

Kazakistan'ın tarım ürünlerinin ihraç edildiği ülkelerin arasında Çin'in ayrı bir önemi bulunmaktadır. Verilere göre, 2005-2016 yılları arasında Çin'in Kazakistan'dan tarım ürünleri ithalatı 42.66 milyon dolardan 150



**BÜYÜK BİR GIDA VE
TARIM ÜRÜNLERİ
İTHALATÇISI OLAN
ÇİN İLE SINIR KOM-
ŞUSU DURUMUN-
DA BULUNMASI,
KAZAKİSTAN İÇİN
BU AÇIDAN BÜYÜK
BİR AVANTAJDIR**



milyon dolara ulaşarak, yıllık ortalama %12.2'lik bir artış kaydetmiştir. 2017 yılında Kazakistan'ın Çin'e olan tarım ürünleri ihracatı 2016 yılına göre %34.4 artmıştır. Ocak-Eylül 2018'de ise Kazakistan'ın Çin'e olan tarım ürünleri ihracatı geçen yılın aynı dönemine göre %42 yükselmiştir. Günümüzde Kazakistan'da tarım ürünleri ihraç eden 171 şirket bulunmaktadır, ve bunların 153'ü Çin'e tarım ürünlerini ihraç etme izini almıştır. 2017 yılında Çin'e 31 milyon dolar değerinde 7.7 bin ton soya fasulyesi ihraç edilirken, Kazakistan'ın 2018 yılında Çin'e et ürünlerini ihraç etmeye başlaması, önümüzdeki dönemde Kazakistan'ın Çin'e ihracatının giderek artacağını göstermektedir. Büyük bir gıda ve tarım ürünleri ithalatçısı olan Çin ile sınır komşusu durumunda bulunması Kazakistan için bu açıdan büyük bir avantajdır. Kazakistan'ın bu avantajı iyi değerlendirerek Çin'e olan tarım ürünleri ihracatını daha da artırması beklenmektedir.



6 ARALIK 2018 TARİHİNDE AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ'NDE AL-FARABİ ÜNİVERSİTESİ ŞARKİYAT FAKÜLTESİ TÜRKSOY BÖLÜMÜ DOKTORA ÖĞRENCİSİ TADZHİYEV KHAMİDULLA “ŞADİ CAHANGİ-ROĞLU ESERLERİNDE DİNÎ VE MÂRİFÎ GAYELER” KONULU SEMİNER VERDİ.

2018 ЖЫЛЫ 6 ЖЕЛТОҚСАНДА ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНДА ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ ШЫҒЫСТАНУ ФАКУЛЬТЕТІ ТҮРКСОЙ КАФЕДРАСЫНЫҢ ДОКТОРАНТЫ ТАДЖИЕВ ХАМИДУЛЛА «ШӘДІ ЖӘҢГІРҰЛЫ ШЫҒАРМАЛАРЫНДАҒЫ ДІНИ-АҒАРТУШЫЛЫҚ ИДЕЯЛАР» АТТЫ СЕМИНАР ӨТКІЗДІ.

Семинарында Таджиев Хамидулла ақын Шәді Жәгірұлының қысқаша өмірбаянына тоқталып өтіп, бұл тақырыпта ғылыми зерттеу жүргізуінің басты мақсаты мен қандай нәтижеге қол жеткізгісі келетіні туралы баяндады. Шәді Жәгірұлының шығыс классикалық әдебиетінің назиралық үлгісін жете меңгергенін, дәстүрлі тақырыптарды дін және білім тұрғысынан зерттеп, оны өлең жолдарына түсіргенін айтты. Ол бүгінгі ұрпақтар үшін Шәдінің өлеңдері аса маңызға ие екенін атап өтті.

Шәді Жәгірұлы 40-тан астам хикаялы дастан, жырлар жазған. Хамидулла ақынның діндар қаламгер болғанын айтып, оның діни негізде жазылған «Сияр-шәріп», «Фех-қайдан», «Ахуал-қиямет» т.б. дастандарын атап шықты. Ресей империясының басқа халықтарды күштеп қоныс аударғаны туралы айтып, оның арты ауыр салдарға әкелгенін тілге тиек етті. Сонымен қатар, баяндамашы ақынның туған жері Оңтүстік Қазақстан облысында «Қазыналы оңтүстік» атты көп томдық шығармасы жарияланып, халыққа ұсынылғанын айтты.

Кезінде түрлі діни мектеп-медреселерде оқып, араб, парсы, шағатай тілдерін жетік меңгерген,





Seminerinde Tadzhiiyev Khamidulla, şair Şadi Cahangiroğlu'nun kısaca özgeçmişini anlatarak, kendisinin bu konuda araştırma yapmasının esas amacını ve ne tür sonuçlar aradığını dile getirdi. Şadi Cahangiroğlu'nun, klasik Doğu edebiyatının erdmine hakim olan, geleneksel temaları dini ve eğitim yönünden araştırarak kaleme döken bir şair olduğunu açıklayarak, Şadi'nin şiirlerinin bugünkü nesiller için çok önemli olduğunu belirtti.



Ислам тарихы мен араб әдебиетін терең білген қазақтың ғұлама шайыры Шәді Жәңгірұлының қазақ көркем сөз өнерін мазмұн мен норма жағынан байыта түсуге өзіндік үлес қосқанын атап өтті, жас ұрпақ үшін ақынның шығармаларын оқудың маңызы зор екенін тілге тиек етті.

Семинар соңында қатысушылар баяндамашыға сұрақ қойып, осы тақырып бойынша пікір алмасты. □



Şadi Cahangiroğlu 40'tan fazla öykü ve şiir kitabı yazmıştır. Ayrıca şairin dindar bir yazar olduğunu belirten Khamidulla, bunlardan önemli olanlarını paylaştı. Bunlar arasında özellikle, "Sayar-Şerif", "Feh-qandan", "Ahval-kiymet" bulunmaktadır. Konuşmasının devamında Rus İmparatorluğu'nun diğer milletlere uyguladığı sürgünden bahsetti, ve bunun zararlı sonuçlarını özetledi. Bunun dışında konuşmacı şairin doğduğu Güney Kazakistan eyaletinde günümüzde "Kazinalı Ontüstik" (Zengin Güney Bölgemiz) adı altında çok ciltli bir eserin yayınlanması ve topluma tanıtılması konusunda gerçekleştirilmiş etkinliklerden bahsetti.

Çeşitli dini okullar ve medreseler üzerinde çalışmış olan büyük kazak şairi Şadi Cahangiroğlu'nun, Arapça, Farsça, Çağatay dillerine hakim olduğunu, İslam tarihine ve Arap edebiyatına derinden kök saldiğini, Kazak halk-biliminin içerik ve norm tarafından zenginleştirilmesine katkıda bulunduğunu açıkladı ve şairin yazdığı eserlerin yeni nesillerce de okunması gerektiğini ifade etti.

Seminerin sonunda soru-cevap ve tartışma kısmına geçildi ve katılımcılar konu ile ilgili görüş alışverişinde bulundular. □



10 ARALIK 2018 TARİHİNDE AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ'NDE, KAZAKİSTAN CUMHURİYETİ'NİN BAĞIMSIZLIĞININ 27. YILDÖNÜMÜ ÇERÇEVESİNDE "BAĞIMSIZLIK SONRASI ORTA ASYA TÜRK DEVLETLERİNDE KÜLTÜREL KALKINMA VE BÜTÜNLEŞME ÇABALARI" KONULU PANEL DÜZENLENMİŞTİR.

2018 ЖЫЛДЫҢ 10 ЖЕЛТОҚСАНЫНДА ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНДА ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ТӘУЕЛСІЗДІГІНІҢ 27 ЖЫЛДЫҒЫНА ОРАЙ «ТӘУЕЛСІЗДІК-ТЕН KEЙІН ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ ТҮРКІ ЕЛДЕРІНІҢ МӘДЕНИ ДАМУЫ ЖӘНЕ ИНТЕГРАЦИЯ ҰМТЫЛЫСЫ» АТТЫ КОНФЕРЕНЦИЯ ҰЙЫМДАСТЫРЫЛДЫ.

Конференцияға Түркия Республикасының Алматыдағы Бас консулы Рыза Қаған Йылмаз бен Шет тілдер және іскерлік карьера университетінің ректоры профессор, доктор Сабри Хизметли құрметті қонақ ретінде қатысты. Сонымен қатар, конференцияда әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Шығыстану факультетінің деканы PhD Ықтияр Палтөре «Түркі әлемінің бірлігіне Қазақстан жастарының үлесі хақында», Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының аға ғылыми қызметкері Рашид Оразов «XX ғасырдың басындағы қазақ-түрік саяси байланыстары» атты баяндамалар жасады.

Конференцияда модератор болып, кіріспе сөз сөйлеген Институт директоры доцент, доктор Вакур Сүмер Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігіне орай ұйымдастырылған конференцияға қатысқан барлық құрметті қонақтарға, ғалымдар мен баяндамашыларға алғыс айтып, Тәуелсіздіктің 27 жылдығында Қазақстан мен Орталық Азияның басқа мемлекеттеріне өзінің ең ізгі тілектерін білдірді. Вакур Сүмер Қазақстанның Тәуелсіздігін алғаш мойындаған ел Түркия екенін баса айтып, екі ел арасындағы бауырластық пен достыққа



Konferansa davetli konuшmacı olarak T.C. Almatı Bařkonsolosu Sayın Rıza Kařan Yılmaz, ve Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Sabri Hizmetli teřrif ettiler. Aynı zamanda Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi řarkiyat Fakóltesi Dekanı Sayın Dr. Yktiyar Paltore “Türk Dünyası Birlięine Kazakistan Gençlerinin Katkısı”, řokan Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü Uzmanı Sayın Rashid Orazov “20. yy bařında Türk-Kazak Siyasi İliřkileri” konulu bildirilerini sunmak üzere konferansa katılımda bulundular.

Konferansın aчılıř konuшmasını yapan ve aynı zamanda moderatörlüğünü yürüten Enstitü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer, Kazakistan Cumhuriyeti bağımsızlığı münasebetleri ile düzenlenmekte olan konferansa katılımda bulunan saygıdeęer misafirlere, bilim adamlarına ve konuшmacılara teřekkürlerini ileterek, bağımsızlığının 27. yılında Kazakistan’a ve Orta Asya’nın dięer devletlerine en içten dileklerini bildirdi. Vakur Sümer, Kazakistan’ın bağımsızlığını kazandıktan sonra Türkiye’nin Kazakistan’ı ilk bağımsız olarak tanıyan ülke olduğunu vurgulayarak, iki ülke arasında kardeřlik ve dostluk baęının gitgide daha da derinleřtięini

негізделген қарым-қатынастардың одан әрі тереңдей түскенін тілге тиек етті. Сонымен қатар, Түркияның Орталық Азиядағы басқа да түркі елдерінің тәуелсіздігін алғашқы сәттен бастап үнемі қолдап келе жатқанын атап өтті. Сүмер өз сөзін жалғастыра келе болашақта түркі республикалары арасында ынтымақтастықты одан әрі кеңейту керек екенін айтты. Бұл бағытта Еуразия ғылыми-зерттеу институты тарапынан бүгінгі күнге дейін жүргізіліп келе жатқан жұмыстар мен іс-шараларға тоқталып өтіп, болашақта атқарылатын жұмыстар туралы айтып берді.

Түркия Республикасының Алматыдағы Бас консулы Рыза Қаған Йылмаз өз сөзінде Түркия мен Қазақстан арасындағы қарым-қатынастарға тоқталып өтіп, бауырлас екі мемлекеттің ортақ тіл, тарих және мәдениет салаларында бір-біріне қолдау көрсетіп, екіжақты және көпжақты қарым-қатынастарды жалғастырып келе жатқанын айтты. Атап айтқанда, тәуелсіздіктен кейін мәдениет саласындағы ынтымақтастық туралы сөз қозғады, Түркияда білім алған мыңдаған қазақстандықтардың өз еліне оралып, ірі ме-





anlattı. Ayrıca, Türkiye'nin diğer Orta Asya Türk devletlerinin de bağımsızlıklarının ilk anından itibaren devamlı destekleyicisi olduğunun altını çizdi. Gelecekte Türk Cumhuriyetleri arasında daha fazla işbirliğinin olması gerektiğini ifade ederek konuşmasına devam eden Sümer, bu alanda Avrasya Araştırma Enstitüsü tarafından bugüne kadar sürdürülen çalışmalar ve etkinliklerden bahsederek, ileride yapılması gereken çalışmalara değindi.

Konuşmasını yapmak üzere kürsüye davet edilen T.C. Almatı Başkonsolosu Sayın Rıza Kağan Yılmaz, Türkiye ve Kazakistan arasındaki ilişkilere değinerek, iki devletin, aralarındaki kardeşliğin ve tarihi köklerin yansımaları olan ortak dil, ortak tarih, ortak kültür alanında karşılıklı destekle bulunarak ikili ve çok taraflı ilişkileri sürdürmekte olduğunu vurguladı. Özellikle, bağımsızlık sonrası kültür alanında işbirliği konusunda, binlerce Kazakistan vatandaşının Türkiye'de eğitim almasının ve mezun olduktan sonra Kazakistan'a dönerek önemli kurumlarda önemli pozisyonlarda çalışmasının kapsamlı bir tez konusu olabileceğini dile getirdi. Bunun dışında Kazakistan ve Türkiye arasın-

kemelerde maңызды лауазымдар атқарып жатқаны туралы диссертация жазуға болатынын айтты. Сонымен қатар, Рыза Қаған Йылмаз Қазақстан мен Түркия арасындағы экономикалық инвестициялар, Баку-Тбилиси-Жейхан жобасы, Ақтау порты жобасының екіжақты қарым-қатынастарға қосқан үлесі туралы айтып беріп, экономика саласында екі ел арасындағы сауда көлемін әуелі 5 млрд. долларға, кейін 10 млрд. долларға жеткізу мақсаты қойылғанын тілге тиек етті. Сыртқы саясат тұрғысынан, Қазақстан мен Түркияның аймақтық және халықаралық аренада бірге әрекет етуінің ең айқын мысалы ретінде Астана үдерісін атап өткен Йылмаз екі мемлекеттің стратегиялық серіктестігінің артықшылықтарын түсіндірді. Йылмаз, сондай-ақ, мәдени байланыстардың дамуындағы маңызды оқиғалар ретінде Ахмет Ясауи университетінің құрылуы, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Шығыстану факультетімен ынтымақтастық, Астана қаласында Юнус Эмре институты және ТИКА қызметіне тоқталып өтті. Түркияда тұратын қазақ азаматтарының тәуелсіздіктен кей-

daki ekonomik yatırımlar, Bakü-Tiflis-Ceyhan projesi, Aktau limanı projesinin ikili ilişkilere katkısından bahseden Rıza Kağan Yılmaz, iktisadi alanda iki ülke arasındaki ticaret hacminin önce 5 milyar dolar, daha sonra 10 milyar dolara ulaşmasını amaçlamakta olduğunu altını çizdi. Dış politika bağlamında da, Kazakistan ve Türkiye'nin bölgesel ve uluslararası alanda birlikte hareket etmesinin en iyi örneği olarak Astana sürecini dile getiren Sayın Yılmaz, iki devletin stratejik ortaklığının avantajlarını açıkladı. Yılmaz, aynı zamanda kültürel alanda ilişkilerin gelişmesinde kilometre taşları olan Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin kurulması, Al-Farabi Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi ile işbirliği, Astana'da Yunus Emre Enstitüsü ve TİKA faaliyetlerine de değindi. Türkiye'de yaşayan Kazak kökenli vatandaşların bağımsızlık sonrası Kazakistan'a dönmesi ve ülke geleceği için hizmet vermesinin ve iki ülke arasında önemli bağlar kuran ortak insanların olmasının da ikili ilişkilerin olumlu gelişmesine katkı sağlayan faktörler olduğunu vurguladı. Bunun dışında Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in Ruhani Canğır (Manevi Canlanma) projesi ve Büyük Bozkırın Yedi Özel-

in Қазақстанға оралып, ел болашағы үшін қызмет етуі және екі ел арасында маңызды байланыстар орнатқан ортақ адамдардың болуы да екіжақты қарым-қатынастардың оң дамуына үлес қосқан факторлар екенін бас айтты. Бұған қоса, Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың «Рухани жаңғыру» жобасы мен «Ұлы даланың жеті қыры» атты мақаласына тоқталып өткен Рыза Қаған Йылмаз осы орайда ТҮРКСОЙ, Түркі академиясы және Түркі кеңесі сияқты халықаралық ұйымдардың жүзеге асырып жатқан мәдени іс-шаралары мен жұмыстарының маңыздылығын атап өтті.

«Қазақ тілі» қоғамынан келген құрметті қонақ Нұрлан Асқар өз сөзінде Қазақстан үшін Тәуелсіздіктің қастерлі ұғым екенін айтып, Тәуелсіздігімізді алғаш мойындаған ел Түркия Республикасына өз алғысын білдірді. 70 жыл бойы белгіленген шарттар шеңберінде Кеңес Одағының құрамында болған түркі елдері үшін Түркия Республикасының негізін қалаушы Мұстафа Кемал Ататүріктің «Кеңестер одағы күндердің күні құлайды. Бірақ ол жерде біздің ағай-



liği adlı eserine değinen Rıza Kağan Yılmaz, bu bağlamda TÜRKSOY, Türk Akademisi, Türk Keneşi gibi uluslararası örgütlerin yürüttükleri kültürel faaliyetleri ve çalışmaların önemini altını çizdi.

Kazak Dil Kurumu'ndan davetli konuşmacı Nurlan Asqar, konuşmasına Kazakistan için bağımsızlığın kutsal bir anlamı olduğunu ifade ederek ve bağımsızlığın tanınmasında ilk ülke olan Türkiye Cumhuriyeti'ne teşekkürlerini ileterek başladı. 70 yıl boyunca tarihi şartlar çerçevesinde, Sovyet Rusya'nın yönetiminde kalan Türk devletleri için Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün, "bir gün Sovyetler Birliği dağılacak ve oradaki Türk halklarına sahip çıkmalıyız, Türkiye o güne hazır olmalıdır" şeklindeki öngörüsünün yıllar sonra gerçekleştiğinden bahsetti. Bu bağlamda Atatürk'ün, "Dil bir köprüdür, inanç bir köprüdür, tarih bir köprüdür" diye vurguladığı noktaları dikkate alarak günümüzde sayıları yaklaşık 300 milyonu bulan Türk halkları arasında Ortak Terminoloji Kurumunun kurulması gerektiği fikrini ileri sürdü. İsmail Gaspıralı'nın Dilde, Fikirde, İşte Birlik sloganı altında hareket etme zamanı geldiğini dile getiren Nurlan Asqar bu kurumun; Türk Akademisi, TÜRKSOY, Avrasya Araştırma Enstitüsü ve Ahmet Baytursinov Dil Bilimi Enstitüsü gibi kurumların işbirliğinde sürdürülebilecek bir proje olduğunu düşüncelerini sundu.

Konferansın devamında konuşmasını Kazakça sunan Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi Rektörü, Profesör Sabri Hizmetli, Nursultan Nazarbayev'in Kazak Milliyetçiliği üzerinde vurguladığı kimliğini üç ayağını dile getirdi. Millet olarak - Kazak, köken olarak - Türk ve kültür olarak - Müslüman olan Kazaklar'ın, Kazakistan'da pek çok unsuru barış içinde yaşatan bir devlet kurma başarısına değindi. Çok etnili bir devlette bütün milletlerin barış içinde yaşamasının garantisi olarak Kazakistan Anayasası'nda Kazaklar ile birlikte diğer gruplara verilen hakların aynı olduğundan bahsetti. Kazakistan Parlamentosu'nda 9 milletvekilinin Kazakistan Halklar Assamblesinden seçilmesi, Kazakistan'da çok dilde eğitim veren okulların bulunması gibi örneklerin devletin istikrar ve barış içinde geliştirdiğini vurguladı.

Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi Şarkiyat Fa-



ындарымыз, қандас бауырларымыз бар. Біз солармен байланысты үзбеуіміз керек. Біз соған дайын болуымыз керек» деген болжамы көптеген жылдар өткеннен кейін жүзеге асырылғанын айтты. Ататүріктің «Тіл деген бір көпір, дін бір көпір, тарих деген көпір, осы көпірлерді құлатпауымыз керек. Сол бауырларымызбен біз өте жақын қарым-қатынаста болуымыз керек» деп айтқаны бар. Бүгінгі таңда 300 миллионға жуық түркі халықтары арасында Ортақ терминология комитетін құру қажеттігі туралы идеяны ұсынды. Исмаил Гаспыралының «Тілде, пікірде, істе бірлік» ұранына сәйкес әрекет етудің уақыты келгенін атап өткен Нұрлан Асқар бұл комитеттің Түркі академиясы, ТҮРКСОЙ, Еуразия ғылыми-зерттеу институты және Ахмет Байтұрсынов атындағы Тіл білімі институты сияқты институттармен ынтымақтастығын жалғастыра беретін жоба екенін айтты.

Конференцияның жалғасында қазақ тілінде сөз сөйлеген Шет тілдер және іскерлік карьера университетінің ректоры профессор, доктор Сабри Хизметли Нұрсұлтан Назарбаевтың қазақ ұлтының қасиетін сипаттағандағы үш тірегін атап көрсетті. Ұлт жағынан – қазақ, тегі жағынан – түркі, дін жағынан мұсылман болып табылатын қазақтар Қазақстанда көптеген ұлттар тату-тәтті өмір сүріп жатқан мемлекет құра алғанын айтты. Ол қазақстандықтардың Конституциядағы басқа топтармен бірге көпұлтты мемлекеттегі барлық ұлттар бейбітшілігінің кепілі ретінде берілген құқықтарын атап өтті. Көпұлтты мемлекетте бүкіл этностардың бейбіт өмір сүру кепілі ретінде Қазақстан Республикасы Конституциясында қазақтармен бірге басқа ұлттарға берілген құқықтардың бірдей екендігін атап өтті. Қазақстан Парламентінде 9 депутаттың Қазақстан халқы Ассамблеясынан сайлануы, елде көп тілде білім беретін мектептердің болуы Қазақстанның тұрақтылық пен бейбітшілікке негізделе отырып дамып келе жатқанын дәлелдеп айтуға болады.

әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті Шығыстану факультетінің деканы Ықтияр Палтөре өз сөзінде Нұрсұлтан Назарбаевтың «Ұлы даланың жеті қыры» атты мақаласында айтылғандай, Қазақстанның күллі түркі әлемінің қара шаңырағы

күлtesi Dekanı Yktiیار Paltöre, konuşmasında Nursultan Nazarbayev'in Büyük Bozkırın Yedi Özelliđi eserinde bahsedilen Kazakistan'ın bütün Türk Dünyasının kara şanıрак'ı (atayurt) olduđunun altını çizdi. Özellikle Kazakistan'daki Latin alfabesine geçiş ve kadım şehir Türkistan'ın eyalet merkezi olması gibi önemli sosyal ve kültürel gelişmelerin Türk dünyasının bütünleşmesi açısından önemli rol oynayacağını belirtti.

Sonraki konuşmacı olan Şokan Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü Uzmanı Rashid Orazov da "20.yy başında Türk-Kazak Siyasi İlişkileri" konulu bildirisinde, Rus İmparatorluğu dönemindeki Türk-Kazak ilişkilerine değindi. Özellikle Karadeniz bölgesinde 1853-1855 yıllarında yaşanan Çarlık Rusya'nın Kırım Savaşı'nda mağlup kalmasına rağmen Orta Asya Türk halklarına yönelik sömürgecilik politikalarına devam etmesine değindi. Rashid Orazov ayrıca, Osmanlı Türkleri'nin Kazak topraklarında yaşaması hakkındaki arşiv belgelerine dayanan önemli bilgilerde aktardı.

Konferans sonrasında Enstitü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer katılımcılara teşekkür ederek takdir belgelerini takdim etti. □

(атажұрт) екенін атап өтті. Әсіресе Қазақстанда латын әліпбиіне көшу және ежелгі Түркістан қаласының облыс орталығына айналуы сияқты маңызды әлеуметтік және мәдени оқиғалар түркі әлемінің интеграциясы тұрғысынан маңызды рөл атқаратындығын тілге тиек етті.

Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының аға ғылыми қызметкері Рашид Оразов «XX ғасырдың басындағы қазақ-түрік саяси байланыстары» атты баяндамасында Ресей империясы кезіндегі қазақ-түрік қатынастарына тоқталды. Атап айтқанда, 1853-1855 жылдары Қара теңіз аймағында болған Қырым соғысы кезінде Патшалық Ресейдің жеңіліске ұшырауына қарамастан, Орталық Азиядағы түркі халықтарына қатысты отаршылдық саясаты жалғасқанын айтты. Рашид Оразов, сондай-ақ, Османлы түріктерінің қазақ территориясында тұрғаны туралы мұрағат құжаттарына негізделген маңызды ақпараттармен бөлісті.

Конференциядан кейін Институт директоры доцент, доктор Вакур Сүмер қатысушыларға алғыс сертификаттарын табыс етті. □



21 ARALIK 2018 TARİHİNDE AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ'NDE "TÜRK DÜNYASININ EN YENİ MÜCEVHERİ: BARIŞIN VE DİPLOMASİNİN BAŞKENTİ ASTANA" KONUSU PANEL DÜZENLENDİ.

2018 ЖЫЛДЫҢ 21 ЖЕЛТОҚСАНЫНДА ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНДА «ТҮРКІ ӘЛЕМІНІҢ ЕҢ ЖАҢА ЖАУҺАРЫ: БЕЙБІТШІЛІК ПЕН ДИПЛОМАТИЯНЫҢ БАС ҚАЛАСЫ АСТАНА» АТТЫ ҒЫЛЫМИ ТАЛҚЫ ҰЙЫМДАСТЫРЫЛДЫ.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü, ve Ş.Ş. Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü işbirliğiyle 21 Aralık 2018 tarihinde Almatı'da "Türk Dünyasının En Yeni Mücevheri:

2018 жылы 21 желтоқсанда Алматы қаласында Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті Еуразия ғылыми-зерттеу институты Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтымен бірлесе отырып «Түркі әлемінің ең жаңа жауһары: бейбітшілік пен дипломатияның бас қаласы Астана» атты ғылыми талқы ұйымдастырды. Іс-шараға Түркия Республикасының Алматыдағы Бас консулы Рыза Қаған Йылмаз, Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доцент, доктор Вакур Сүмер, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының директоры т.ғ.д., профессор Зиябек Ермұханұлы Қабылдинов, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Тарих, археология және этнология институтынан т.ғ.к, доцент Зере Майданали және тиісті мекемелердің ғылыми қызметкерлері қатысты.

Ғылыми талқының ашылуында сөз сөйлеген доцент, доктор Вакур Сүмер Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 27 жылдығымен құттықтап, Қазақстан Республи-





Барышын ve Diplomasinin Başkenti Astana" konulu panel gerçekleştirildi. Panele Türkiye Cumhuriyeti Almatı Başkonsolosu Rıza Kağan Yılmaz, Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer, Ş.Ş. Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Ziyabek Kabuldinov, Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi Tarih, Arkeoloji ve Etnoloji Enstitüsü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Zere Maydanali ve ilgili kurumların araştırma görevlileri katıldı.

Panelin açılış konuşmasını Kazakistan bağımsızlığının 27. Yıl dönemi kutlayarak başlayan Doç. Dr. Vakur Sümer, Kazakistan'ın bağımsızlığının değerine ve başkent Astana'nın tarihi önemine değindi. Türk dünyasının aksakalı ve Kazakistan Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev'in tarihi kararıyla başkent yapılan Astana'nın 20 yıllık gelişme döneminde başta Dünya Dinleri Liderler Kongresi, Astana Süreci ve EXPO 2017 gibi birçok önemli uluslararası etkinliklere ev sahipliği yaptığını dile getiren Sümer, Astana'nın artık bağımsızlık, gelişmişlik ve dünya barışının simgesi olduğunu vurguladı.

касы тәуелсіздігінің құндылығы мен Астананың тарихи маңызына тоқталып өтті. Түркі әлемінің ақсақалы және Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың тарихи шешімімен бас қалаға айналған Астананың 20 жылдық тарихында Әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшыларының съезі, Астана процесі және ЭКСПО-2017 сияқты маңызды халықаралық іс-шаралар өткізілгенін атап өткен Сүмер Астананың қазіргі таңда тәуелсіздік, даму және әлем бейбітшілігінің нышаны екенін тілге тиек етті.

Түркия Республикасының Алматыдағы Бас консулы Рыза Қаған Йылмаз Нұрсұлтан Назарбаевтың парасатты және көреген саясаты нәтижесінде тәуелсіз Қазақстанның 1991 жылдан бері Біріккен Ұлттар, Еуропалық қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымы және басқа да халықаралық ұйымдардың алдыңғы қатарлы мүшесі ретінде аймақтық және халықаралық аренада бейбітшілік пен тұрақтылықты қамтамасыз етуге маңызды үлес қосқанын мәлімдеді.

Ғылыми талқының ашылу сөзінен кейін Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және эт-



Türkiye Cumhuriyeti Almatı başkonsolosu Rıza Kağan Yılmaz, Sayın Nursultan Nazarbayev'in dirayetli ve vizyon sahibi önderliğinde bağımsız Kazakistan'ın 1991'den bu yana Birleşmiş Milletler, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü ve diğer uluslararası kuruluşların önde gelen bir üyesi olarak bölgesel ve uluslararası ortamda barış ve istikrarın sağlanmasında önemli katkılar sağladığını ifade etti.

Panelin açılış konuşmasından sonra, Ş.Ş. Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Ziyabek Kabuldinov'un İngilizce yayınladığı "History of Astana" kitabının tanıtımı gerçekleşti. "History of Astana" kitabının Astana tarihinin dünyaya tanıtılması açısından önemli bir bilimsel eser olduğunu vurgulayan Sümer, yeni kitabından dolayı Kabuldinov'u tebrik etti.

Panelin ilk konuşmacısı olarak söz alan Kabuldinov "Bağımsızlık ve Etnik Kazaklar'ın Tarihi Vatanına Dönüşü" başlıklı konuşmasını sundu. Sunumunda Kabuldinov, bağımsızlık sonrası Sayın Nursultan Nazarbayev'in kararnamesiyle başlayan Kazakistan'ın yurtdışı Kazakları'nın Kazakistan'a yeniden yerleştirilmesine yönelik politikasının geçmişi, bugünü ve geleceği hakkında detaylı bilgiler sundu. Kendisinin de yurtdışından tarihi vatanı Kazakistan'a dönen etnik Ka-

нология институтының директоры т.ғ.д., профессор Зиябек Ермұханұлы Қабылдиновтың ағылшын тілінде жарық көрген «History of Astana» («Астана тарихы») атты кітабының тұсаукесері өтті. Сүмер «History of Astana» кітабы Астана тарихын әлемге паш ету тұрғысынан маңызды ғылыми еңбек екенін атап өтіп, Қабылдиновты жаңа кітабының жарыққа шығуымен құттықтады.

Ғылыми талқыда алғашқы болып сөз сөйлеген Қабылдинов «Тәуелсіздік және этникалық қазақтардың тарихи отанына оралуы» атты баяндама жасады. Баяндамасында Қабылдинов тәуелсіздік алғаннан кейін Нұрсұлтан Назарбаевтың жарлығымен басталған Қазақстанның шетелдегі этникалық қазақтарды тарихи отанына көшіру саясатының өткені, бүгінгі және келешегі туралы толық ақпарат берді. Қабылдинов өзі де шетелден тарихи отанына оралған этникалық қазақтардың бірі екенін атап өтіп, тәуелсіздік алғаннан бері Қазақстанға шетелден миллионнан астам этникалық қазақтың қоныс аударғанын және олардың елдегі ұлттық болмыс, демография, тіл, мәдени және әлеуметтік дамуға оң ықпал еткенін тілге тиек етті.

Ғылыми талқы барысында әл-Фараби





zaklar'dan biri olduğunu belirten Kabuldinov, bağımsızlıktan bu yana Kazakistan'a yurtdışından milyondan fazla etnik Kazağın göç ettiğini ve onların ülkedeki milli kimlik, demografi, dil, kültürel ve sosyal gelişmelere olumlu katkı sağladığını dile getirdi.

Panelin devamında ise, Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi Tarih, Arkeoloji ve Etnoloji Enstitüsü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Zere Maydanali "Kazak Devletinin Evrimi: Oluşumu ve Gelişimi", Ş.Ş. Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü uzmanlarından Doç. Dr. Zirabübi Tölenova "Bağımsızlık ve Ulu Bozkır Tarihinin Yedi Özelliği", ve Doç. Dr. Fakiya Şamşidenova "Nursultan Nazarbayev'in Eserlerinde Ortaçağ'daki Kazakistan Tarihi" başlıklı sunumlar yaptı.

Panel sonrasında katılımcılar Kazakistan'ın bağımsızlığı, Astana tarihi ve Türkiye-Kazakistan ilişkileri hakkında görüş alışverişinde bulundular. Ek olarak, Ş.Ş. Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Ziyabek Kabuldinov, Avrasya Araştırma Enstitüsü Kütüphanesi'ne büyük Kazak aydınlarından biri Alihan Böкеyханов'un yeniden basılan 15 ciltlik eserlerini hediye etti. □

атындағы Қазақ ұлттық университеті Тарих, археология және этнология институтынан т.ғ.к, доцент Зере Майданали «Қазақ мемлекеттілігінің эволюциясы: қалыптасуы мен дамуы», Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының бөлім меңгерушісі т.ғ.к, доцент Зирабүбі Маймақызы Төленова «Тәуелсіздік және Ұлы дала тарихының жеті қыры» және т.ғ.к, доцент Факия Межведенқызы Шамшиденнова «Н. Назарбаев еңбектеріндегі орта ғасырдағы Қазақстан тарихы» атты баяндамалар жасады.

Ғылыми талқы соңында қатысушылар Қазақстан Республикасының тәуелсіздігі, Астана тарихы және Түркия-Қазақстан қатынастары туралы пікір алмасты. Сонымен қатар, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының директоры т.ғ.д., профессор Зиябек Қабылдинов Еуразия ғылыми-зерттеу институтының кітапханасына ұлы қазақ зиялыларының бірі Әлихан Бөкейхановтың жаңадан басылған 15 томдық шығармалар жинағын сыйға тартты. □

24 АРАЛИК 2018 ТАРІНІНДЕ КАЗАҚСТАН ЗІЯРЕТІ КАРСАМІНДА ЕНСТІТҮМҮЗ'ҮН ДАВЕТЛІ КО-НУШМАСІСІ ОЛАРК, МАРМАРА ҮНІВЕРСІТЕСІ КУРУМСАЛ ІЛЕТІ-ШІМ КООРДІНАТӨРҮ САЫН ПРОФ. ДР. ШАЗІЕ АБДУРРАХМАНОГЛУ "КУРУМСАЛ ІЛЕТІШІМ" КОНУЛУ СЕМІНЕР ВЕРДІ.

2018 ЖЫЛҒЫ 24 ЖЕЛТОҚСАНДА ҚАЗАҚСТАНҒА САПАРЫ АЯСЫНДА ИНСТІТУТЫМЫЗҒА ШАҚЫРЫЛҒАН БАЯНДАМАШЫ МАРМАРА УНІВЕРСІТЕТІНІҢ КОРПОРАТІВТІК КОММУНІКАЦІАЛАР ЖӨНІНДЕГІ ҮЙЛЕСТІРУШІСІ ПРОФЕССОР, ДОКТОР ШАЗІЕ АБДУРРАХМАНОГЛУ «КОРПОРАТІВТІК КОММУНІКАЦІАЛАР» АТТЫ СЕМІНАР ӨТКІЗДІ.

Мармара университетінің Корпоративтік коммуникациялар жөніндегі үйлестірушісі профессор, доктор Шазие Абдуррахманоглу семинарда Корпоративтік коммуникациялар департаменті Мармара Университеті ректоратына байланысты болып, коммуникациялық мақсаттарды айқындау, корпоративтік имиджді дамыту және қолдау мақсатында стратегиялық жоспарлар мен бағдарламалар шеңберінде жұмыс істейтінін мәлімдеді. Осы мақсаттарға жету үшін ішкі және сыртқы байланыс әрекеттерінің дұрыс жүргізілуін қамтамасыз ету үшін мектептермен, жергілікті билік органдарымен, баспасөз ұйымдарымен және басқа да мүдделі тұлғалармен бірлесе жұмыс жүргізілетінін айтты.

Профессор, доктор Шазие Абдуррахманоглу семинар барысында интернет, баспасөз қатынастары және әлеуметтік медиа жайында өз пікірімен бөлісіп, Мармара Университетінде өткізілген барлық ғылыми және әкімшілік іс-шараларға қатысты пресс-релиздер жасалып, жаңалықтар дайындау үшін департаментке және бұқаралық ақпарат құралдарына тез арада жіберілетінін



Marmara Üniversitesi Kurumsal İletişim Koordinatörü Prof. Dr. Şaziye Abdurrahmanoğlu seminerinde, Kurumsal İletişim Koordinatörlüğü'nün, Marmara Üniversitesi Rektörlük makamına bağlı olarak, iletişim hedeflerinin belirlenmesine ve kurum imajının ve kimliğinin geliştirilerek sürdürülmesi amaçlarına yönelik olarak, stratejik plan ve programlar çerçevesinde çalıştığını belirtti. Bu hedeflere ulaşmada, kurum içi ve kurum dışı iletişim faaliyetlerinin sağlıklı ve doğru şekilde yürütülmesi için okullar, yerel yönetimler, basın kuruluşları ve bunun gibi paydaşlar ile ortak çalışmalar yürütüldüğünü açıkladı.

Seminerin devamında internet, basın ilişkileri ve sosyal medya hakkındaki görüşlerini açıklayan Prof. Dr. Şaziye Abdurrahmanoğlu,

ayttı. Sonдай-ақ, бұл департамент қоғамдық хабарландыруларды, қажет болған жағдайда ректор мен ректор орынбасарларына әр түрлі іс-шараларда сөйлейтін сөздерін де дайындап беретінін атап өтті.

Тұсаукесер, жәрмеңке және т.б. іс-шараларға қатысу күнтізбесі белгіленіп жүзеге асырылатынын айтқан баяндамашы мұндай іс-шараларда Мармара университетінде білім алғысы келетін оқушылардың, яғни мақсатты аудиторияның үміттерін анықтап, олар туралы қажетті жұмыс жүргізілетінін айтты.

Семинар соңында Институт директоры доцент, доктор Вакур Сумер құрметті қонағымызға алғыс хат пен соңғы жарияланымдарымызды сыйға тартты. □





Marmara Üniversitesi çatısı altında yapılan ve koordinatörlüğe haber yapılmak üzere ulaştırılan her türlü akademik ve idari faaliyet için basın bültenlerinin hazırlanarak, medya kuruluşlarına en hızlı şekilde aktarıldığını ifade etti. Ayrıca kamuoyu duyuruları ve talep edildiği takdirde rektör ve rektör yardımcılarının etkinliklerde kullanacakları konuşma metinlerinin de koordinatörlüğü tarafından hazırlandığını altını çizdi.

Tanıtım, fuar ve etkinlik gibi faaliyetlere katılımlarla ilgili takvimin belirlenerek hayata geçirildiğini aktaran konuşmacı, bu tip organizasyonlarda Marmara Üniversitesi'nde eğitim almaya aday öğrencilerin, yani hedef kitlenin beklentilerinin tespit edilerek, bunlarla ilgili gerekli çalışmaların yürütülmesinin sağlandığını dile getirdi.

Seminer sonunda Enstitümüz müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer değerli misafirimize teşekkür belgesi ile son yayınlarımızı takdim etti. □



27 ARALIK 2018 TARİHİNDE AV-RASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ ARAŞTIRMACILARINDAN KANAT MAKHANOV “KAZAKİSTAN’DA BÖLGESEL EKONOMİ: İDARİ Sİ-NIRLARDAKİ SON DEĞİŞİKLİKLER” KONULU SEMİNER VERDİ.

2018 ЖЫЛЫ 27 ЖЕЛТОҚСАНДА ЕУ-РАЗІЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИ-ТУТЫНЫҢ ҒЫЛЫМИ ҚЫЗМЕТКЕРІ ҚАНАТ МАХАНОВ «ҚАЗАҚСТАН-НЫҢ АЙМАҚТЫҚ ЭКОНОМИКА-СЫ: ӘКІМШІЛІК ШЕКАРАЛАРДАҒЫ СОҢҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР» АТТЫ СЕМИ-НАР ӨТКІЗДІ.

Kanat Makhanov seminerinde, ana hatlariyla, Kazakistan’ın idari bölgelerinin sınırlarında

Қанат Маханов семинарында Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бірліктеріндегі соңғы өзгерістер мен тиісті шешімдердің себептерін қысқаша баяндап берді. Ол 2018 жылдың маусым айында Оңтүстік Қазақстан облысының атауы Түркістан облысы болып өзгертіліп, Түркістан қаласы облыс орталығына, ал Шымкент қаласы еліміздегі үшінші мегаполиске айналғанын және жергілікті тұрғындардың бұл маңызды шешімді оң қабылдағанын атап өтті.

Маханов берген ақпаратқа сүйенер болсақ, Оңтүстік Қазақстан облысы экономикалық тұрғыдан алғанда халық саны, қолайлы климат және географиялық орналасуы жағынан бірқатар артықшылықтарға ие, бірақ басқа аймақтарға қарағанда жағдайы біршама төмен. Бұны мемлекеттің экономикалық статистикасынан көруге болады. Демографиялық жағынан алғанда, оңтүстік аймақ халық санының өсуі бойынша көшбасшы болып табылады. Бұл аймақ, сондай-ақ, көші-қон жағынан да бірінші орында келеді. Бұл аймақтың экономикалық жағдайына



япылан сон деғишкликлер ве илгили карарларин nedenleri hakkında bilgiler sundu. Haziran 2018'de Güney Kazakistan Eyaleti'nin adının "Türkistan Eyaleti" olarak деғиştirилerek Türkistan шеһринин eyalet merkezi olması ve Çimkent шеһринин ise үлkede үчүncү büyük шеһир statüsünü kazanmasının үлke ачısından önemli bir karar olduğunu belirten Makhanov, söz konusu kararın alınmasını yerel halkın çok olumlu karşıladığını ifade etti.

Makhanov'un verdiği bilgilere göre, ekonomik ачидан bakıldığında Güney Kazakistan bölgesi, yüksek nüfus, elverişli iklim ve coğrafi konum gibi avantajlarının olmasına rağmen, diğer bölgelere göre biraz geridedir. Bu durum devletin ekonomik istatistik verilerinden görülebilir., Demografi olarak güney bölgesi nüfus artışında liderdir. Ancak diğer taraftan, bu bölge göç çıkışlarında da bir liderdir. Bunun nedeni bölgenin ekonomik durumudur.

Çimkent шеһрини ve Türkistan bölgesini daha ayrıntılı olarak ele alan Makhanov, Çimkent шеһринин, büyüklüğüne rağmen, orta veya küçük ölçekli bir шеһрин tüm özelliklerine

байланысты.

Семинар жалғасында Маханов Шымкент қаласы мен Түркістан облысына жеке-жеке тоқталып өтіп, Шымкент үлкен қала болғанымен, орташа немесе шағын қалалардың ерекшеліктеріне ие екенін айтты. Оның айтуынша, жоғары өнеркәсіп пен қызмет көрсету деңгейі төмен Шымкент қаласы еліміздің Астана және Алматы сияқты маңызы қалаларынан ерекшеленеді.

Семинар соңында қатысушылар Қазақстанның әкімшілік-аумақтық бірліктері мен жаңадан құрылған Түркістан облысы туралы пікір алмасты. □

sahip olduğunu belirtti. Makhanov, yüksek sanayi ve düşük hizmet sektörüne sahip olan шеһрин, Astana ve Алматы gibi үлкенin diğer önemli шеһirlерine kıyasla tamamen farklı olduğunu anlatti.

Seminer sonunda katılımcılar, Kazakistan'ın idari bölgeleri ve yeni kurulan Türkistan bölgesi üzerinde fikir alışverişinde bulundular. □





**27 ARALIK 2018 TARİHİNDE BUKETOV
KARAGANDI DEVLET ÜNİVERSİTESİ
YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ MARAT
MUSABEKOV "KAZAKİSTAN'IN SİBER
KALKANI" KONULU SEMİNER VERDİ.**

2018 ЖЫЛЫ 27 ЖЕЛТОҚСАНДА
Е.БУКЕТОВ АТЫНДАҒЫ ҚАРАҒАНДЫ
МЕМЛЕКЕТТІК УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
МАГИСТРАНТЫ МАРАТ
МҰСАБЕКОВ «ҚАЗАҚСТАННЫҢ
КИБЕРҚАЛҚАНЫ» АТТЫ СЕМИНАР
ӨТКІЗДІ.

Марат Мұсабеков семинарында «киберқауіпсіздік» ұғымы туралы мағлұмат беріп, Қазақстанның киберқауіпсіздік жүйесіндегі соңғы өзгерістерге тоқталып өтті. Мұсабеков Қазақстанда бұл мәселе бойынша жұмыстар 2006 жылы басталып, «киберқауіпсіздік» термині халықаралық деңгейде заңды түрде қабылданбаған термин екенін тілге тиек етті. Ол сондай-ақ, Орталық Азия елдері арасында Ресей мен Қазақстанның киберқауіпсіздік саласында көш бастап келе жатқан елдер екенін атап өтіп, статистикалық деректермен бөлісті.

Семинар жалғасында Мұсабеков 2017 жылдан бері киберқауіпсіздік саласында маңызды қадам басқан Қазақстанның осы салада арнайы ұлттық жобаны әзірлегенін, соның





Marat Musabekov seminerinde, “Siber Güvenlik” kavramını ana hatlarıyla açıklayarak, Kazakistan’ın siber güvenlik sistemi konusundaki son gelişmelere değindi. Kazakistan’da bu konudaki çalışmaların 2006 yılında başladığını belirten Musabekov, “Siber Güvenlik” teriminin uluslararası çapta yasal olarak kabul edilmemiş bir terim olduğunu belirtti. Orta Asya ülkeleri arasında Rusya ve Kazakistan’ın siber güvenlik konusunda en önde gelen ülkeler olduğunu altını çizen Musabekov, ilgili ülkelerarası istatistik verileri de paylaştı.

Seminerin devamında 2017 yılından itibaren siber güvenlik konusunda önemli bir adım atan Kazakistan’ın bu konuda özel bir ulusal proje hazırladığını ifade eden Musabekov, bunun sonucu olarak yerli anti virüs programı kullanılmaya başlandığını ifade etti. Kazakistan’ın uluslararası siber güvenlik indeksindeki yerinin, 2022 yılında 0,600 puan

nətiжесінде елде жергілікті антивирустық бағдарлама қолданыла бастағанын айтты. Мұсабеков 2022 жылы Қазақстанның Жаһандық киберқауіпсіздік индексі рейтингінде 0,600 индексіне жетуді көздеп отырғанын және бұл көрсеткішке қол жеткізген соң Қазақстанның Жаһандық киберқауіпсіздік индексі рейтингінде алғашқы 30 елдің қатарына кіретінін айтты. Сонымен қатар, баяндамашы Қазақстанда киберқауіпсіздік саласында жұмыс істейтін үш компания туралы айта келе, бұл компаниялардың аталмыш салада ғылыми-зерттеу жұмыстарымен айналысатынын мәлімдеді.

Мұсабеков Қазақстанға жаппай шабуыл жасалған жағдайда мемлекеттік барлау агенттігі елдің кез-келген жерінде интернетті өшіре алатынын мәлімдеді. Қорытындылай келе, Қазақстанның халықаралық қауіпсіздік стандарттарына сай сенімді киберқалқанын құру өте маңызды екенін тілге тиек етті.

olarak hedeflendiğini açıklayan Musabekov, bu sayıya ulaşıldığında ülkenin, uluslararası siber güvenlik endeksinde ilk 30 ülke arasına gireceğinin altını çizdi. Kazakistan'da siber güvenlik konusunda üç firmanın çalıştığını aktaran konuşmacı, ayrıca bu firmaların söz konusu alanda ilgili araştırma ve eğitim çalışmalarını da yürütmekte olduğunu belirtti.

Musabekov, devlet istihbarat biriminin, Kazakistan'a toplu bir saldırı durumunda, ülkenin herhangi bir bölgesinde lokal olarak interneti kesebileceğini açıkladığını anlattı. Sonuç olarak, Kazakistan'ın, siber güvenlik

Семинар соңында қатысушылар Қазақстан мен Орталық Азиядағы киберқауіпсіздік мәселелері бойынша пікір алмасты. □

alanında ciddi, sağlam ve ülkelerarası güvenlik standartlarına uyan bir devlet olmasının çok önemli olduğunu ifade etti.

Seminerin sonunda katılımcılar Kazakistan'daki ve Orta Asya ülkelerindeki siber güvenlik konusuyla ilgili fikir alışverişinde bulundular. □



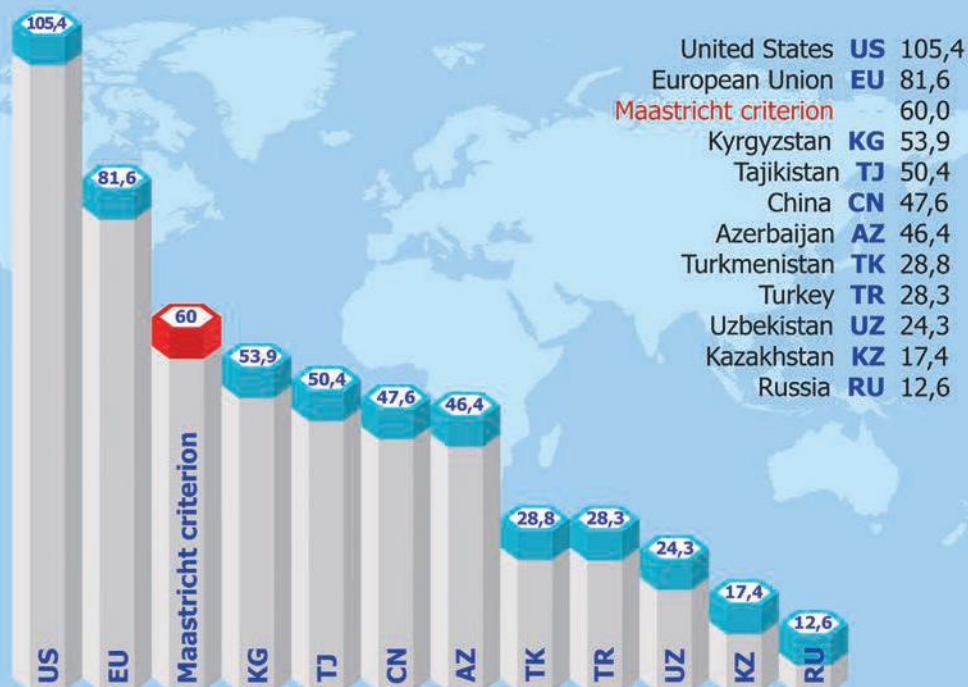




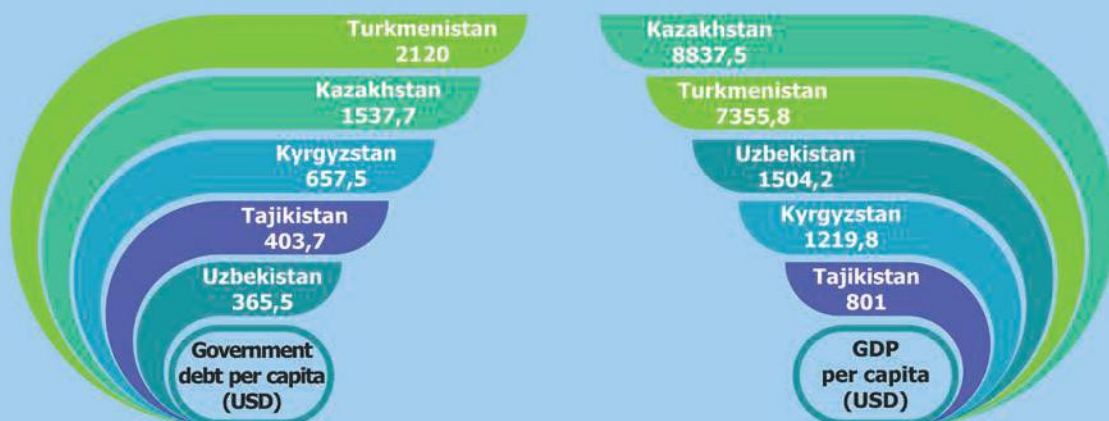
ERI Infographic No.13

ОРТАЛЫҚ АЗИЯ ЕЛДЕРІНІҢ БАСҚА ЕЛДЕРМЕН САЛЫСТЫРҒАНДАҒЫ ҚАРЫЗ / ЖІӨ ҚАТЫНАСЫ
 ORTA ASYA ÜLKELERİNİN DİĞER ÜLKELERE GÖRE BORÇ / GSYH ORANI
 CENTRAL ASIAN COUNTRIES' DEBT-TO-GDP RATIO COMPARING WITH OTHER COUNTRIES

Debt-to-GDP 2017



GDP per Capita and Government debt per capita of Central Asian Countries 2017 (USD)



Akademik Türkçe Kursu

Avrasya Araştırma Enstitüsü 19 Ekim 2015 tarihinde Akademik Türkçe kursu verilmeye başlamıştır. Bu kursun amacı katılımcılara makale, bildiri, tez, kitap gibi akademik metinleri okuma, not alma, çıkarımda bulunma konularında eğitim vermektir. Kurslar başlangıç ve orta seviye olmak üzere iki seviyede olacaktır.

HAFTA İÇİ VE HAFTA SONU GRUPLARI

Kurs hakkında bilgi almak ve başvuru için aşağıdaki telefon numarasını arayabilirsiniz.

Başvuru Yeri:

Almalı Avdanı, Mametova 48, 050004 Almatı.

+7 (727) 279 24 26 içhat: 109

19 қазан 2015 жылы Еуразия ғылыми-зерттеу институты «Түрік тілін ғылыми тұрғыдан жетілдіру» курстары басталды. Курстың мақсаты тыңдармандарға мақаладағы, баяндамадағы, диссертация және кітаптардағы академиялық мәтіндерді оқуды, ғылыми тұрғыдан жазуды және қорытынды жасай білуді үйрету болып табылады. Қосымша мағлұмат алу және өтініштерді беру үшін төменде көрсетілген байланыстар арқылы хабарласуға болады. Курстар апта ішінде және апта соңында өткізіледі.

Өтініштерді қабылдау мекенжайы:

Алмалы ауданы, Мәметова көшесі 48, 050004 Алматы,

тел: +7 (727) 279 24 26

(ішкі нөмір 109)

Asya Avrupa / Азия Еуропа
(Haber – Yorum) / (Ақпараттық сараптама)

Avrasya Araştırma Enstitüsü Yayınıdır
Еуразия ғылыми-зерттеу институты басылымы

Осак 2019 Sayı: 36
Қаңтар 2019 жыл №36